МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0722-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітня програма фінанси і кредит
В.Є. Гнєдашов

Керівник д.е.н., професор Крилов Д.В.
Рецензент к.е.н., професор Кущик А.П.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____А.П. Кущик

«____»_____2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Гнєдашову Володимиру Євгеновичу

1. Тема роботи: «Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»
керівник роботи: Крилов Денис Валерійович, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 651-с.

2. Строк подання студентом роботи: 10 листопада 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та особливості організації інвестиційної діяльності підприємства; дослідити підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства; здійснити організаційну характеристику та провести аналіз економічних та фінансових показників діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»; здійснити аналіз розвитку інвестиційної діяльності визначити шляхи активізації інвестиційної діяльності підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 14 рис., 29 табл. і 18 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Крилов Д.В., професор	08.08.2023 р.	08.08.2023 р.
2	Крилов Д.В., професор	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Крилов Д.В., професор	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	01.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 01.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	02.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	20.10.2023 р. – 01.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	02.11.2023 р. – 09.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2023 р.	виконано

Студент _____ В.Є. Гнєдашов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Д.В. Крилов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 128 с., 14 рис., 29 табл.,77 джерел, 3 додатки.

Об’єктом дослідження є процеси оптимізації механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов’язаних із організацією процесу оптимізації механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства з метою покращення його фінансового стану.

Метою роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності на підприємстві.

Завдання: 1) визначити сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства; 2) провести аналіз економічних показників діяльності підприємства; 3) запропонувати шляхи щодо активізації інвестиційних процесів на підприємстві.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) запропоновано напрями удосконалення організації інвестиційних процесів на підприємстві; 2) розроблено рекомендації щодо формування ефективної системи контролінгу інвестиційними проєктами; 3) здійснено оцінку ефективності залучення інвестицій на підприємство.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо активізації інвестиційної діяльності підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, РИЗИК, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, КОНТРОЛІНГ

SUMMARY

Qualifying work: 128p., 14 fig., 29 tab., 77 references, 3 annex.

The object of the study is the process of optimizing the mechanism of financial support for the investment activity of PJSC «Zaporizhzhya Abrasive Combine».

The subject of the study is a set of theoretical foundations and applied problems related to the organization of the process of optimizing the mechanism of financial support for the enterprise's investment activities in order to improve its financial condition.

The purpose of the work is the analysis of theoretical, methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for the activation of investment activities at the enterprise.

Tasks: 1) determine the essence of investments and investment activities of the enterprise; 2) conduct an analysis of the economic indicators of the enterprise; carry out an analysis of the investment attractiveness of the enterprise; 3) propose ways to activate investment processes at the enterprise.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) directions for improving the organization of investment processes at the enterprise are proposed; 2) recommendations on the formation of an effective system of controlling investment projects were developed; 3) an assessment of the effectiveness of attracting investments to the enterprise was carried out.

Practical significance of the obtained results. Proposals for revitalizing the enterprise's investment activities can be used in its practical activities.

The results of the research are aimed at evaluating and improving the mechanism of investment activity of the industrial enterprise Zaporizhzhya Abrasive

Combine PJSC and can be implemented in the practice of other industrial enterprises. The proposed recommendations regarding the organization and activation of investment processes at PJSC «Zaporizhsky Abrasive Combine» are of practical importance.

The results of the research can be used by managers of financial divisions of industrial enterprises to develop tactical and strategic solutions, which will allow optimizing investment activities.

INVESTMENTS, INVESTMENT ACTIVITY, INVESTMENT ATTRACTIVENESS, INVESTMENT PROJECT, RISK, COSTS, PROFIT, EFFICIENCY, FINANCIAL STABILITY, CONTROL

ЗМІСТ

ВСТУП …….. 8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА……..... 12
1.1 Економічна сутність та значення інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства…….. 12
1.2 Особливості організації інвестиційної діяльності підприємства……... 21
1.3 Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства……. 32
2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ» ……... 43
2.1 Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»……. 43
2.2 Аналіз фінансових показників діяльності підприємства ……... 62
2.3 Аналіз розвитку інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»……. 81
3 ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ» ……. 94
3.1 Напрями удосконалення інвестиційних процесів на підприємстві …… 94
3.2 Формування ефективної системи контролінгу інвестиційними проєктами ……. 101
3.3 Оцінка ефективності залучення інвестицій на підприємство ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»……..... 109
ВИСНОВКИ…… 116
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 121
ДОДАТКИ……... 129

ВСТУП

Запорукою успіху підприємства на ринку в сучасних умовах є інвестиційна діяльність. Інвестиції забезпечують проте та розширене відтворення основних фондів підприємства, дають можливість вирішувати завдання економічного, соціального, екологічного характеру. Інвестиційні ресурси дають можливість впроваджувати передові технології, інноваційні форми організації праці та управління виробництвом. Такі рішення дають змогу підприємствам вийти з кризових ситуацій, забезпечити високу конкурентоспроможність продукції і підприємства. Велика роль при цьому відводиться управлінню інвестиційною діяльністю, яке повинно забезпечити платоспроможність, ліквідність, високу ринкову вартість господарюючого суб'єкта як у короткостроковому періоді так і на перспективу.

Сьогодні наукові дослідження інвестиційної діяльності, а саме, її теоретичних аспектів, сучасних тенденцій, механізму управління, інноваційної спрямованості, набувають все більшого поширення, що є доказом зростання актуальності проблем, пов'язаних з інвестуванням на рівні підприємства, регіонів, держави.

Проблеми розширення та оптимізації джерел інвестиційної активності промислових підприємств висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Питанням сутності, структури, факторів, методів підвищення інвестиційної активності промислових підприємств присвячено багато науково-практичних праць таких учених, як: І.О. Бланк, І.Г. Волкова, Т.В. Майорова, А.А. Пересада, А.М. Поручник, Н.О. Татаренко, В.Г. Федоренко, А.В. Череп та інших.

Незважаючи на глибоку розробленість відповідної теоретичної бази з питань оптимізації інвестиційної діяльності підприємств, багато питань, пов'язаних з обмеженістю їх власних ресурсів, труднощами у залученні додаткових фінансових ресурсів, швидкими змінами зовнішнього середовища зумовлюють актуальність розроблення шляхів активізації та оптимізації

інвестиційної діяльності. Актуальність, теоретична новизна та практична значущість дослідження цих проблем визначили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності на підприємстві.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– дослідити економічну сутність та значення інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства;

– дослідити механізм та особливості організації інвестиційної діяльності підприємства у сучасних умовах;

– дослідити методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності сучасних підприємств;

– провести комплексний аналіз фінансового стану ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»;

– здійснити аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства;

– здійснити аналіз розвитку інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»;

– визначити шляхи активізації інвестиційної діяльності підприємства;

– запропонувати напрями удосконалення організації інвестиційних процесів на підприємстві.

Об’єктом дослідження є процеси оптимізації механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов’язаних із організацією процесу оптимізації механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства з метою покращення його фінансового стану.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики організації та управління інвестиційною діяльністю підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів управління інвестиційною діяльністю підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

– запропоновано шляхи удосконалення механізму управління інвестиційними процесами на ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» з метою підвищення ефективності діяльності підприємства;

– обґрунтовано необхідність формування ефективної системи контролінгу в процесі реалізації інвестиційних проєктів;

– здійснено оцінку ефективності залучення інвестицій на підприємство ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат».

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють керівництву підприємства забезпечити зростання обсягів інвестиційної діяльності, оптимізувати інвестиційні процеси та залучити інвестиції для технічного переоснащення підприємства. Результати дослідження можуть бути використані керівниками фінансових підрозділів

промислових підприємств для розробки тактичних і стратегічних рішень, що дозволить оптимізувати їх інвестиційну діяльність.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 друковані праці – стаття у монографії та тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та значення інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства

Інвестиції сьогодні є важливим елементом економіки України, істотною основою господарського розвитку країни, стратегічним вектором, направленим на істотне поліпшенні прибутковості країни і її народу, на примноження ВВП і подвоєння його в найближчій перспективі. Без прогресивного розвитку інвестицій в основний капітал, без примноження темпів зростання і розвитку навряд чи варто чекати яких-небудь кардинальних покращень у механізмах взаємодії економіки і її інвестиційних складових. Все це пояснює необхідність дослідження суті і економічної природи таких категорій, як інвестиції і інвестиційний процес.

Дослідження інвестиційних процесів завжди перебувало, перебуває та буде перебувати в центрі уваги економічної думки вчених-економістів. Це обумовлено тим, що інвестування торкається глибинних засад господарської діяльності, визначаючи процес економічного зростання в цілому. Різноманіття понять терміну «інвестиції» у сучасній вітчизняній та зарубіжній економічній літературі значною мірою визначається широтою сутнісних сторін цієї складної економічної категорії [1].

Питання, пов’язані з інвестиціями активно дебатуються в українському науковому середовищі, жваво обговорюються громадськістю, їм присвячена значна частина рішень законодавчої та виконавчої влади. Проте незважаючи на виняткову увагу до цієї ключової економічної категорії, наукова думка дотепер не виробила універсального визначення інвестицій, яке б відповідало потребам теорії і було б адекватним уявленню конкретних суб’єктів їх здійснення. Економічна природа інвестицій, з цим погоджуються практично

всі фахівці, криється у відносинах, що виникають між учасниками економічного процесу. Отже, вважаємо за доцільне особливу увагу приділити аналізу й узагальненню теоретичних підходів до визначення базової категорії цього процесу – «інвестиції».

Науковець Воробйов Ю. М. дає визначення інвестицій, як джерела вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення [2].

Пересада А.А. в енциклопедії банківської справи Україну конкретизує поняття «інвестиції», визначаючи їх як сукупність всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей (ресурсів), що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку, досягнення соціального ефекту [3].

Видається неординарним визначення Будюк Ю.Г., який трактує поняття «інвестиції» як економічний ресурс, що спрямовується на збільшення реального капіталу суспільства, тобто на розширення чи модернізацію виробництва [4].

На відміну від багатьох вчених-економістів Бутко М.П. акцентує увагу на екологічній складовій процесу інвестування. Автор стверджує: «інвестиції – це будь-які вкладення (фінансові, матеріальні, інтелектуальні, інформаційні), зумовлені в поточному періоді або віддаленій перспективі стратегією розвитку з урахуванням інтегрованих та спрямованих на позитивні зрушення у господарській системі з метою поточного чи відстроченого примноження матеріального та соціального багатства і збереження природного середовища для майбутніх поколінь» [5].

Відповідно до Покатаєвої К.П. інвестиціями варто вважати «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької й інших видів діяльності, в результаті якої передбачається отримання прибутку або виникнення інших позитивних екстернарій, досягнення яких пов’язано із факторами часу і ризику» [6].

Схоже трактування дають вчені Поручник А.М. та Татаренко Н.О. На їхню думку «інвестиції – це всі види майнових, інтелектуальних

цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів» [7]. Автори розглядають інвестиції як засіб збільшення капіталу, надання соціальних послуг, що сприятимуть соціально-економічному розвитку суспільства.

Трактування поняття «інвестиції» знайшло своє відображення в чинному законодавстві. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» до інвестицій відносить всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [8].

Відповідно до Податкового Кодексу України, інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно [9].

У сучасному розумінні, інвестиції – це всі види фінансових, матеріальних та інших цінностей, що вкладаються інвесторами в об’єкти підприємництва, й інші види діяльності з метою отримання доходу.

Вінник О.М. виділяє наступні ознаки інвестицій:

- цінності – матеріальні (кошти, рухоме та нерухоме майно) або нематеріальні цінності, в т.ч. об’єкти права інтелектуальної власності (інвестиційні проекти, торгова марка, «ноу-хау», винаходи та ін.), вартість яких може бути виражена в грошовому еквіваленті;

- об’єкт вкладення – об’єкти господарської діяльності або інших сфер суспільного життя (наука, культура, соціальна сфера тощо);

- мета вкладення – досягнення певного соціально-економічного ефекту, що зазвичай поєднує задоволення суспільних потреб (у нових товарах, об’єктах – житлових, культури, освіти, охорони здоров’я, духовного життя) та приватних інтересів інвесторів (у задоволенні господарських потреб інвестора, отриманні прибутку, створенні сприятливих умов для праці та

відпочинку найманих працівників, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню прибутковості виробництва) [10].

Інвестиції неоднорідні, а тому постає проблема їх класифікації. Існують різні підходи та методи класифікації інвестицій за багатьма ознаками.

І. Основною ознакою, за якою інвестиції поділяються на форми, є об'єкт вкладення капіталу. За цією ознакою ми виділяємо [11]:

1. Реальні чи капіталоутворюючі інвестиції, під якими розуміють вкладення коштів у реальні активи, як матеріальні (будівлі, споруди, обладнання, приріст матеріально-виробничих запасів), так і нематеріальні (ліцензії, патенти, права користування природними ресурсами, «ноу-хау») тощо.

2. До фінансових інвестицій належать вкладення капіталу в розробку проектів, у купівлю акцій, облігацій та інших цінних паперів різних підприємств і установ, випущених державою або приватними юридичними особами.

ІІ. За ознакою мети інвестування фінансові інвестиції поділяються на стратегічні (коли інвестор вкладає капітал у контрольний пакет акцій із метою здійснення стратегічного управління компанією) та портфельні (коли інвестор має на меті лише приріст суми вкладеного капіталу або отримання поточного доходу).

ІІІ. За метою інвестування інвестиції бувають:

1) вимушені, викликані такими обов'язковими обставинами, як, наприклад, підвищення надійності та техніки безпеки на виробництві, екологія тощо;

2) ринкові, тобто підприємство інвестує у вдосконалення продукції або ж диверсифікацію виробництва з метою збереження позицій на ринку;

3) антизатратні – такі інвестиції дають змогу підвищити продуктивність праці й прибутковість підприємства;

4) дохідні, що покликані забезпечити зростання доходів переважно за рахунок розширення традиційних напрямів діяльності підприємства.

IV. За формами власності інвесторів розрізняють інвестиції приватні, державні, іноземні та спільні. Приватні інвестиції здійснюють фізичні особи, а також юридичні особи з приватним капіталом, державні – державні та місцеві органи влади, державні (казенні) підприємства з бюджетних і позабюджетних фондів, власних і позичкових коштів, іноземні – фізичні та юридичні особи іноземних держав, спільні – суб'єкти певної держави та іноземних держав.

V. За джерелами фінансування інвестиційної діяльності інвестиції поділяються на такі, що здійснюються за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);

- запозичені (державний кредит, кредит комерційних банків й інших фінансово-кредитних установ);

- залучених фінансових ресурсів інвестора (кошти інших інвесторів і вкладників).

VI. За відтворювальною спрямованістю:

- валові інвестиції характеризують загальний обсяг капіталу, що інвестується у відтворення основних засобів і нематеріальних активів за певний час;

- реноваційні характеризують обсяг капіталу, який інвестується в просте відтворення основних коштів і нематеріальних активів, що амортизуються. У кількісному вираженні реноваційні інвестиції прирівнюються зазвичай до суми амортизаційних відрахувань за певний період;

- чисті інвестиції характеризують обсяг капіталу, що інвестується в розширене відтворення основних коштів і нематеріальних активів. У кількісному вираженні чисті інвестиції – це сума валових інвестицій, зменшена на суму амортизаційних відрахувань за всіма видами капітальних активів, що амортизуються підприємством у певному періоді.

VII. За територіальною ознакою розрізняють інвестиції в державі та поза її межами. Внутрішні інвестиції здійснюють в об'єкти інвестування в

межах держави, а іноземні – поза її межами. До іноземних інвестицій належить також придбання різних фінансових інструментів інших держав – акцій іноземних компаній, облігацій інших держав тощо.

VIII. Залежно від строків освоєння інвестиції можуть бути довго-, середньо- і короткостроковими. Основне правило інвестування полягає в тому, що інвестиції повинні бути довгостроковими (у світовій практиці – більше одного року), однак через несприятливі умови інвестиційного клімату, нестабільність політичних обставин і високі темпи інфляції інвестори вимушені шукати об'єкти середньострокових та короткострокових вкладень. Згідно з методологією НБУ, в Україні короткостроковими вважаються інвестиції до одного року, середньостроковими – до трьох років, довгостроковими – понад три роки.

IX. За ступенем ризику інвестиції поділяються на такі види:

- безризикові інвестиції характеризують вкла-дення засобів у такі об'єкти інвестування, в яких відсутній реальний ризик втрати капіталу або очікуваного доходу і практично гарантоване одержання розрахункової реальної суми чистого інвестиційного прибутку;

- низькоризикові інвестиції характеризують вкладення капіталу в об'єкти інвестування, ризик за якими значно нижчий від середнього;

- середньоризикові інвестиції – рівень ризику по об'єктах інвестування цієї групи приблизно співпадає з середньоринковим;

- високоризикові інвестиції – рівень ризику по об'єктах інвестування цієї групи зазвичай істотно перевищує середньоринковий.

X. За критерієм спрямованості дій:

- нетто-інвестиції – інвестиції на заснування проекту (початкові інвестиції);

- екстенсивні інвестиції – інвестиції на розширення (збільшення) виробничого потенціалу;

- реінвестиції – повторні інвестиції за рахунок використання прибутку, отриманого від первинного капіталу;

- брутто-інвестиції – це нетто-інвестиції плюс реінвестиції.

Будь-який вид інвестицій пов’язаний з інвестиційною діяльністю підприємства, що являє собою процес обґрунтування та реалізації ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення економічного потенціалу підприємства, або інвестиційний процес.

Результати аналізу наукових публікацій щодо визначення сутності поняття «інвестиційна діяльність підприємства» вченими сучасності подано у табл.1.1.

Таблиця 1.1 – Аналіз сутності поняття «інвестиційна діяльність підприємства»

Автори	Утотожнення суті категорії
М. Войнаренко, Л. Бушовська [12]	як сукупність дій і заходів з розміщення коштів (інвестицій) з метою отримання зростаючої величини прибутку і досягненняпозитивного фінансового результату підприємства
О. Дем’янчук, В. Костецький [13]	як фактор розвитку підприємства
П. Доуртмес [14]	як процес вкладання ресурсів, що забезпечують безперервність життєдіяльності підприємства
Т. Майорова [15]	як інвестиційний процес, який потребує проектної підтримки, здійснення проектного аналізу
Б. Нкайа, М. Ларка [16]	як умова забезпечення зростання ефективності підприємницької діяльності і фінансової стійкості підприємства
Т. Пічугіна, Л. Забродська [17]	як вид господарської діяльності, пов’язаний із витратами певних ресурсів
В. Федоренко [18]	комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти з метою отримання прибутку
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [8]	як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій

Зважаючи на результати критичного аналізу сутності досліджуваного поняття під інвестиційною діяльністю підприємства пропонуємо розуміти комплекс цілеспрямованих дій фізичних і юридичних осіб, пов’язаних з рухом капіталу, який акумулюється у формі матеріальних і нематеріальних цінностей та спрямовуються в подальшому на розвиток підприємства з метою отримання прибутку чи соціального ефекту.

В якості об’єктів інвестування в діяльність підприємства можуть виступати готівкові кошти, різні види цінних паперів, майнові та немайнові права, рухоме та нерухоме майно, сукупність різних видів знань, що виявляються у формах технічної інформації, досвіду тощо.

Серед особливостей інвестиційної діяльності підприємства слід виділити наступні:

– інвестиції в розвиток підприємства є найважливішою формою забезпечення зростання ефективності його господарювання;

– форми і методи інвестиційної діяльності підприємства меншою мірою залежні від галузевих особливостей підприємства порівняно з виробничою діяльністю;

– динаміка обсягів інвестиційної діяльності характеризується певною нерівномірністю у визначені відрізки часу;

– інвестиційна діяльність формує окремий самостійний вид грошових надходжень підприємства;

– з моменту реалізації інвестицій до моменту отримання доданої вартості від їх вкладання існує значний розрив за часом;

– інвестиційній діяльності властиві значні ризики, які пояснюються фактором невизначеності впливу зовнішнього середовища [19].

Серед основних джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства – наявний в розпорядженні прибуток, кошти амортизаційного фонду, позики та оренда майна, бюджетне фінансування, кошти дрібних інвесторів, отримані через акціонування, венчурне та змішане фінансування, краудфандинг тощо.

Серед експертів в області інвестування існує ряд підходів щодо визначення поняття інвестиційного процесу, проте більшість з них зводиться до реалізації суб’єктами інвестиційної діяльності власних економічних інтересів через взаємовідносини на інвестиційних ринках, що регулюють процес обміну інвестиціями та інвестиційними об’єктами. Таким чином, інвестиційний процес – це по суті механізм реалізації інвестиційної

діяльності, що безпосередньо зорієнтований на обґрунтування доцільності інвестицій та реалізацію конкретних проектів.

Якщо конкретизувати інвестиційний процес на рівні підприємства, то варто акцентувати увагу на такому понятті як інвестиційний потенціал, що формується на основі виробничого досвіду, бізнес-зв'язків, збутової мережі, наявності кваліфікованих трудових ресурсів тощо. Саме інвестиційний потенціал підприємства виступає першоосновою інвестиційного потенціалу галузі та регіону. Якщо говорити про інвестиційний процес як поєднання інвестиційних циклів, то варто співвідносити їх до конкретного інвестиційного проекту, який може реалізуватися одним або групою підприємств [20].

Інвестиційний механізм виступає рушійним елементом інвестиційної діяльності. Якщо інвестиційна діяльність – це складова економічної діяльності підприємства, то як і будь-який інший бізнес-процес вона потребує визначення організаційно-економічних методів і форм управління всіма стадіями інвестиційних процесів на рівні підприємства, а отже використання інвестиційного механізму.

Побудова та реалізація інвестиційного механізму, як процесу управління, можлива лише за умови дотримання певних принципів [21]:

- постановка цілей та завдань інвестування, які узгоджуються із стратегією розвитку підприємства та інтересами його власників;
- врахування наявного інвестиційного потенціалу підприємства;
- комплексність, системність та гнучкість у прийнятті управлінських рішень стратегічного, оперативного та аналітичного спрямування;
- узгодженість стратегічного та поточного планування шляхом застосування єдиних методичних підходів та стандартів;
- застосування контролінгу на всіх етапах інвестиційного процесу;
- інтегрованість зі стратегічними орієнтирами розвитку підприємства;
- диференціація управлінських рішень;

- об’єктивне застосування стимулів та санкцій до учасників інвестиційного процесу.

Наведені принципи постійно мають відслідковуватися, уточнюватися, деталізуватися, коригуватися відповідно до змін у діяльності підприємства під впливом різних факторів.

1.2 Особливості організації інвестиційної діяльності підприємства

Управління інвестиційною діяльністю підприємства є складовою частиною управлінського процесу, що реалізується суб’єктом із метою підвищення інвестиційної привабливості об’єкта інвестування, оцінки й реалізації інвестиційних проектів та створення умов для найбільш ефективного протікання процесів інвестування. Саме завдяки ефективному управлінню інвестиційною діяльністю підприємство є стабільним та ліквідним, тобто має змогу отримувати прибуток, при цьому покриваючи усі свої видатки.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства – це складова частина загальноекономічної системи управління підприємством, яка має свою мету, принципи побудови та виконує певні функції. Оскільки інвестиційна діяльність спрямована на розвиток виробництва, його технологічне вдосконалення, отримання прибутку, нарощування капіталу, то управління інвестиційною діяльністю виступає підсистемою системи управління підприємством, яка спрямована на створення передумов для підвищення ефективності інвестиційних процесів та всієї діяльності підприємства загалом [22].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства являє собою процес вибору, обґрунтування і залучення інвестиційних ресурсів з метою реалізації інвестиційної політики підприємства, спрямованої на збільшення доходів, зростання добробуту власників майна і членів трудового колективу, і сприяє

підвищенню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності, вирішенню соціальних завдань [23].

Т. Майорова під управлінням інвестиційною діяльністю розуміє систему принципів та методів розроблення й реалізації управлінських рішень, що пов’язані з здійсненням різних аспектів інвестиційної діяльності [15].

І. Новикова під управлінням інвестиційною діяльністю підприємства пропонує розуміти систему принципів, прийомів, методів та управлінських функцій, на основі яких визначаються організаційні форми й механізми управлінського впливу на процеси інвестування з метою забезпечення зростання вартості (цінності) підприємства та його стратегічного розвитку [24].

О. Паньков під управлінням інвестиційною діяльністю підприємства розуміє систему економічних відносин, котрі виникають у результаті цілеспрямованого впливу на процеси формування інвестиційних ресурсів, вибору об’єктів інвестування, розроблення обґрунтованої інвестиційної політики, здатних забезпечити науково-технічний розвиток, підвищення конкурентоспроможності, синергетичні економічні та соціальні наслідки інвестиційної діяльності, а також збалансування інтересів власників, інвесторів і трудового колективу підприємства [25].

На думку В. Левицького, отримання максимального прибутку у поточному та перспективному періодах є головною метою управління інвестиційною діяльністю підприємства. Це передбачає розв’язання низки питань, зокрема: розробку інвестиційної стратегії підприємства; пошук і формування інвестиційних ресурсів; оцінку ефективності проектів; формування і оцінювання інвестиційного портфелю; оцінку інвестиційної привабливості підприємства [26].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства спрямовується на вирішення таких завдань:

– визначення основних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до фінансової та загальної стратегій розвитку підприємства (розроблення інвестиційної стратегії);

– дослідження інвестиційного клімату і кон’юнктури інвестиційного ринку;

– оцінка інвестиційної привабливості об’єкта інвестування;

– визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація їх структури;

– оцінка ефективності реалізації інвестиційних проектів;

– формування інвестиційного портфеля враховуючи прийнятні ризики і рівень прибутковості;

– контроль інвестиційної діяльності в цілому і кожного проекту зокрема [27,28].

На основі проведених досліджень можна запропонувати систему управління інвестиційною діяльністю підприємства (рис. 1.1).

Комплексна система управління інвестиційною діяльністю визначає принципи, порядок, послідовність і регламентацію дій щодо впливу суб’єктів управління інвестиційною діяльністю на об’єкти за допомогою реалізації функцій управління через елементи управлінського процесу, використовуючи набір інструментів і методів управління інвестиційною діяльністю, спрямованих на досягнення головної мети підприємства – одержання прибутку, враховуючи постійні зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства.

До інструментів управління інвестиційною діяльністю належить кадрове, правове, інформаційнотехнічне, організаційне, методичне, фінансово-економічне забезпечення управління інвестиційною діяльністю підприємства. Кадрове забезпечення управління інвестиційною діяльністю передбачає регулювання взаємовідносин управлінських і виробничих служб підприємства в процесі управління інвестиційною діяльністю, їх права і обов’язки, розподіл відповідальності між виконавцями, а також підготовка відповідних фахівців, формування мотиваційного механізму забезпечення належного виконання персоналом управлінських функцій [29].

Рисунок 1.1– Система управління інвестиційною діяльністю підприємства

Правове забезпечення передбачає нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності підприємства (законодавчі та нормативні акти держави), створення бази даних нормативної документації, яка регламентує господарську та інвестиційну діяльність підприємства; розвиток юридичної підтримки інвестиційної діяльності.

Інформаційно-технічне забезпечення управління інвестиційною діяльністю включає сукупність технічних засобів та збір необхідної інформації, її обробку, оптимізацію інформаційних потоків підприємства, дослідження інформаційних показників, які необхідні для проведення аналізу, планування, прийняття управлінських рішень тощо, а також підготовку різних сценаріїв управління інвестиційною діяльністю.

Організаційне забезпечення управління інвестиційною діяльністю включає взаємопов'язану сукупність структурних підрозділів підприємства, які забезпечують розробку та прийняття рішень щодо управління інвестиційною діяльністю й несуть повну відповідальність за реалізацію цих рішень.

Методичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю включає сукупність методик, правил, рекомендацій та передбачає формування облікової політики підприємства для цілей управління інвестиційною діяльністю, посадових інструкцій інвестиційних менеджерів, форм управлінської звітності. Фінансово-економічне забезпечення управління інвестиційною діяльністю підприємства включає систему заходів, спрямованих на оптимізацію фінансових потоків підприємства (амортизаційні відрахування, ставки податків, валютні курси, ціна, відсоткові ставки, фінансові санкції та ін.) [30-33].

Ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства забезпечується за рахунок реалізації наступних принципів:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством;

- комплексний та системний підхід до формування управлінських рішень;

- динамізм управління, що враховує зміну факторів зовнішнього середовища підприємства, темпів економічного розвитку, фінансового стану підприємства, форм організації виробництва і фінансової діяльності тощо;

- поліваріантність підходів до розробки управлінських рішень, тобто облік альтернативних можливостей дій;

- ефективність та економічна обґрунтованість управлінських рішень;

- орієнтованість управління інвестиційною діяльністю на стратегічні цілі розвитку підприємства, а також узгодженість із ними;

- наявність зворотного зв'язку.

Також система управління інвестиційною діяльністю підприємства пов'язана з реалізацією певного комплексу функцій [34,35]:

- прогнозування та планування - передбачає визначення перспектив та майбутнього стану діяльності підприємства за допомогою реалізації інвестицій, формування мети і завдань управління інвестиційною діяльністю підприємства, формування його інвестиційної стратегії розвитку;

- організація - передбачає процес створення структури управління інвестиційною діяльністю у загальній структурі управління, розробку інвестиційних проектів, формування інвестиційного портфеля, визначення необхідних обсягів інвестиційних ресурсів та джерел їх формування;

- мотивація - передбачає спонукання усіх працівників до ефективної діяльності для досягнення цілей організації. Правильна мотивація спонукає працівників до об'єднання зусиль, чіткого розподілу обов'язків, активізації творчого потенціалу, що сприятиме досягненню поставлених цілей;

- облік і аналіз - ведення обліку фінансових і капітальних інвестицій, інвестиційних надходжень і витрат, аналіз інвестиційного клімату та галузі досліджуваного підприємства, показників його господарської діяльності, аналіз плану капітальних вкладень, джерел фінансування інвестиційних проектів, ефективності довгострокових вкладень, оцінка ефективності інвестицій та інвестиційних проектів;

- контроль та моніторинг - визначення ефективності управлінських рішень і в разі необхідності внесення необхідних коректив, проведення постійного нагляду та контролю за процесом освоєння інвестицій, управління інвестиційними процесами. Мета контролю – сприяти відповідності фактичних

результатів запланованим. Основними видами контролю інвестиційної діяльності є стратегічний, поточний та оперативний. Існує 3 види моніторингу: фінансовий, маркетинговий, технічний;

- регулювання та координація - розробка і реалізація управлінських рішень, оперативне управління інвестиційними проектами, коригування інвестиційної діяльності.

До методів управління інвестиційною діяльністю підприємства можна віднести оцінку його фінансового стану, прогнозні моделі стану ринку, моделі оцінки інвестиційних ресурсів або інвестиційних проектів, методи контролінгу, бюджетування тощо.

Система управління інвестиційною діяльністю підприємства характеризується впливом суб'єктів управління на об'єкти управління.

Розрізняють внутрішніх і зовнішніх суб'єктів управління інвестиційною діяльністю підприємства [36,37].

Внутрішніми суб'єктами інвестиційної діяльності підприємства є власники підприємства (самостійно здійснюють функції інвестиційного менеджменту, характерно, як правило, для малих підприємств); інвестиційний менеджер широкого профілю (є найманим працівником, який здійснює практично всі функції управління інвестиційною діяльністю підприємства); функціональний інвестиційний менеджер (є найманим працівником, який здійснює спеціалізовані функції управління в одній зі сфер інвестиційної діяльності підприємства, наприклад менеджер з управління інвестиційними ризиками, менеджер з управління фінансовими інвестиціями, менеджер з управління реальними інвестиціями, менеджер з управління грошовими потоками, менеджер з управління інтелектуальними інвестиціями тощо).

Зовнішніми суб'єктами інвестиційної діяльності підприємства є фізичні і юридичні особи, котрі перебувають за межами підприємства, але впливають на ефективність його інвестиційної діяльності. До них відносяться державні (центральні і регіональні органи державної влади, державні інститути) і недержавні (інформаційні, консалтингові, маркетингові організації; іноземні

інвестори; інші недержавні підприємства й організації) суб'єкти. В якості об'єктів управління інвестиційною діяльністю можна розглядати інвестиції (реальні, фінансові, інтелектуальні), інвестиційні ресурси, інвестиційні проекти, інвестиційні ризики.

Розглянемо основні процеси управління інвестиційною діяльністю підприємства, що зображені на рис. 1.1.

Дослідження стану зовнішнього інвестиційного середовища. Інвестиційний клімат – це середовище, в якому здійснюється інвестиційна діяльність на національному, галузевому чи регіональному рівнях. Інвестиційний клімат характеризує загальні умови інвестування, тобто створює загальний фон для інвестиційної привабливості на всіх рівнях. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства, яка пов'язана з наявністю у підприємства певної сукупності переваг, визначається наявністю потенційних інвесторів, котрі мають бажання розмістити свій капітал, а також системою інструментів, які дають змогу цей капітал використовувати з максимальною ефективністю [38].

Інвестиційна привабливість – це інтегральний показник, що характеризує доцільність інвестування визначеного об'єкта з позицій конкретного інвестора. Існуючі методики оцінювання інвестиційної привабливості передбачають розрахунок інтегрального показника, що ґрунтується на коефіцієнтах майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості; ділової активності з урахуванням їх відносної значимості та рівня дотримання нормативних значень і характеру динаміки [39,40].

Кваліфікована оцінка інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості повинна сприяти прийняттю оптимальних рішень під час вибору об'єкта інвестування.

Формулювання інвестиційних цілей та інвестиційної стратегії підприємства, під якою розуміють систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, зумовлених загальними завданнями його розвитку, а також вибір найбільш ефективних шляхів та засобів їх досягнення. Інакше

кажучи це генеральний план дій у сфері інвестиційної діяльності підприємства, котрий визначає пріоритети її напрямів та форм, характер формування інвестиційних ресурсів та послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей.

Розробка інвестиційної стратегії підприємства передбачає розроблення цілей інвестування, визначення пріоритетних напрямів і форм інвестиційної діяльності, формування і оптимізацію структури інвестиційних ресурсів, підтримку взаємовідносин із зовнішнім інвестиційним середовищем [41].

Розроблення інвестиційної політики підприємств є ефективним інструментом управління його інвестиційною діяльністю. Підприємство залежно від особливостей його функціонування може обирати такі види інвестиційної політики, як консервативна інвестиційна політика; компромісна (помірна) інвестиційна політика; агресивна інвестиційна політика [42].

Визначення обсягів інвестиційних ресурсів й джерел їх формування – обґрунтування залучення інвестиційних ресурсів. У практиці інвестиційного менеджменту відомо п’ять основних схем фінансування інвестиційних проектів: повне самофінансування, акціонування, венчурне фінансування, кредитування, змішане фінансування.

Серед основних джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства – наявний в розпорядженні прибуток, кошти амортизаційного фонду, позики та оренда майна, бюджетне фінансування, кошти дрібних інвесторів, отримані через акціонування, венчурне та змішане фінансування, краудфандинг тощо [44].

Формування інвестиційного портфеля і його оцінка за показниками прибутковості, ліквідності та ризику – передбачає підбір об’єктів реального і фінансового інвестування, призначених для здійснення інвестиційної діяльності згідно з розробленою інвестиційною стратегією підприємства. Для більшості підприємств пріоритетними є об’єкти реального інвестування, адже саме вони сприяють оновленню технікотехнологічної бази, нарощуванню виробничих

потужностей і впровадженню інновацій, що створює передумови для зміцнення конкурентної позиції на ринку і досягнення кращих фінансових результатів.

Поточне планування та оперативне управління інвестиційними проєктами, під якими розуміють документ, в якому викладено цілі та особливості конкретного інвестиційного задуму, обґрунтовано його доцільність та ефективність [45,46].

Інвестиційне проєктування складається з таких етапів:

1) дослідження, планування та розроблення інвестиційного проекту;

2) реалізація інвестиційного проекту;

3) поточний контроль та регулювання інвестиційного проекту;

4) оцінка та аналіз досягнутих результатів після завершення проекту.

Моніторинг реалізації інвестиційних програм та проектів – оцінка результатів впровадження проектів, пролонгація інвестиційного договору, підготовка рішень щодо своєчасного виходу з неефективних інвестиційних проектів або реінвестування капіталу.

Ефективність інвестиційних проектів тісно пов’язана із цілями виробництва, мотивами підприємництва в ринковій економіці, оскільки вони повинні приносити прибуток та сприяти підвищенню конкурентоспроможності. Безпосередні критерії оцінки інвестиційних проектів досить різноманітні та повинні включати поряд із суто економічними показниками й деякі інші, зокрема поліпшення умов праці, створення нових робочих місць, підвищення екологічної безпеки виробничих об’єктів тощо. Поряд з економічною ефективністю інвестиційні проекти повинні мати обґрунтування і з позицій мультиплікативної ефективності [47,48].

Управління ризиками, які впливають на інвестиційну діяльність підприємства і пов’язані з формуванням прибутковості інвестиційних операцій. Врахування ризиків вимагає серйозної уваги з боку керівників підприємства, оскільки є постійно діючим фактором, який необхідно передбачати в процесі прийняття всіх управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності. Рівень

інвестиційного ризику може бути оцінений за допомогою економіко-статистичних, експертних або аналогових методів.

Контроль інвестиційної діяльності передбачає спостереження й перевірку результатів дій суб'єктів господарювання щодо інвестування. Тобто такий контроль передбачає зіставлення фактичних даних із запланованими з метою ефективного управління реалізацією інвестиційних проектів і програм, досягнення поставлених цілей, попередження та усунення суттєвих відхилень та негативних економічних наслідків [49].

Кожен елемент системи виконує чітко поставлені завдання і спрямований на досягнення загальних цілей підприємства.

Обов'язковою умовою реалізації управління інвестиційною діяльністю підприємства є наявність вихідної інформації про стан об'єкта (інвестиційні ресурси, сферу підприємницької діяльності, в яку будуть вкладатись інвестиції тощо), яку в процесі управління буде трансформовано в певні управлінські рішення суб'єктів.

На управління інвестиційною діяльністю впливають внутрішні й зовнішні фактори, які визначають послідовність вживання тих чи інших управлінських заходів та прийняття управлінських рішень щодо проведення інвестиційних процесів підприємства.

До основних зовнішніх факторів, які здійснюють непрямий вплив на підприємство, слід віднести глобалізаційні та інтеграційні процеси; механізми державного регулювання економічних взаємовідносин та інвестування; галузеві тенденції розвитку; ринкові механізми взаємодії. До факторів зовнішнього середовища, які безпосередньо впливають на підприємство, можна віднести: споживачів, постачальників, конкурентів.

Система управління інвестиційною діяльністю має своєчасно реагувати на їхні прямі або непрямі впливи задля зменшення ризиків інвестиційної діяльності або попередження інших можливих негативних явищ і загроз.

До основних внутрішніх факторів впливу на управління інвестиційною діяльністю, які повністю визначаються діяльністю підприємства загалом,

відносять: рівень кваліфікації персоналу, здатність керівництва й персоналу своєчасно реагувати на зміни у зовнішньому інвестиційному середовищі, фінансовий стан, рівень ділової активності та репутації підприємства, розвиненість системи збуту й маркетингу, процес організації виробництва, наявність необхідного ресурсного забезпечення, стан технічної бази і рівень технологічного розвитку підприємства.

1.3 Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Оцінка ефективності інвестиційної діяльності є одним з найбільш важливих етапів в процесі управління інвестиціями. Тому, наскільки якісно виконана така оцінка, залежить правильність ухвалення остаточного рішення.

В процесі здійснення оцінки ефективності для отримання об’єктивних результатів необхідно враховувати наступні моменти [50]:

1) оцінка ефективності інвестиційних проектів повинна здійснюватися на основі зіставлення об’єму інвестиційних витрат, а також сум планованого прибутку і термінів окупності інвестованого капіталу;

2) оцінка об’єму інвестиційних витрат повинна охоплювати всі використовувані ресурси, задіяні при реалізації проекту;

3) оцінка окупності засобів, що інвестуються, повинна здійснюватися на основі показника чистого грошового потоку, який формується за рахунок сум чистого прибутку і амортизаційних відрахувань в процесі експлуатації інвестиційного проекту;

4) в процесі оцінки суми інвестиційних витрат і чистого грошового потоку повинні бути приведені до справжньої вартості за допомогою дисконтної ставки, яка повинна бути диференційована для різних інвестиційних проектів.

Ефективність інвестованого капіталу, оцінюється шляхом порівняння грошового потоку (cash flow), який формується в процесі експлуатації інвестиційного проекту і початкової інвестиції. Проект визнають прибутковим, якщо забезпечується повернення всіх інвестицій при прийнятній для всіх інвесторів нормі прибутковості.

Обов'язковим є приведення до справжньої вартості, як інвестованого капіталу, так і суми грошового потоку. Приведення здійснюється диференційовано по кожному етапу подальшого інвестування.

Процес дисконтування всіх грошових відтоків і приток здійснюється по дисконтних ставках, які вибираються залежно від особливостей інвестиційного проекту.

Для розрахунку показника ефективності інвестицій як ставки відсотка, яка вибирається для дисконтування, можуть бути використані:

– середньозважена вартість капіталу;

– середня депозитна або кредитна ставка;

– індивідуальна норма прибутковості;

– рівень ризиків та ліквідності інвестицій і т. п.

Залежно від основних принципів оцінювання ефективності інвестиційних проектів використовується ряд методів, які умовно можна поділити на такі, в яких використовується дисконтування, і такі, в яких дисконтування не використовується [51-53].

До методів, в яких використовується дисконтування відносять:

– метод розрахунку чистого приведеного доходу (NPV);

– метод визначення індексу рентабельності інвестицій (PI);

– метод визначення внутрішньої норми прибутковості інвестицій (IRR);

– дисконтований термін окупності (Ррд).

До методів, які не передбачають використання концепції дисконтування відносять:

– метод визначення терміну окупності інвестицій (PP);

– метод визначення середньої норми прибули на інвестиції (ARR).

Далі детальніше зупинимося на їх розгляді.

1. Метод розрахунку чистого приведеного доходу (NPV). Це метод аналізу інвестицій, який базується на визначенні величини, отриманої шляхом дисконтування різниці між річними відтоками і притоками реальних грошей, які накопичуються впродовж всього життя проекту.

Розрахунок чистого приведеного доходу (NPV) визначається за такою формулою:

$$NPV = \sum \frac{P_n}{(1+r)^n} - IC, \quad (1.1)$$

де Pn – річні грошові надходження впродовж n-років;

r – дисконтна ставка;

n – термін реалізації проекту;

IC – стартові інвестиції.

У випадку: якщо NPV > 0, проект слід приймати до реалізації; якщо NPV < 0, проект слід відхилити, оскільки він збитковий; якщо NPV = 0, проект не є прибутковим і не є збитковим (ситуація невизначеності).

2. Метод визначення індексу рентабельності інвестицій (PI), який є продовженням попереднього. Проте, на відміну від показника NPV, показник PI – це відносна величина, яка характеризує рівень прибутковості інвестицій і визначається за такою формулою:

$$PI = \sum \frac{P_n}{(1+r)^n} \div IC \quad (1.2)$$

У випадку: якщо PI > 1, то проект прибутковий, його варто прийняти; якщо PI < 1, то проект збитковий, його варто відхилити; якщо PI = 1, то прибутковість інвестицій точно відповідає нормативу рентабельності (проект не є прибутковим і не є збитковим)

3. Метод визначення внутрішньої норми прибутковості – метод ставки дисконту, використання якого забезпечує рівність поточної вартості очікуваних

грошових відтоків і грошових надходжень. Показник внутрішньої норми прибутковості (IRR) характеризує максимально допустимий відносний рівень витрат, які мають місце при реалізації інвестиційного проекту, та відображує верхню межу процентної ставки, за якою фірма може окупити вкладені в проект кошти.

Практичне застосування цього методу зводиться до того, що в процесі аналізу обираються два значення ставки дисконту r1 < r2 так, щоб в інтервалі (r1, r2) функція NVP = f (r) змінювала своє значення з «+» на «-» або навпаки. Таким чином, використовують таку формулу:

$$IRR = r_1 + \frac{f(r_1)}{f(r_1) - f(r_2)} \times (r_2 - r_1) \quad (1.3)$$

До методів, в яких процес дисконтування може не використовуватися, відносять такі методи.

1. Метод визначення терміну окупності інвестицій (PP).

Термін окупності інвестицій – це тривалість часу, впродовж якого недисконтовані прогнозні надходження грошових коштів перевищують не дисконтовану суму інвестицій, тобто це число років, необхідних для відшкодування інвестицій

Показник терміну окупності інвестицій можна визначити за такою формулою:

$$\mathrm{PP} = \frac{\mathrm{IC}}{\overline{\mathrm{D}}}, \quad (1.4)$$

де $\overline{D}$ – середньорічна сума грошового потоку, яка визначається за формулою:

$$\overline{D} = \sum \frac{P_n}{n} \quad (1.5)$$

2. Метод визначення середньої норми прибутку на інвестиції (ARR).

Суть цього методу зводиться до розрахунку відношення середньої величини прибутку, отриманою за бухгалтерською звітністю, до середньої величини інвестицій.

При цьому розрахунок може здійснюватися на основі прибутку (доходу) без урахування виплати податків і відсотків за кредит або прибутки (доходу) після виплати податку, але до виплати відсотків за кредит. Останній метод використовується частішим, оскільки краще характеризує ту вигоду, яку отримають власники підприємства і інвестори [54-57].

Величина інвестицій, по відношенню до якої знаходять рентабельність, визначається як середня величина між вартістю активів на початок і кінець розрахункового періоду. Формула розрахунку норми прибутку на інвестиції (ARR) має такий вигляд:

$$ARR = \frac{\mathrm{P} \times (1 - \mathrm{t})}{\frac{\mathrm{IC} + \mathrm{RV}}{2}} \times 100\%, \qquad (1.6)$$

де P – середньорічний прибуток від реалізації проекту (грошовий потік);

t – ставка оподаткування;

RV – залишкова або ліквідаційна вартість проекту.

Основними недоліками цього методу є те, що, по-перше, важко визначити, який рік реалізації інвестиційного проекту слід узяти для розрахунків норми прибутку, а, по-друге, він не враховує вплив часу на грошові потоки – інвестований капітал порівнюється з прибутком, який отримує підприємство через декілька років.

При зростанні інфляції, реальна вартість очікуваних грошових потоків падає. Якщо інвестор не врахує ризик інфляції, то NPV або IRR можуть бути штучно завищені.

Для визначення оцінки ефективності проекту з урахуванням інфляції необхідно:

– або скоректувати грошові потоки на середньорічний індекс інфляції, а потім на ставку дисконту;

– або визначити ставку дисконту, яка б враховувала індекс інфляції, і потім скоректувати грошові потоки по новій ставці, яка враховує індекс інфляції:

$$r_i = (1 + r) \times (1 + i) - 1, \quad (1.7)$$

де r_i – ставка дисконту (коефіцієнт) з урахуванням інфляції;

і – середньорічний індекс інфляції (коефіцієнт).

Слід зазначити, що ефективність інвестиційних проектів має кількісну і якісну оцінку. Це залежить від цілей інвестора, що можуть виражатися, наприклад, в одержанні доходу, і тоді ефективність матиме кількісну визначеність. Під час одержання будь-якого іншого корисного для інвестора ефекту, наприклад, досягнення соціального, науково-технічного чи екологічного, що не завжди має кількісну визначеність, необхідна якісна оцінка.

Критерії і методи, використані в інвестиційному аналізі, досить повно розроблені в науковій літературі, основні з них представлені в табл. 1.2.

При цьому слід зазначити, що цілісної системи обґрунтування прийняття рішень за реальними інвестиціями не існує.

Якщо розглядати реальні інвестиції, то виявляється багато істотних відмінностей. Наприклад, у загальному випадку неможливо побудувати функцію корисності показника прибутковості, тому що співвідношення корисності різних результатів залежатиме не стільки від власної прибутковості інвестицій у процентному вираженні, скільки від абсолютних значень вартісних показників [58-59].

При цьому варто підкреслити, що застосування методів оцінки інвестиційних проектів припускає множинність прогнозних оцінок і

розрахунків, що визначається як можливістю застосування низки критеріїв, так і доцільністю варіювання основними параметрами.

Таблиця 1.2 – Зміст методів оцінки інвестиційних проектів [60]

Метод оцінки інвестиційних проектів	Зміст методу
Методи оцінки в умовах визначеності	
Метод чистої приведеної вартості (NPV)	Дисконтування грошових потоків за ставкою, що відбиває очікуваний рівень позичкового відсотка на фінансовому ринку.
Метод визначення строку окупності інвестицій (PP)	Визначення тривалості періоду, протягом якого сума чистих доходів, дисконтованих на момент завершення інвестицій, дорівнює сумі інвестицій.
Метод оцінки внутрішньої норми прибутковості інвестицій (IRR)	Визначення ставки дисконтування, за якої чиста приведена вартість дорівнює нулю.
Метод оцінки індексу рентабельності (PI) і коефіцієнта ефективності інвестицій (ARR)	Оцінка відношення дисконтованого чистого доходу до стартових інвестицій (IP), оцінка відношення середньорічного прибутку до середнього значення інвестицій (ARR).
Методи оцінки в умовах невизначеності	
Метод кращого стану	Модифікація методу чистої поточної вартості для умов невизначеності. Застосовується ставка дисконтування з урахуванням виправлення на ризик.
Модель оцінки капітальних активів (CAPM). Теорія цін акцій	Оцінка можливостей прибутковості портфеля цінних паперів загалом. Обмеженням є те, що модель розрахована на один інвестиційний період, немає припущень щодо ризику і прибутковості з часом.
Арбітражна теорія оцінки	Не припускає оцінки ефективності інвестиційного портфеля в термінах середньої прибутковості – стандартного відхилення, а також допускає, що на прибутковість активів може впливати не єдиний фактор – ринковий ризик, а декілька (приріст промислового виробництва, приріст очікуваної інфляції, несподівана інфляція тощо).
Метод порівняння прибутковості проекту із середньозваженою вартістю капіталу фірми (WACC)	Інвестиційний проект приймається до виконання, якщо очікувана прибутковість більше дорівнює вартості капіталу фірми. Недолік полягає у тому, що він не враховує розходжень у рівнях ризику різних проектів.
Концепція стратегічної чистої поточної вартості (спрощений метод)	Грошові потоки представляються у вигляді лінійної функції ставки прибутковості за ліквідними активами.

Наприклад, оцінюючи моделі фінансового забезпечення, варто виходити з ціни ресурсів, можливого сценарію одержання ресурсів, нормативно-правової

регламентації тощо. Однак водночас необхідно вибрати один із найбільш оптимальних варіантів, виходячи з конкретних умов реалізації інвестиційного проекту.

Водночас під час формування портфеля цінних паперів достатньо прогнозувати зміну тільки фінансових складових ризику, а прибутковість (P) можна оцінити так:

$$P = \{ICi, CFk, n, r\}, \quad (1.8)$$

де ICi – інвестиції в і-му році, i = 1, 2, ..., m;

CFk – приплив (відтік) коштів у k-му році, k = 1, 2, ..., n;

n – тривалість проекту;

r – коефіцієнт дисконтування.

Водночас, як показав аналіз відповідних літературних джерел [16], будь-який механізм фінансування ґрунтується на фінансовій моделі інвестиційного проекту, що побудована з урахуванням усіх факторів, які істотно впливають на дане підприємство. Така модель дає змогу не тільки прорахувати результати при заданих прогнозних параметрах і скласти прогнозні фінансові звіти, але й вибрати найбільш придатні інвестиційні схеми і джерела фінансування відповідно до встановлених критеріїв.

Фінансова модель інвестиційного проекту має дві складові: блок капітальних вкладень і блок фінансових потоків у ході реалізації проекту. Капітальні вкладення можуть здійснюватися не тільки в початковий період, але й протягом усього періоду проектування залежно від його масштабності і схеми фінансування. Під час розгляду реальних інвестицій необхідно прогнозувати як технічну, так і комерційну компоненти. Це пов’язано з тим, що реальні інвестиційні проекти мають чітко виражені дискретні технічні і фінансові характеристики. Однак абсолютно очевидно, що прийняти остаточне рішення без прогнозування абсолютних вартісних показників неможливо.

Для вирішення останньої задачі, необхідно провести комплексні допроектні маркетингові дослідження. При цьому розробка методології обґрунтування прийняття інвестиційних рішень зумовлює необхідність взаємного ув'язування положень теорії очікуваної корисності, бізнес-планування (зокрема, маркетингових досліджень) і комплексного аналізу проектів.

Нині підхід очікуваної корисності можна вважати загальноприйнятим як у сучасних фінансах, так і в економічній теорії загалом [60].

Тоді задача в загальному вигляді полягає в побудові такої функції, що пов'язувала б можливі доходи і збитки з індексом корисності, що відбиває відношення особи, яка приймає рішення (ОПР), до цих можливостей, тобто ця функція потрібна для уявлення відношення ОПР до ризикованих результатів. Цінність такої функції полягає в тому, що вона може використовуватися в явному вигляді як орієнтир під час ухвалення рішення, що відповідає не тільки намірам інвестора, але й того, кому він передає своє право прийняття рішення.

Для визначення очікуваної корисності проекту може бути застосований такий алгоритм. На першому етапі визначають величину корисності кожного його результату за функцією корисності особи, яка приймає рішення. Потім виражений в одиницях корисності кожен результат збільшується на її імовірність. Результати розрахунків для кожного з проектів у сумі беруть для аналізу загальної очікуваної корисності проектів.

Корисність проектів – важливий показник для прийняття правильного рішення, тому що дає змогу врахувати індивідуальні переваги доходу і пов'язаного з ним ризику.

Водночас побудова функції корисності щодо капіталомістких реальних інвестиційних проектів має свої особливості. Як правило, для таких проектів застосовується колегіальне рішення. Звідси випливає, що сама функція корисності повинна мати узагальнений характер, наприклад, середньозважене значення функцій корисності окремих учасників, які беруть участь у прийнятті

інвестиційного рішення. Базою зважування може бути ступінь відповідальності менеджерів або частка їх фінансової участі в проекті.

Теорія очікуваної корисності дає змогу формалізувати процедуру виміру рівня ризику. Така процедура припускає, що та сама корисність буде привласнюватися даному результату незалежно від часу його появи. Однак коли коректування на ризик здійснюються інтуїтивно, то значення, що присвоюється результату, може коливатися в часі і від проекту до проекту. При цьому дуже малоймовірно, щоб за допомогою якоїсь інтуїтивної процедури можна було б легко змоделювати досить складні розрахунки, необхідні для визначення очікуваної корисності аналізованих проектів [58,60]. Отже, побудова функцій очікуваної корисності дає змогу формалізувати процедуру обґрунтування прийняття інвестиційних рішень. При цьому, як уже зазначалося вище, сама функція повинна носити обґрунтований характер.

Базою побудови функції очікуваної корисності може бути бізнес-планування, що на стадіях техніко-економічного обґрунтування описує передумови, умови, конкретну програму дії і визначає фінансово-економічні умови і можливі результати реалізації проекту.

Висновки до розділу 1

Розвиток економіки нерозривно пов'язаний із процесами інвестування. В умовах економічної кризи в Україні активізація інвестиційної діяльності стає одним із пріоритетних завдань, що вимагає невідкладного вирішення на всіх рівнях господарювання. Без розв’язання цієї проблеми стають неможливими перспективи оновлення виробництва на якісно новому рівні, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоздатної економіки світового рівня.

В економіці ринкового типу умови реалізації інвестиційного процесу набувають для підприємства змінного характеру, що є результатом мінливості

макро- та мікросередовища. Тож через призму дослідження інвестиційного механізму визначимо дві головні умови реалізації інвестиційного процесу на підприємстві:

- достатній ресурсний потенціал підприємства для розвитку інвестиційної сфери;

- наявність економічних суб'єктів, котрі здатні забезпечити інвестиційний процес в необхідних масштабах з урахуванням специфіки підприємства.

Динамізм інвестицій надає їм якості процесу, тимчасової тривалості та передбачає здійснення низки перетворень: ресурси (цінності) – вкладення (витрати) – дохід (ефект). Практичні кроки з реалізації даних метаморфоз взаємодії (тобто з реалізації інвестицій) являють собою інвестиційну діяльність. Беручи до уваги той факт, що без одержання доходу (вигод) зникає саме поняття «інвестиції», можна виокремити етапи інвестиційної діяльності. До першого етапу входять перетворення ресурсів у вкладення (витрати). Це інвестування, тобто процес трансформації інвестицій в об'єкти інвестиційної діяльності. Другий етап охоплює метаморфозу «вкладення – приріст капітальних вартостей», характеризуючи кінцеве перетворення інвестицій, появу нової споживчої вартості. А на останньому етапі («приріст капітальних вартостей –вигоди») реалізується кінцева мета інвестиційної діяльності – одержання доходу від інвестування.

Тож, інвестиційний процес є незамінною складовою інвестиційного механізму, який характеризується циклічністю та визначає можливість використання інвестиційних ресурсів з метою їх приросту або досягнення певних ефектів в діяльності підприємства.

2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

ПрАТ «Запоріжабразив» (Запорізький абразивний комбінат) – єдиний виробник шліфувальних матеріалів в Україні та один з найбільших виробників абразивів у Східній Європі.

Історія ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» починається з 1938 року, коли були закінчені будівництво і монтаж Дніпровського карборундового заводу.

1946 року присвоєно нове найменування «Запорізький завод абразивних виробів». Одночасно проводились роботи зі створення виробництва електрокорунду нормального.

30 червня 1952 року одержаний електрокорунд нормальний.

1954 року закінчено будівництво і монтаж цеху з переробки куска електрокорунду, з’явилась нова продукція – шліфматеріали із електрокорунду нормального.

1956 року розпочався випуск абразивного інструменту на керамічній зв’язці.

1960 року введено в експлуатацію два цехи: з виробництва тугоплавких сполук і цех виробництва карбіду бору.

1966 року Запорізький завод абразивних виробів було перейменовано на Запорізький абразивний комбінат.

1970 року введений в експлуатацію цех з виробництва мікропорошків із електрокорунду нормального.

1979 року видав продукцію новий цех виробництва мікропорошків карбіду кремнію.

У жовтні 1976 року видав першу продукцію цех з виробництва шліфувальної шкурки.

1995 року Запорізький абразивний комбінат перетворено у приватне акціонерне товариство – ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат».

ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» має 5 виробництв:

- виробництво електрокорунду нормального.
- виробництво карбіду кремнію.
- виробництво тугоплавких сполук і карбіду бору.
- виробництво абразивного інструменту.
- виробництво шліфувальної шкурки.

Крім основних цехів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» володіє численною інфраструктурою, яка складається із допоміжних цехів, дільниць, відділів і служб.

Продукція підприємства включає: шліфувальні матеріали з електрокорунду нормального у вигляді зерна, порошків, мікропорошків;шліфувальні матеріали з карбіду кремнію чорного у вигляді зерна, порошків, мікропорошків і спеціальних вогнетривких фракцій; карбід кремнію металургійної якості у вигляді фракцій; тугоплавкі матеріали: карбід бору, в тому числі для атомної промисловості; нітрид бору, в тому числі косметичної якості; відрізні та зачисні армовані круги на бакелітовій зв’язці; абразивний інструмент на керамічній і бакелітовій зв’язці, в тому числі спеціальні круги для шліфування куль шарикопідшипників, спеціальні круги на бакелітовій зв’язці для торцевого шліфування типів ПН і ПНР; шліфувальна шкурка і вироби з неї, в тому числі круги шліфувальні пелюсткові радіальні типу КШП; круги шліфувальні пелюсткові торцеві типу КПТ (Флеп-диски); керамічні зв’язки для абразивного інструменту.

Станом на 31 грудня 2021 р. чисельність персоналу підприємства становила 1386 осіб.

Динаміка показників виробничо-господарської діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2020 -2022 рр. наведена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відношення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	1020172	1732021	1511138	169,78	87,25
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	846963	1411819	1139168	166,69	80,69
Валовий прибуток, тис. грн.	173209	320202	371970	184,86	116,17
Інші операційні доходи	72048	30880	62676	42,86	202,97
Адміністративні витрати	73602	101180	95526	137,47	94,41
Витрати на збут	85710	138493	172317	161,58	124,42
Інші операційні витрати	78711	54802	155756	69,62	284,22
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток, тис. грн.	7234	56607	11047	782,51	19,52
Інші фінансові доходи, тис. грн.	3521	3960	2178	112,47	55,00
Інші доходи, тис. грн.	7	-	-	-	-
Фінансові витрати, тис. грн.	5631	3740	2199	66,42	58,80
Втрати від участі в капіталі, тис. грн.	408	793	180	194,36	22,70
Інші витрати, тис. грн.	26	18	5941	69,23	33006
Фінансовий результат до оподаткування - прибуток, тис. грн.	4697	56016	4905	1192,60	8,76
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	-1514	-11847	-969	782,50	8,18
Чистий прибуток, тис. грн.	3183	44169	3936	1387,65	8,91

Дані табл. 2.1 свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції; так, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 69,78%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 12,75%; собівартість продукції змінилась синхронно зі змінами доходу від реалізації продукції відповідно зросла на 66,69% у 2021 р. порівняно з 2020 р. та знизилась на 19,31% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Показники валового прибутку суттєво зросли у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 84,86%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 16,17%.

Інші операційні доходи суттєво зменшились у 2021 р. порівняно з 2020

рр. на 57,14%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. значне зростання цього показника на 102,97%.

За цей період адміністративні витрати значно зросли (на 37,47%), витрати на збут – на 61,58% та інші операційні витрати знизились на 30,38% у 2021 р. порівняно з 2020 р., але адміністративні витрати зменшились у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 5,59%, витрати за збут зросли на 24,42%, інші операційні витрати зросли на 184,22%.

Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – прибуток, який у 2020 р. склав 7234 тис. грн., у 2021 р. – 56607 тис. грн., що на 682,51% більше, ніж у попередньому році; у 2022 р. – 11047 тис. грн., що на 80,48% менше, ніж у попередньому році.

Показник фінансових витрат у 2021 р. порівняно з 2020 р. знизився на 33,58% і становить у 2020 р. – 5631 тис. грн., у 2021 р. – 3740 тис. грн., у 2022 р. – 2199 тис. грн., що на 41,20% менше ніж у 2021 р.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є прибуток, значення якого у 2021 р. значно перевищило значення 2020 р. – в 11 разів, у 2022 р. відбулось падіння цього показника на 91,24% порівняно з 2021 р. Загальним результатом діяльності підприємства за 2020-2022 рр. є прибуток, який збільшився у 13,9 разів у 2021 р. порівняно з 2020 р., це відбулось внаслідок значного перевищення доходів над витратами підприємства; але зменшився на 91,09% у 2022 р. порівняно з 2021 р. внаслідок значного збільшення (у 330 разів) інших витрат підприємства.

Більш наочно тенденцію змін основних показників діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за досліджуваний період можна спостерігати на рис. 2.1. За даними рис. 2.1, чистий дохід від реалізації продукції становить у 2020 р. – 1020172 тис. грн., у 2021 р. – 1732021 тис. грн., у 2022 р.– 1511138 тис. грн.; собівартість реалізованої продукції – 846963 тис. грн., 1411819 тис. грн., 1139168 тис. грн. відповідно по роках; валовий прибуток – 173209 тис. грн., 320202 тис. грн., 371970 тис. грн. відповідно.

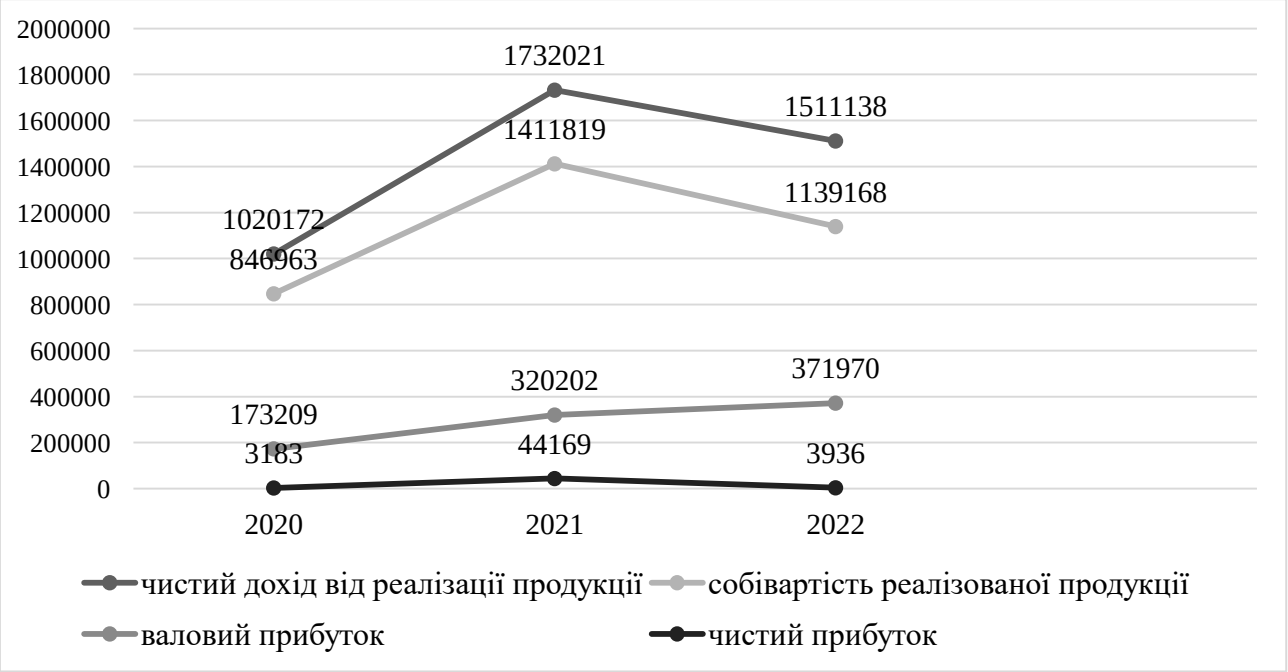

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників виробничо-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство мусить мати певне майно, котре належить йому на правах власності чи володіння. З метою ефективного управління господарською діяльністю важливо знати, яким майном володіє підприємство, за рахунок яких джерел воно створене і як використовується. Для того, щоб мати уяву про загальний стан майна підприємства, необхідно проаналізувати актив балансу [61].

Аналіз фінансового стану підприємства за даними активу розпочинають з його загальної оцінки на основі вивчення структури і динаміки майна підприємства. В свою чергу, аналіз майна підприємства починається з аналізу складу, структури та динаміки загального капіталу. Загальний капітал – це підсумок (валюта) балансу, що, з одного боку, показує загальну суму засобів, які має у своєму розпорядженні підприємство, а з іншого – суму джерел утворення цих засобів. У процесі кругообігу капітал утілює свою вартість в активи і за їх допомогою функціонує у виробництві (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз майна ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020–2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Темп приросту (зниження),%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Необоротні активи, тис. грн.					
Нематеріальні активи	702	3249	4423	+362,82	+36,13
Основні засоби	136572	146799	169794	+7,49	+15,66
Довгострокові фінансові інвестиції	60171	59570	59084	-0,99	-0,82
Інші фінансові інвестиції	44127	44127	44127	0,00	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	24782	13255	13353	-46,51	+0,74
Відстрочені податкові активи	4027	7360	9049	+82,77	+22,95
Усього за розділом 1	270381	274360	299830	+1,47	+9,28
2. Оборотні активи, тис. грн.					
Запаси	335223	347725	424426	+3,73	+22,06
Виробничі запаси	161897	164347	145830	+1,51	-11,27
Незавершене виробництво	62766	78840	97799	+25,61	+24,05
Готова продукція	108874	103248	179442	-5,17	+73,80
Товари	1686	1290	1355	-23,49	+5,04
Векселі одержані	-	15234	15234	-	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	64385	102163	107024	+58,68	+4,76
Дебіторська заборгованість за розрахунками	43215	75358	144152	+74,38	+91,29
Інша поточна дебіторська заборгованість	57226	51098	47306	-10,71	-7,42
Гроші та їх еквіваленти	87604	56061	43022	-36,01	-23,26
Інші оборотні активи	2100	1865	3016	-11,19	+61,72
Усього за розділом 2	589753	649504	784180	+10,13	+20,74
Разом активи	860134	923864	1084010	+7,41	+17,33

Результати горизонтального аналізу майна ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», наведені у табл. 2.2, свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі:

– у 2021 р. порівняно з 2020 р. значно збільшилась величина нематеріальних активів на 362,82% і на 36,13% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

– серед фондів обігу значно зменшилась довгострокова дебіторська заборгованість – на 46,51% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і зросла на 0,74% у 2022 р. порівняно з 2021 р., інша поточна дебіторська заборгованість зменшилась на 10,71% у 2021 р. порівняно з 2020 р., і на 7,42% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про покращення стану розрахунків підприємства з дебіторами;

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2021 р. порівняно з 2020 р. зросла на 7,49%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – на 15,66%;

– серед видів оборотних активів найбільший темп приросту має готова продукція – 73,80% у 2022 р. порівняно з 2021 р.; найбільший темп зниження – гроші та їх еквіваленти – 23,26%;

– збільшилась загальна величина оборотних активів на 10,13% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 20,74% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

– загальна вартість майна зросла – на 7,41% у 2021 р. порівняно з 2020 р., і на 17,33% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що свідчить про збільшення майнового потенціалу підприємства;

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

– незавершене виробництво має тенденцію до збільшення на 25,61% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 24,05% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

– у 2021 р. порівняно з 2020 р. зменшилась величина грошових коштів – на 36,01% і на 23,26% у 2022 р. порівняно з 2021 р.;

– вартість необоротних активів збільшилась на 1,47% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 9,28% у 2022 р. порівняно з 2021 р., при перевершуючому збільшенні вартості оборотних активів, що свідчить про збільшення показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для прискорення оборотності активів;

– темп зниження виробничих запасів у 2022 р. порівняно з 2021 р. склав 11,27%, тобто не перевищив темп зростання майна в цілому, що свідчить про зменшення частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про збільшення виробничого потенціалу підприємства;

– грошові кошти мають значне зменшення на 36,01% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і зниження 23,26% у 2022 р. порівняно з 2021 р., що не створює умови для підвищення рівня платоспроможності підприємства.

На рис. 2.2 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства. Рис. 2.2 ілюструє тенденцію до поступового збільшення вартості оборотних активів (з 589753 тис. грн. у 2020 р. до 649504 тис. грн. у 2021 і 784180 тис. грн. у 2022 р.), що є позитивною тенденцією і поступове збільшення вартості необоротних активів, яке за темпами зростання не перевершує темпи зростання оборотних активів (з 270381 тис. грн. у 2020 р. до 274360 тис. грн. у 2021 р. та до 299830 тис. грн. у 2022 р.), що свідчить про значні можливості створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства.

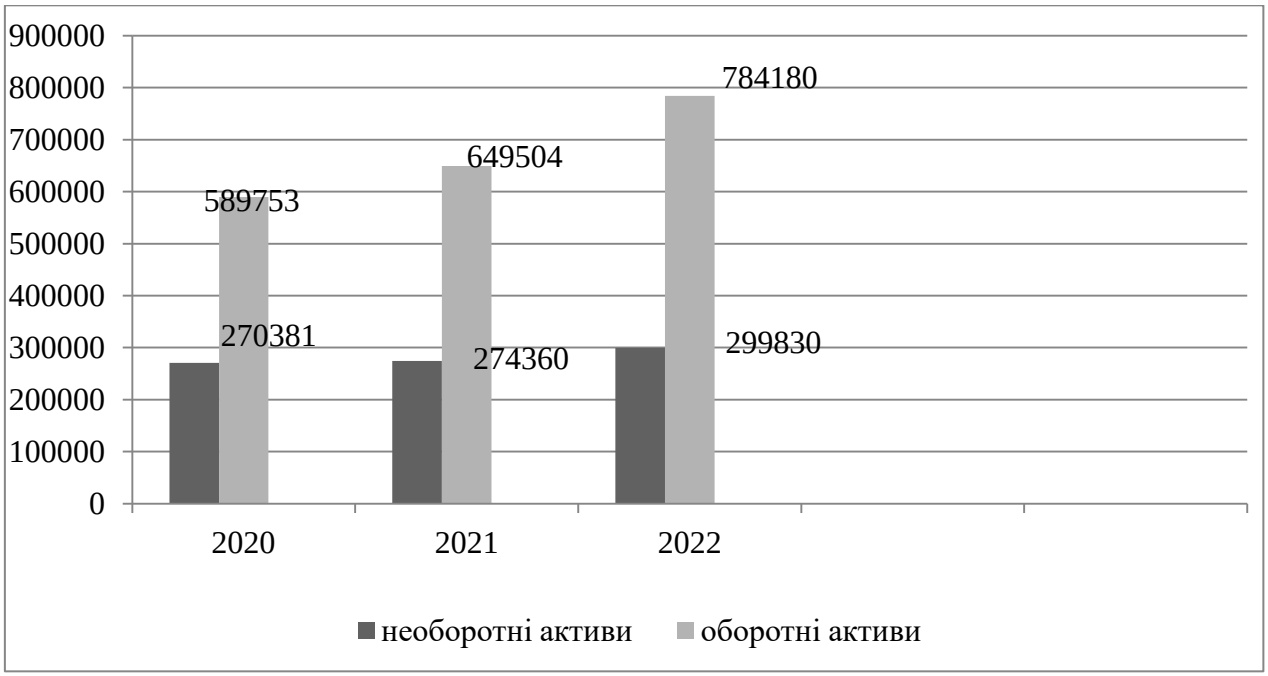

Рисунок 2.2 – Динаміка активів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

За допомогою вертикального аналізу дослідимо структурні зміни в активах підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Вертикальний аналіз майна ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020– 2022 рр.,%

Показники	2020	2021	2022	Відхилення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021р.
1. Необоротні активи	31,43	29,70	27,66	-1,73	-2,04
Нематеріальні активи	0,08	0,35	0,41	+0,27	+0,06
Основні засоби	15,88	15,89	15,66	+0,01	-0,23
Довгострокові фінансові інвестиції	7,00	6,45	5,45	-0,55	-1,00
Інші фінансові інвестиції	5,13	4,78	4,07	-0,35	-0,71
Довгострокова дебіторська заборгованість	2,88	1,43	1,23	-1,45	-0,20
Відстрочені податкові активи	0,47	0,80	0,83	+0,33	+0,03
2. Оборотні активи	68,57	70,30	72,34	+1,73	+2,04
Виробничі запаси	18,82	17,78	13,45	-1,04	-4,33
Незавершене виробництво	7,30	8,53	9,02	+1,23	+0,49
Готова продукція	12,66	11,18	16,55	-1,48	+5,37
Товари	0,20	0,14	0,12	-0,06	-0,02
Векселі одержані	-	1,65	1,41	+1,65	-0,24
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7,49	11,06	9,87	+3,57	-1,19
Дебіторська заборгованість за розрахунками	5,02	8,16	13,30	+3,14	+5,14
Інша поточна дебіторська заборгованість	6,65	5,53	4,36	-1,12	-1,17
Гроші та їх еквіваленти	10,18	6,07	3,97	-4,11	-2,10
Інші оборотні активи	0,24	0,20	0,28	-0,04	+0,08
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл 2.3 можемо спостерігати такі зміни в структурі активів підприємства:

– частка необоротних активів за досліджуваний період суттєво не змінилась (зменшилась на 1,73% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 2,04% у 2022 р. порівняно з 2021 р.);

– частка оборотних активів у 2020 р. склала 68,57%; у 2021 р. – 70,30%; у 2022 р. – 72,34%, тобто спостерігається незначне збільшення;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (15,88% у 2020 р.; 15,89% у 2021 р.; 15,66% у 2022 р.); найменшу – нематеріальні активи (0,08% у 2020 р. і 0,35% у 2021 р., 0,41% у 2022 р.);

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси (18,82% у 2020 р.; 17,78% у 2021 р.; 13,45% у 2022 р.) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (5,02%; 8,16%; 13,30% відповідно по роках), найменшу – інші оборотні активи.

На рис. 2.3 наочно зображено структурні зміни в активах підприємства (рис. 2.3).

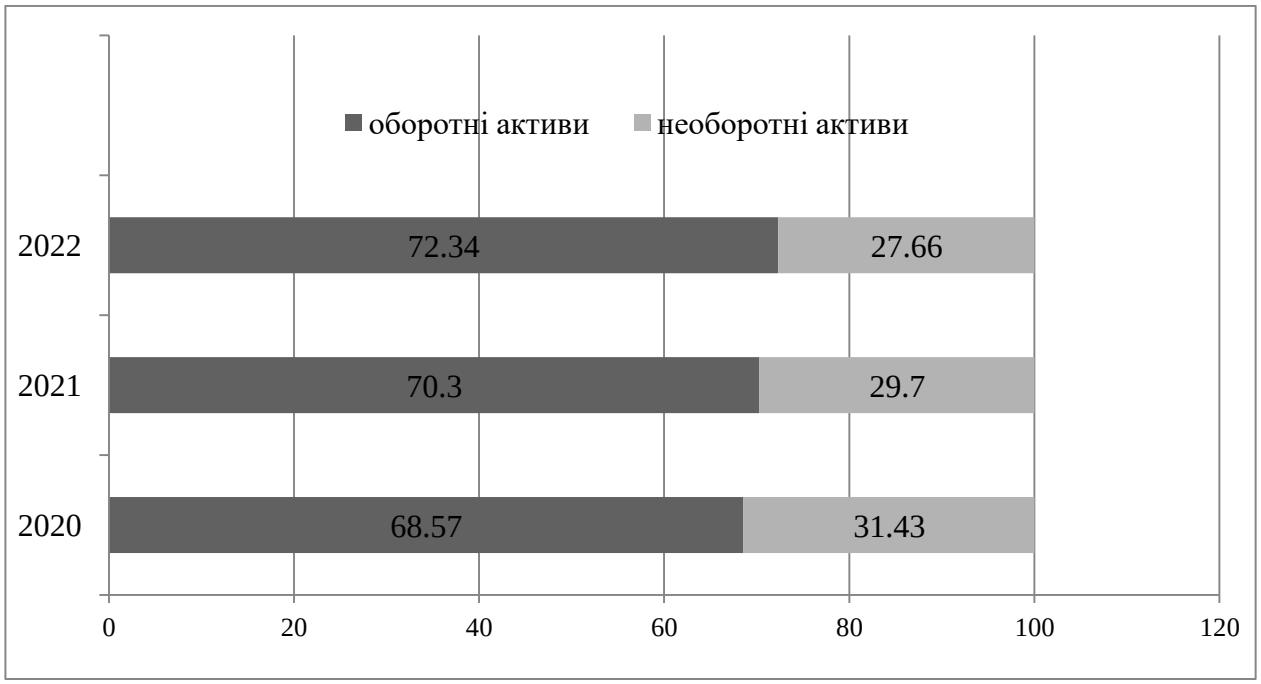

Рисунок 2.3 – Структура майна ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020-2022 рр., %

Дані, наведені на рис. 2.3 свідчать, що за досліджуваний період значних змін у структурі майна підприємства не спостерігається. Збільшення частки оборотних активів підприємства – з 68,57% у 2020 р. до 72,34% у 2022 р. можна вважати позитивною тенденцією.

Результати горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» свідчать про наявність як позитивних так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До основних характеристик майнового стану належать такі:

– у звітному 2022 р. порівняно з попереднім 2021 р. вартість майна збільшилась на 17,33%, у 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 7,41%, що свідчить про позитивні зміни у майновому потенціалі підприємства;

– необоротні активи підприємства зросли на 1,47% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 9,28% у 2022 р. порівняно з 2021 р., проте, оборотні активи зросли у 2022 р. порівяно з 2021 р. на 20,74%;

– темп зростання оборотних активів перевищив темп зростання необоротних активів за період, що аналізується, в результаті чого частка необоротних активів поступово зменшилась з 31,43% у 2020 р. до 27,66% у 2022 р., відповідно збільшилась частка оборотних активів – з 68,57% до 72,34% відповідно. Така динаміка вказує на зростання коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, та створення умов для прискорення оборотності активів;

– необоротні активи підприємства представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2021 р. збільшилась на 7,49% або на 10227 тис. грн. порівняно з 2020 р., та збільшилась на 15,66% або на 22995 тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2021 р. Темп зростання основних засобів не перевищив темп зростання майна підприємства, тому можна стверджувати про створення певних умов для розширення основної діяльності підприємства.

Поглиблений аналіз стану та використання необоротних активів передбачає вивчення складу, структури основних засобів, інтенсивності їх руху

протягом досліджуваного періоду та технічного стану. Для цього застосуємо такі показники, як коефіцієнт придатності і коефіцієнт зносу основних засобів [62,63].

Коефіцієнт придатності основних засобів відображає долю залишкової вартості фондів в їх первісній вартості і розраховується за формулою:

$$\text{Кпр.} = \frac{\text{ОЗз}}{\text{ОЗп}}, \tag{2.1}$$

де Кпр. – коефіцієнт придатності основних засобів;

ОЗз – залишкова вартість основних засобів;

ОЗп – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує долю зносу в їх первісній вартості і розраховується за формулою:

$$\text{Кзн.} = \frac{\sum \text{Зн}}{\text{ОЗ}} = 1 - \text{Кпр}, \tag{2.2}$$

де Кзн – коефіцієнт зносу основних засобів;

ΣЗн – сума зносу основних засобів;

ОЗ – первісна вартість основних засобів.

Оцінка технічного стану основних засобів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» наведена у табл. 2.4.

Дані табл. 2.4 свідчать про незадовільний стан основних засобів досліджуваного підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат». Коефіцієнт придатності основних засобів становить 0,26 у 2020 р., 0,26 – у 2021 рр. та 0,28 – у 2022 р. Відповідно, коефіцієнт зносу – 0,74; 0,74 та 0,72 за роками. Збільшення залишкової вартості основних засобів у 2021 р. порівняно з 2020 р. – на 10227 тис. грн., у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось збільшеня показника на 22995 тис. грн. внаслідок збільшення суми зносу на 24916 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз показників технічного стану основних засобів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у динаміці

Показники	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)	
				2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	525183	568782	616693	+43599	+47911
Залишкова(балансова) вартість основних засобів, тис. грн.	136572	146799	169794	+10227	+22995
Сума зносу, тис. грн.	388611	421983	446899	+33372	+24916
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,26	0,26	0,28	0,00	+0,02
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,74	0,74	0,72	0,00	-0,02

Сучасні ринкові умови господарювання та активізація підприємницької діяльності потребують нових підходів до формування, розміщення та використання фінансових ресурсів – основи фінансового забезпечення господарської діяльності суб’єктів господарювання.

За способом формування фінансові ресурси підприємства поділяються на: ті, що створювались при заснуванні підприємства, тобто за рахунок внесків засновників у статутний фонд; ті, що створені за рахунок власних та прирівнених до них коштів, тобто за рахунок надходжень, доходів і прибутку; ті, що мобілізувалися на фінансовому ринку (акції, облігації, цінні папери, кредити , кошти інвесторів); ті, що поступили у порядку розподілу грошових надходжень (дивіденди, відсотки, доходи на пайові внески, страхові відшкодування, бюджетні субсидії, дотації) [63].

Фінансові ресурси підприємств за джерелами створення поділяються на сукупність власного, позичкового та залученого грошового капіталу, який використовується для формування активів підприємства та здійснення його діяльності.

Проведемо горизонтальний аналіз фінансових ресурсів підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Горизонтальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Темп приросту (зниження),%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	6350	6350	6350	0,00	0,00
Додатковий капітал	191888	191888	191888	0,00	0,00
Емісійний дохід	191888	191888	191888	0,00	0,00
Резервний капітал	12175	12175	12175	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	338047	357522	360645	+5,76	+0,87
Усього за розділом 1	548460	567935	571058	+3,55	+0,55
2. Довгострокові зобов’язання і забезпечення					
Інші довгострокові зобов’язання	4047	566	-	-86,01	-
Довгострокові забезпечення	16036	20528	22817	+28,01	+11,15
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	6416	8719	22016	+35,89	+152,51
Усього за розділом 2	20083	21094	22817	+5,03	+8,17
3.Поточні зобов’язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	34140	12583	23111	-63,14	+83,67
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов’язаннями	2977	2561	566	-13,97	-77,90
товари, роботи, послуги	200048	273177	423651	+36,56	+55,08
розрахунками з бюджетом	2461	2947	1450	+19,75	-50,80
розрахунками зі страхування	380	895	615	+135,53	-31,28
розрахунками з оплати праці	7241	12608	12061	+74,12	-4,34
одержаними авансами	6332	7436	7113	+17,44	-4,34
Поточні забезпечення	9096	12131	11721	+33,37	-3,38
Інші поточні зобов’язання	28916	10407	9847	-64,01	-5,38
Усього за розділом 3	291591	334835	490135	+14,83	+46,38
Разом пасиви	860134	923864	1084010	+7,41	+17,33

Результати горизонтального аналізу джерел формування капіталу ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією

пасиву балансу, а саме:

– у 2021 р. порівняно з 2020 р. вартість джерел формування капіталу дещо зросла на 7,41%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 17,33% відповідно. Власний капітал підприємства дещо зріс у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 19475 тис. грн. і на 3,55% тис. грн.; у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 3123 тис. грн., або на 0,55%;

– власний капітал підприємства у 2020-2022 рр. має позитивне значення в розмірі 548460 тис. грн.; 567935 тис. грн.; 571058 тис. грн. відповідно. Проте, дещо зросли довгострокові зобов'язання підприємства – на 5,03% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 8,17% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Отже, у підприємства дещо знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

– збільшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 5,03% у 2021 р. порівняно з 2020 р. і на 8,17% у 2022 р. порівняно з 2021 р.), також зросла залежність від поточних зобов'язань (на 14,83% і на 46,38% відповідно);

– серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: збільшення на 36,54% у 2021 р. порівняно з 2020 р., на 48,67% у 2022 р. порівняно з 2021 р., ззбільшення рівня цього показника свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської (табл. 2.2) і кредиторської заборгованості. Так, збільшення дебіторської заборгованості у 2021 р. порівняно з 2020 р. становило майже 60%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – 4,76%; зростання кредиторської заборгованості становило 36,54% і 48,67% відповідно. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

У підприємства можуть бути непередбачені зобов'язання, які вимагають витрачання ресурсів в сумі очікуваних збитків або вартості прийнятих на себе зобов'язань за договорами поруки.

На рис. 2.4 зображено динаміку фінансових зобов’язань підприємства.

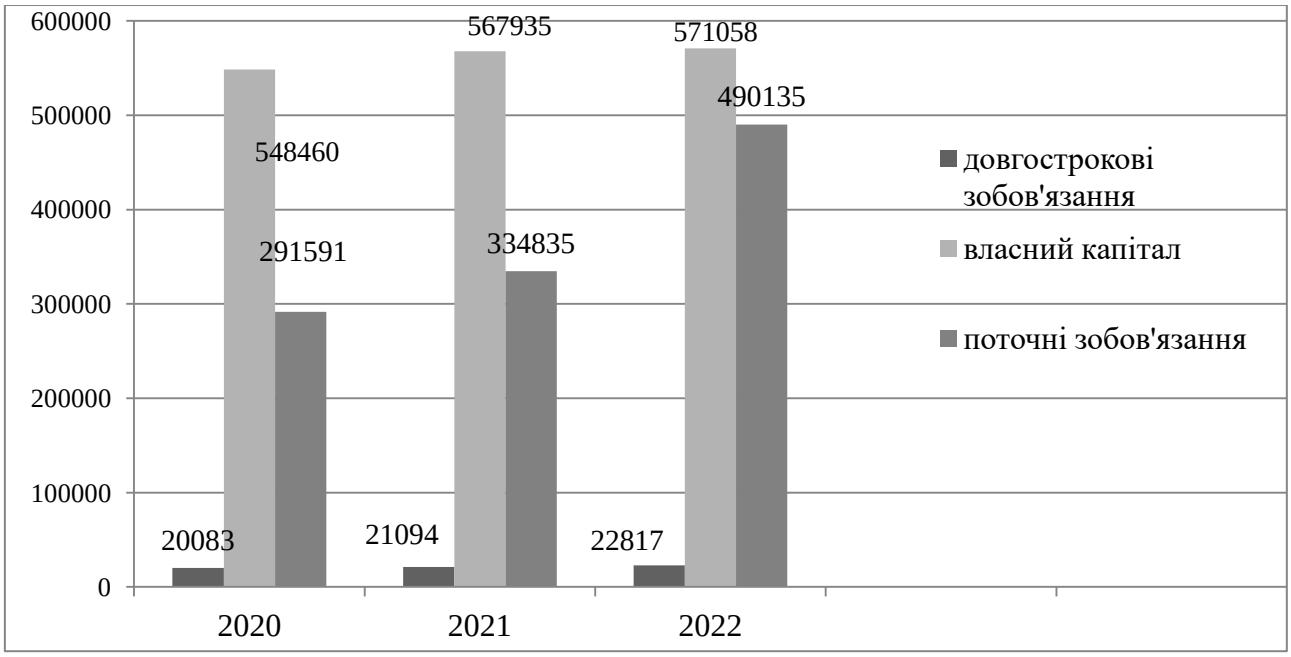

Рис. 2.4 – Динаміка фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», тис. грн.

За наведеними даними спостерігається така тенденція: певне зростання показників власного капіталу у 2020-2022 рр., показник має значення у 2020 р. у розмірі 548460 тис. грн., у 2021 р. відбулось зростання цього показника на 3,55% і стновило 567935 тис. грн. і збільшення у 2022 р. на 0,55% порівняно з 2021 р.

Водночас відбувається незначне збільшення довгострокових зобов’язань підприємства – з 20083 тис. грн. у 2020 р. до 22817 тис. грн. у 2022 р., тобто на 8,17%. Величина поточних зобов’язань підприємства значно зросла з 291591 тис. грн. у 2020 р. до 490135 тис. грн. у 2022 р., тобто на 46,38%.

Дану тенденцію можна вважати негативною, оскільки відбувається незначне зростання величини власного капіталу, з одночасним збільшенням величини позикового капіталу підприємства.

Вертикальний аналіз забезпечує дослідження капіталу за структурою окремих розділів і статей пасиву балансу. За допомогою цього методу

досліджуються зміни в якості капіталу щодо співвідношення його елементів Наприклад, висока частка власного капіталу свідчить про низькі фінансові ризики, але також про неповне використання підприємством свого потенціалу. Проте, якщо є можливість підвищити присутність на ринку – важливо залучати додаткові позикові кошти для інтенсифікації власної діяльності (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Вертикальний аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020–2022 рр.,%

Показники	2020	2021	2022	Відхилення,%	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,74	0,69	0,59	-0,05	-0,10
Додатковий капітал	22,31	20,77	17,70	-1,54	-3,07
Резервний капітал	1,42	1,32	1,12	-0,10	-0,20
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	39,30	38,70	33,27	-0,60	-5,43
1. Власний капітал - всього	63,76	61,47	52,68	-2,29	-8,79
Інші довгострокові зобов’язання	0,47	0,06	0,00	-0,41	-0,06
Довгострокові забезпечення, в т.ч.	1,86	2,22	2,10	+0,36	-0,12
довгострокові забезпечення витрат персоналу	0,75	0,94	2,03	+0,19	+1,09
2. Довгострокові зобов’язання і забезпечення - всього	2,33	2,28	2,10	-0,05	-0,18
Короткострокові кредити банків	3,97	1,36	2,13	-2,61	+0,77
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов’язаннями	0,35	0,28	0,05	-0,07	-0,23
товари, роботи, послуги	23,25	29,57	39,08	+6,32	+9,51
розрахунками з бюджетом	0,29	0,32	0,13	+0,03	-0,19
розрахунками зі страхування	0,04	0,09	0,06	+0,05	-0,03
розрахунками з оплати праці	0,84	1,36	1,11	+0,52	-0,25
одержаними авансами	0,74	0,08	0,66	-0,66	+0,58
Поточні забезпечення	1,06	1,31	1,08	+0,25	-0,23
Інші поточні зобов’язання	3,36	1,13	0,91	-2,23	-0,22
3. Поточні зобов’язання і забезпечення - всього	33,91	36,25	45,22	+2,34	+8,97
Разом пасиви	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл. 2.6, у структурі пасивів підприємства зменшилась частка власного капіталу і склала у 2022 р. 52,68%, незначно зменшилась частка довгострокових зобов'язань – з 2,33% у 2020 р. до 2,10% у 2022 р., частка поточних зобов'язань висока і становить 33,91% у 2020 р. та 45,22% у 2022 р.

На рис. 2.5 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства за основними складовими.

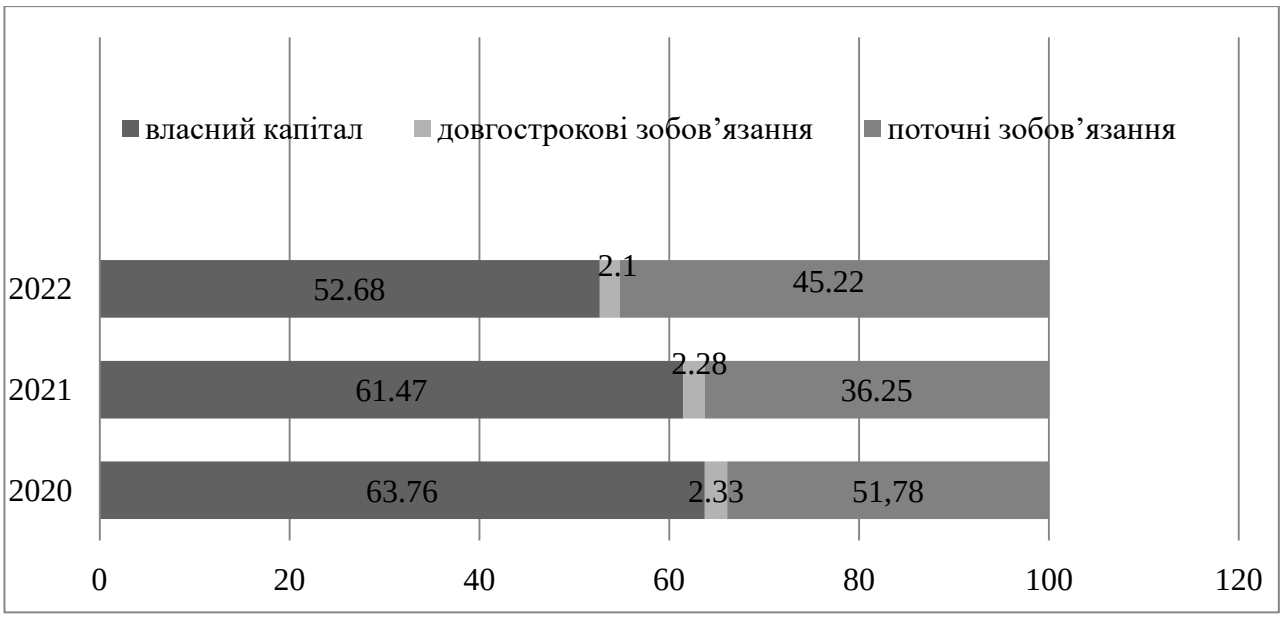

Рисунок 2.5 – Структура фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020-2022 рр., %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність незначних негативних тенденцій у майновому стані підприємства. У структурі фінансових ресурсів питома вага власного капіталу займає 63,76% у 2020 р.; 61,47% у 2021 р. і 52,68% у 2022 р., що свідчить про поступове зниження питомої ваги власного капіталу у структурі фінансових ресурсів підприємства і про підвищення частки боргових зобов'язань.

Питома вага поточних зобов'язань підприємства значна і становить – 33,91% у 2020 р.; 36,25% у 2021 р. і 45,22% у 2022 р. Питома вага довгострокових зобов'язань у 2020 р. – 2,33%; у 2021 р. – 2,28%; у 2022 р. –

2,10%. За 2020-2022 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства змінилось співвідношення власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань на користь збільшення поточних зобов'язань. Підвищення частки заборгованості підприємства може свідчити про зниження фінансової стійкості підприємства та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

Фінансовий стан підприємства оцінюється сукупністю показників, які відображають наявність, ефективність розміщення та використання фінансових ресурсів. Такий аналіз можна здійснити за даними табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп зростання / зниження (індекс)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	1020172	1732021	1511138	1,698	0,872
2.Середній підсумок балансу, тис. грн.	860134	923864	1084010	1,074	1,173
Різниця в темпах зростання між 1 та 2 показниками	х	х	х	+0,624	-0,301

Темп зростання по чистому доходу від реалізації продукції (товарів, робот, послуг) вищий, ніж темп зростання по середньому підсумку балансу за результатами 2021 р. Це свідчить про підвищення ефективності використання фінансових ресурсів порівняно з базовим періодом. Проте, у 2022 р. тенденція інша – темп зниження по чистому доходу від реалізації продукції (товарів, робот, послуг) вищий, ніж темп зростання по середньому підсумку балансу. Тобто, існує тенденція прискорення темпу зниження чистого доходу від реалізації продукції – з 1,698 у 2021 р. по відношенню до 2020 р. до 0,872 у 2022 р. по відношенню до 2021 р. і тенденція незначного збільшення темпу зростання середнього підсумку балансу – з 1,074 до 1,173 за аналогічний період.

2.2 Аналіз фінансових показників діяльності підприємства

Основною причиною неплатоспроможності підприємств є низька забезпеченість високоліквідними активами, тобто грошовими коштами. Стійкий фінансовий стан суб'єктів господарювання можливий за умови ефективного контролю за рухом грошових коштів і поліпшення управління грошовими потоками.

Аналіз руху грошових коштів підприємства починається з вивчення динаміки надходжень, видатків і формування чистого грошового потоку. Це дає змогу розкрити і охарактеризувати тенденції розвитку обсягів господарської діяльності в цілому і за окремими об'єктами щодо доходів, витрат та фінансових результатів, а також їх збалансованості в часі.

Паралельно оцінюють динамічні зміни показників у просторі за джерелами грошових потоків. Зокрема, це можуть бути окремі постачальники, покупці, податкові платежі, витрати на соціальні потреби, види оплати праці, банківські установи, сегменти ринку, структурні підрозділи.

Господарські операції підприємств супроводжуються грошовими потоками, що забезпечують оцінку надходження, витрат та переміщення фінансових ресурсів і активів. Процес руху коштів відбувається у часі і просторі під час обслуговування всіх видів господарської діяльності. Від повноти і вчасності забезпечення процесів постачання, виробництва і збуту грошовими ресурсами залежить рівень ефективності господарювання. Грошові потоки підприємства характеризується сукупними доходами і витратами, що забезпечуються надходженнями і виплатами грошових коштів і відповідно позитивним та негативним їх рухом [62,65].

У кожному випадку грошовий потік означає фактичну величину розподілених у просторі і часі надходжень і виплат грошових коштів, що формуються в процесі діяльності господарюючих систем.

Аналіз руху грошових коштів за джерелами надходження і витрачання за елементами при прямому методі їх визначення наведено в табл. 2.8, 2.9.

Таблиця 2.8 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у результаті операційної діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Надходження від:					
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	749008	1341997	1179427	179,17	87,89
Повернення податків та зборів	96280	159397	100480	165,56	63,04
у т.ч. ПДВ	96280	159397	100480	165,56	63,04
Цільового фінансування	3574	4170	5370	116,68	128,78
Авансів від покупців і замовників	284771	427037	412853	149,96	96,68
Надходження від повернення авансів	1325	-	-	-	-
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	-	52	405	-	778,85
Надходження від операційної оренди	98	356	544	363,27	152,81
Інші надходження	1911	729	347	38,15	47,60
Витрачання на оплату:					
Товарів (робіт, послуг)	875303	1508281	1404515	172,32	93,12
Праці	140306	210969	187710	150,36	88,98
Відрахувань на соціальні заходи	42608	64909	54636	152,34	84,17
Зобов’язань з податків і зборів	46261	83185	59341	179,82	71,34
у т. ч. зобов’язань з податку на прибуток	2515	18003	2861	715,83	15,89
Зобов’язань з інших податків і зборів	43746	65182	56480	149,00	86,65
Витрачання на оплату повернення авансів	4964	2262	2262	45,57	100,00
Інші витрачання	37238	38720	24618	103,98	63,58
Чистий рух коштів від операційної діяльності	-9713	25412	-31394	х	х

За даними табл. 2.8 можна зробити висновок, що за період, що аналізується, відбулось значне зменшення чистого руху коштів від операційної діяльності. Цей показник у 2020 р. становить збиток у розмірі 9713 тис. грн., у 2021 р. – дохід 25412 тис. грн., у 2022 р. – збиток 31394 тис. грн. Якщо

проаналізувати показники 2022 р. по відношенню до 2021 р., то майже за всіма показниками надходження та витрачання відбулось зменшення. Проте, показники витрачання мають більші темпи зменшення порівняно з показниками надходження.

Таблиця 2.9 – Аналіз руху грошових коштів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у результаті інвестиційної та фінансової діяльності при прямому методі їх розрахунку за 2020 – 2022 рр., тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	Відношення, %	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від:					
інші надходження	-	1556	16647	-	1069,86
Витрачання на придбання:					
необоротних активів	19027	41169	14300	216,37	34,73
інші платежі	-	407	498	-	122,36
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-19027	-40020	1849	210,33	-
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від:					
власного капіталу	7507	-	-	-	-
отримання позик	-	25140	107648	-	428,19
інші надходження	66	-	-	-	-
Витрачання на:					
погашення позик	25396	45767	59702	180,21	130,45
сплату відсотків	3721	4229	640	113,65	15,13
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-21544	-24856	47306	115,37	-
Чистий рух грошових коштів за звітний період	-50284	-39464	17761	78,48	-
Залишок коштів на початок року	97529	77678	34443	79,65	44,34
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	30433	-3771	-604	-	16,02
Залишок коштів на кінець року	77678	34443	51600	44,34	149,81

Дані табл. 2.9 свідчать, що чистий рух коштів від інвестиційної діяльності підприємства у 2020-2021 рр. має від’ємне значення. Цей показник у 2021 р. становив 40020 тис. грн., тобто 210,33% від 2020 р. У 2020 р. збиток від інвестиційної діяльності становив 19027 тис. грн.. Така тенденція пояснюється

значним перевищення витрат від інвестиційної діяльності над надходження грошових коштів. У 2022 р. чистий рух коштів від інвестиційної діяльності має позитивне значення і дорівнює 1849 тис. грн.

Негативна тенденція спостерігається за результатами фінансової діяльності підприємства за 2020-2021 рр. Чистий рух коштів від фінансової діяльності також має від'ємне значення: у 2020 р. – 21544 тис. грн., у 2021 р. – 24856 тис. грн. Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат від фінансової діяльності при обмеженості надходження грошових коштів від фінансової діяльності.

В цілому чистий рух грошових коштів має негативне значення за 2020-2021 рр. і дорівнює відповідно 50284 тис. грн. та 39464 тис. грн. і позитивне значення за результатами 2022 р. – 47306 тис. грн.

Залишок коштів на кінець року по роках становить: у 2020 р. – 77678 тис. грн., у 2021 р. – 34443 тис. грн., тобто 44,34% від попереднього, у 2022 р. – 51600 тис. грн., тобто 149,81% від попереднього.

Ефективне формування грошових потоків означає таке надходження і витрачання грошових коштів, яке створює чистий грошовий потік та дає віддачу у вигляді чистого прибутку. Тому варто виявити збалансованість позитивного (надходження) і негативного (витрачання) грошових потоків у загальному обсязі, вивчити динаміку показника чистого потоку.

У процесі аналізу визначається роль і місце чистого прибутку підприємства у формуванні його чистого грошового потоку, виявляється рівень достатності амортизаційних відрахувань з позицій необхідного відновлення необоротних активів.

Оцінку ефективності формування грошових потоків, насамперед, здійснюють за розрахунком чистого грошового потоку (ЧГ), який характеризується різницею між надходженням (НГ) і витрачанням (ВГ) грошових коштів у певному інтервальному періоді.

$$ЧГ = НГ – ВГ, \quad (2.3)$$

де ЧГ – чистий грошовий потік;

НГ – надходження грошей;

ВГ – витрачання грошей.

Як показує розрахунок, в залежності від співвідношення позитивного і негативного грошового потоку, величина чистого грошового потоку може бути позитивною (+ЧГ) і негативною (–ЧГ).

Позитивна величина чистого грошового потоку свідчить про наявність у підприємства вільного залишку грошових коштів, одержаних від об'єктів господарювання в окремих періодах. У протилежному випадку можна говорити про те, що поточних надходжень недостатньо для здійснення платежів, і підприємству для розрахунків необхідно використовувати залишки грошових коштів минулих періодів, користуватися позиками, або тимчасово збільшувати кредиторську заборгованість, тобто бути неплатоспроможним.

За відношенням позитивного і негативного грошових потоків визначають рівні окупності (РО) і завантаження (РЗ) грошових витрат:

$$РО = НГ/ ВГ;\ \ РЗ = ВГ/НГ;\ РО < 1 < РЗ, \qquad (2.4)$$

де РО – рівень окупності грошових витрат;

РЗ – рівень завантаження грошових витрат.

Якщо рівень показника РО ≤ 1, грошовий потік підприємства вважається окупним, тобто формується певна величина чистого грошового потоку, а на 1 гривню грошових надходжень використовується менше однієї гривні грошових витрат.

Рівень завантаження грошових витрат повинен бути більше 1,0 і показує скільки грошових надходжень формує кожна гривня грошових витрат.

Показники рівня доходності грошових потоків визначають за відношенням чистого грошового потоку до величини грошових надходжень (ДН) та суми грошових витрат (ДВ):

$$ДН = ЧГ/НГ;\ ДВ = ЧГ/ВГ, \quad (2.5)$$

де ДН – доходність грошових надходжень;

ДВ – доходність грошових витрат.

Показник доходності грошових надходжень (ДН) показує яка сума чистого грошового потоку надходить з кожною гривнею позитивного грошового потоку. Рівень доходності грошових витрат (ДВ) свідчить про чисті грошові потоки, що формує кожна гривня негативного грошового потоку підприємства [62-64].

Розрахунок показників грошових потоків та оцінку їх рівня наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників грошових потоків ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
				2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
Позитивний грошовий потік (НГ), тис. грн.	1144540	1960434	1823721	+815894	-136713
Негативний грошовий потік (ВГ), тис. грн.	1194824	1999898	1805960	+805074	-193938
Чистий грошовий потік (ЧГ), тис. грн.	-50284	-39464	17761	-89748	+57225
Окупність грошових витрат (РО), грн.	0,96	0,98	1,01	+0,02	+0,03
Завантаження грошових витрат (РЗ), грн.	1,04	1,02	0,99	-0,02	-0,03
Доходність (збитковість) грошових надходжень (ДН), коп.	-0,04	-0,02	0,01	+0,02	+0,03
Доходність (збитковість) грошових витрат (ДВ), коп.	-0,04	-0,02	0,01	+0,02	+0,03

Дані табл. 2.10 свідчать, що господарська діяльність підприємства має стрібкоподібну тенденцію до змін. У 2021 р. відбулось зростання показників на 815894 тис. грн. (позитивний грошовий потік), у порівнянні з 2020 р., а у 2022 р. – зниження на 136713 тис. грн. у порівнянні з 2021 р. Показники ефективності формування грошових потоків підприємства у динаміці свідчать

про недостатню ефективність грошових надходжень і грошових витрат, внаслідок негативного показника чистого грошового потоку у 2020-2021 рр. Показник окупності грошових витрат у 2020-2021 рр. менше 1, а завантаження – більше 1, тому грошовий потік підприємства не можна вважати окупним.

Фінансовий аналіз платоспроможності підприємства полягає у абсолютному і відносному порівнянні активів як платіжних засобів з фінансовими ресурсами (зобов'язаннями), за рахунок яких відбулося їх формування.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [62,63]:

Перша група ($А_1$) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група ($А_2$) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська заборгованість;

Третя група ($А_3$) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група ($А_4$) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група ($З_1$) – поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група ($З_2$) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група ($З_3$) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група ($З_4$) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими

ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$A1 \geq З1; A2 \geq З2 ; A3 \geq З3 ; A4 \leq З4 \quad (2.6)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Активи	2020	2021	2022	Пасиви	2020	2021	2022	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2020	2021	2022
А1	89704	73160	61272	З1	219439	299714	445456	-129735	-226554	-384184
А2	164826	228619	298482	З2	72152	888743	44679	+92674	-660124	+253803
А3	335223	347725	424426	З3	20083	21094	22817	+315140	+326631	+401609
А4	270381	274360	299830	З4	548460	567935	571058	-278079	-293575	-271228
Баланс	860134	923864	1084010	Баланс	860134	923864	1084010	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.11, бачимо, що баланс ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не виконує нормативні умови платоспроможності. При цьому недостаток платіжних засобів по одній

групі компенсується їх надлишком по іншій групі лише вартісною величиною. Однак менш ліквідні платіжні засоби не можуть замінити більш ліквідні.

Зіставлення найбільш ліквідних платіжних засобів (А1, А2) з найбільш терміновими платіжними зобов'язаннями (З1, З2) дає змогу оцінити поточну платоспроможність. Порівняння платіжних засобів, що мають повільну ліквідність (А3) з довгостроковими зобов'язаннями, відображає перспективну платоспроможність.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники ліквідності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,30	0,17	0,09	≥0,2-0,3	-0,13	-0,08
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,87	0,86	0,70	≥1,0	-0,01	-0,16
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,02	1,94	1,60	≥2,0	-0,08	-0,34

Показники ліквідності підприємства мають значення менше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство не має можливості розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство не можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі є загроза банкрутства.

Одним з напрямів оцінки фінансового стану підприємства є визначення його фінансової стійкості, тобто рівня забезпеченості потреб господарської діяльності фінансовими ресурсами щодо їх наявності, розміщення і використання. Стійкість економіки підприємства залежить від результатів його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності за умови досягнення

стабільного перевищення доходів над витратами, вільного маневрування грошовими коштами та економічного зростання.

Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати поетапно, на основі комплексу показників (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2021 р. від 2020	2022 р. від 2021
Коефіцієнт автономії	0,64	0,61	0,53	>0,5	-0,03	-0,08
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,36	0,39	0,47	<0,5	+0,03	+0,08
Коефіцієнт фінансового ризику	0,57	0,63	0,89	<1,0	+0,06	+0,26
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,75	1,59	1,12	>1,0	-0,16	-0,47
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,47	0,45	0,35	>0,1	-0,02	-0,10
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,51	0,52	0,47	≥0,50	+0,01	-0,05
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,83	0,84	0,64	≥0,50	+0,01	-0,20
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,32	0,19	0,16	підвищення	-0,13	-0,03
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	2,18	2,37	2,62	підвищення	+0,19	+0,25

За даними табл. 2.13, коефіцієнт автономії має значення вище нормативного – 0,64 у 2020 р., 0,61 у 2021 р., 0,53 – 2022 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу не перевищує нормативне значення – 0,36 у 2020 р., 0,39 у 2021 р., 0,47 – у 2022 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливості працювати на власному капіталі, і здійснюва залучення позикового капіталу без

ризику банкруства. Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2020 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,57 грн. позикових, у 2021 р. – 0,63 грн., у 2022 р. – 0,89 грн.

Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, проте відсутність перевищення фактичного значення нормативного не має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування перевищує нормативне значення і свідчить про стабільну діяльність підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має позитивне значення і вище нормативного, що свідчить про можливість у підприємства покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів прагне до збільшення, що свідчить про позитивну динаміку у діяльності підприємства.

Ділова активність підприємства – це комплексна характеристика, що охоплює різні аспекти діяльності підприємства. У широкому розумінні, ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. Критеріми ділової активності є рівень ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємства, стійкість економічного зростання, розширення ринків збуту продукції, ступінь виконання планів за основними показниками господарської діяльності, забезпечення заданих темпів їх зростання.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті перш за все проявляється в швидкості обороту його засобів та ефективності їх використання.

Рівень ділової активності підприємства оцінюється як за величиною досягнутих показників, так і в стратегічному вимірі. Розвиток ділової

активності дозволяє постійно підвищувати конкурентоспроможність підприємства (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Показники ділової активності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)	
					2021р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Активи	1,19	1,87	1,39	+0,68	-0,48
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Оборотні активи	1,73	2,67	1,93	+0,94	-0,74
Тривалість одного обороту активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності активів	303	193	258	-110	+65
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	208	135	187	-73	+52
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Запаси	2,53	4,06	2,68	+1,53	-1,38
Тривалість одного обороту запасів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	142	89	134	-53	+45
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Власний капітал	1,86	3,05	2,65	+1,19	-0,40
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	360 / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	194	118	136	-76	+18

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість	6,19	7,58	5,06	+1,39	-2,52
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	58	48	71	-10	+23
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Кредиторська заборгованість	3,86	4,71	2,56	+0,85	-2,15
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	93	76	141	-17	+65

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.14, можна стверджувати наступне. Оборотність активів достатньо висока, проте порівняно з минулими роками спостерігається її уповільнення. Відповідно відбувається збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності поточних активів. Оборотність останніх сповільнилась, що характеризується негативно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зростання тривалості обороту власного капіталу на 18 днів у порівнянні 2022 р. з 2021 р. і зменшення на 76 дня у порівнянні 2021 р. з 2020 р. Тривалість обороту запасів також зросла – на 45 дня у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшилась на 53 дня у 2021 р. порівняно з 2020 р.

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 5-7 разів в рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення значно збільшився і становить у 2022 р. – 141 дня, що на 65 днів більше, ніж у

2021 р. і 48 днів у 2020 р.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр. Оборотність активів підприємства залежить від оборотності оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину запасів і використовувати їх для додаткового випуску продукції. В результаті прискорення обороту вивільняються речові елементи оборотних засобів, менше потрібно запасів сировини, матеріалів, палива, відповідно, вивільняються і грошові кошти, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові ресурси зміцнюють платоспроможність підприємства, покращують його фінансовий стан.

Ділова активність підприємства при формуванні витрат визначається їх рівнем на створення 1 грн. чистого доходу який характеризує окупність використаних ресурсів. Розраховують його за відношенням загальної суми операційних витрат на створення, управління і збут об’єктів діяльності підприємства до їх вартості в діючих цінах реалізації (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., грн.

Елементи витрат	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+,-) 2022 р. від	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	2020 р.	2021 р.
Матеріальні витрати	0,60	56,60	0,62	62,63	0,59	57,28	-0,01	-0,03
Витрати на оплату праці	0,17	16,04	0,16	16,16	0,15	14,56	-0,02	-0,01
Відрахування на соціальні заходи	0,04	3,77	0,04	4,04	0,04	3,88	0,00	0,00
Амортизація	0,05	4,72	0,02	2,02	0,01	0,97	-0,04	-0,01
Інші операційні витрати	0,20	18,87	0,15	15,15	0,24	23,31	+0,04	+0,09
Всього	1,06	100,00	0,99	100,00	1,03	100,00	-0,03	+0,04

Із табл. 2.15 видно, що підприємство ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» має негативну тенденцію до збільшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2020 р. 1,06 грн.; у 2021 р. – 0,99 грн.; у 2022 р. – 1,03 грн. В розрахунку на 1 грн. чистого доходу матеріальні витрати знизились на 0,03 грн., витрати на оплату праці – на 0,01 грн. Суттєво змінилася структура витрат: значно зменшились витрати на амортизацію – з 4,72% у 2020 р. до 0,97% у 2022 р., а частка інших операційних витрат збільшилась – з 18,87% у 2020 р. до 23,31% у 2022 р.

На рис. 2.6 наочно зображено зміни у структурі операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат».

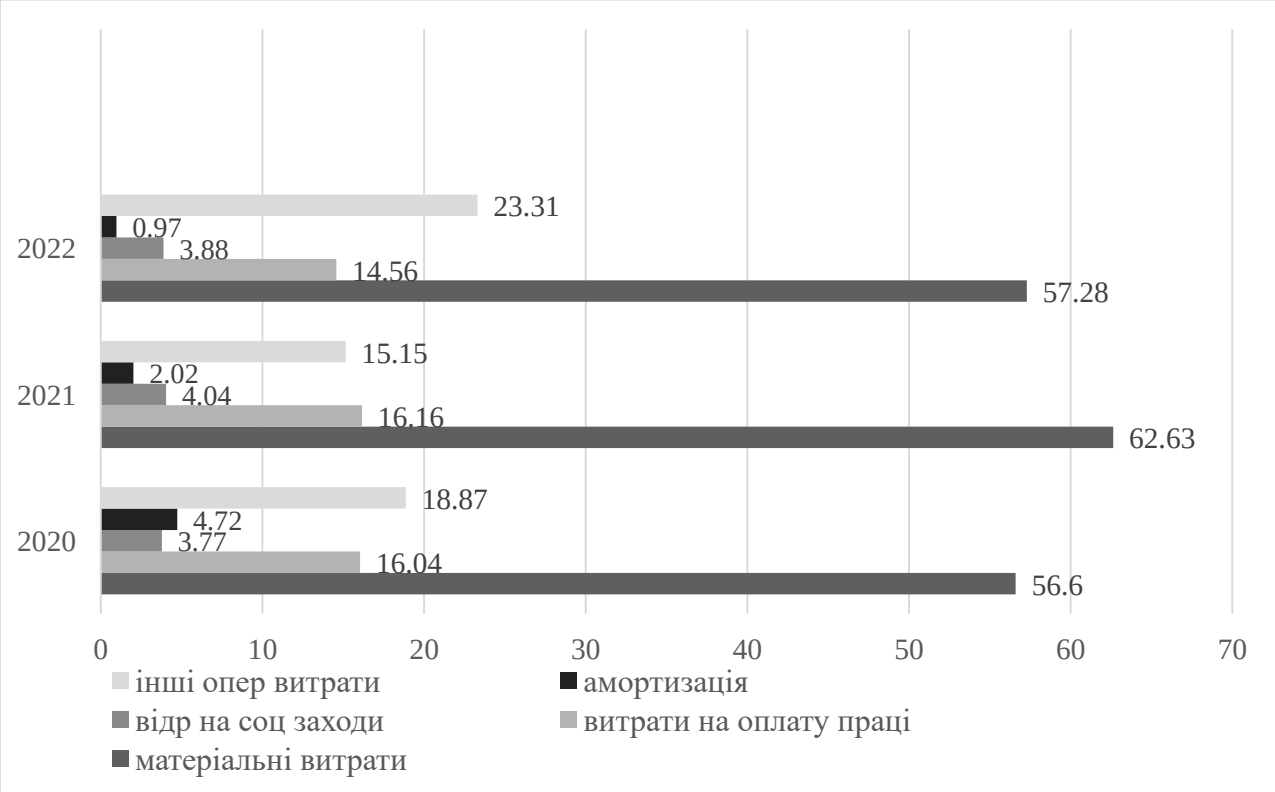

Рисунок 2.6 – Структура операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., %

Основним критерієм успішної роботи господарюючого суб'єкта є його прибутковість. Підприємства зобов'язані одержувати такі доходи, які не тільки покривають витрати, але й у достатній мірі їх перевищують. Перевищення доходів над витратами означає позитивний фінансовий результат від діяльності. Прибуток виражає мету підприємницької діяльності і є основним показником, який узагальнено характеризує виробничо-фінансову діяльність підприємства. В отриманому прибутку відображається виконання таких важливих якісних показників, як підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції та підвищення якості продукції, використання виробничих фондів.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм фінансування та джерелом доходів.

Для оцінки ефективності господарської діяльності використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів, продукції. Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. У такому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту. Головне, у чому зацікавлені власники, – це прибуток на вкладений ними капітал для забезпечення ефективної діяльності підприємства [63,64].

На даний час в економіці спостерігаються складні кризові процеси. В таких умовах вкрай важливо шукати доступні резерви підвищення рентабельності, які дозволи б суб'єктам господарювання проводити безперебійну діяльність, здійснювати просте та розширене відтворення.

Більш детальна інформація щодо показників рентабельності діяльності підприємства наведена у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Аналіз основних показників рентабельності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр., %

Показники	Алгоритм	2020	2021	2022
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / Собівартість продукції	20,45	22,68	32,65
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	0,31	2,55	0,26
Рентабельність активів підприємства	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	0,37	4,78	0,36
Рентабельність матеріальних активів	Чистий прибуток / Матеріальні активи	0,65	8,89	0,65
Рентабельність фондів	Чистий прибуток / Основні засоби+Виробничі запаси	0,67	8,93	0,66
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Основні засоби	2,33	30,08	2,32
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	15,77	7,78	0,69
Рентабельність операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності / Витрати операційної діяльності	3,04	7,17	2,61

Дані табл. 2.16 свідчать, що підприємство має рентабельність за основними показниками за результатами діяльності у 2020-2022 р., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав позитивне значення, підприємство отримало прибутковість за всіма основними показниками. Слід відзначити, що показники рентабельності підприємства у 2022 р. порівняно з 2020-2021 рр. мають тенденцію до зменшення. У 2022 р. тільки два показника – рентабельність інвестиційної діяльності та рентабельність фінансової діяльності мають від’ємне значення. Інші показники рентабельності мають позитивні значення. Можна стверджувати про наявність нестійкої позитивної тенденції у розвитку підприємства.

На рис. 2.7 зображено у динаміці зміни показників рентабельності продукції, власного капіталу та операційної діяльності.

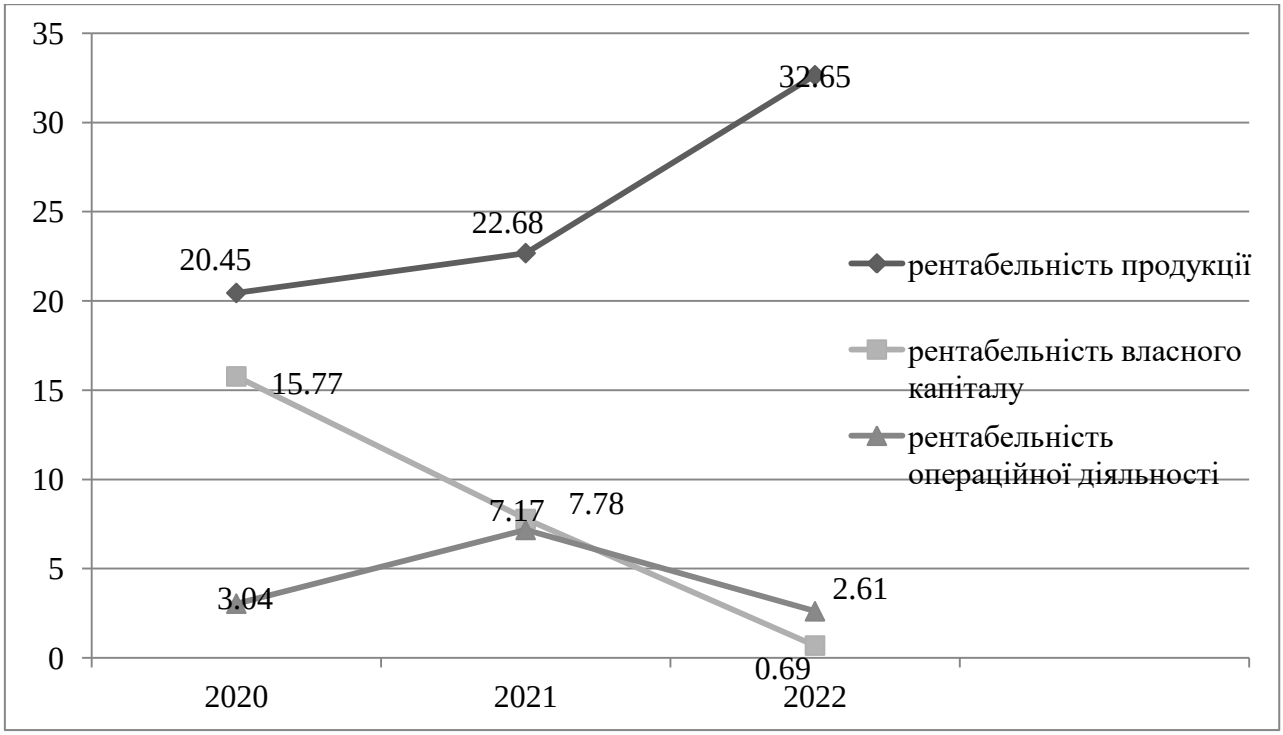

Рис. 2.7 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»,%

Дані рис. 2.7 ілюструють, що у 2022 р. відбулось збільшення показника рентабельності продукції, але зменшення рентабельності власного капіталу та операційної діяльності порівняно з попередніми роками, загальна тенденція свідчить про певне погіршення показників рентабельності підприємства.

Зростання ринкової активності є важливим завданням кожного суб'єкта підприємницької діяльності та його власників. Ринкова активність підприємства забезпечується надійними і стабільними прибутками для власників та нарощуванням величини власного капіталу. Аналіз, оцінка і моніторинг ринкової активності має надзвичайно актуальне значення для підприємств корпоративного типу, оскільки ці підприємства, порівняно з іншими організаційно-правовими формами, мають потенційну можливість здійснювати свою діяльність не на одному, а на декількох ринках і тим самим диверсифікувати свої доходи і прибутки.

Залежно від поставленої мети та визначених завдань аналізу, може використовуватись різна вихідна інформація для розрахунку відповідних

показників оцінки ринкової активності підприємства (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники оцінювання ринкової активності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020 – 2022 рр.

Показники	2020	2021	2022	Відхилення (+,-) 2022 від	
				2020	2021
Показники, що характеризують ефективність використання капіталу власників					
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн	6350	6350	6350	0,00	0,00
Додатковий капітал, тис. грн	191888	191888	191888	0,00	0,00
Резервний капітал, тис. грн	12175	12175	12175	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток, тис. грн	338047	357522	360645	+22598	+31123
Рентабельність зареєстрованого (пайового) капіталу, %	50,13	695,57	61,98	+11,85	-633,59
Вартість коштів зареєстрованого (пайового) капіталу (балансової вартості акцій), грн	86,37	89,44	89,93	+3,56	+0,49
Прибуток, тис. грн	3183	44169	3936	+753	-40233
Рентабельність власного капіталу, %	0,58	7,78	0,69	+0,11	-7,09
Показники, що відображають положення підприємства на фондовому ринку					
Номінальна вартість однієї акції, грн	0,05	0,05	0,05	0,00	0,00
Балансова вартість однієї акції, грн	4,32	4,47	4,49	+0,17	+0,02
Чистий фінансовий результат, який припадає на одну акцію, грн	0,025	0,348	0,031	+0,006	-0,317

Аналіз даних табл. 2.17 свідчить, що величина пайового, резервного та додаткового капіталів досліджуваного підприємства за період 2020-2022 рр. залишилась незмінною. Проте дещо збільшилась величина нерозподіленого прибутку підприємства, яка зросла з 338047 тис. грн. у 2020 р. до 360645 тис. грн. у 2022 р. Відповідно, зріс показний рентабельності пайового капіталу з 50,13% у 2020 р. до 61,98% у 2022 р., тобто на 11,85 процентних пункта.

В результаті того, що підприємство протягом досліджуваного періоду отримувало прибуток, рентабельність власного капіталу має тенденцію до збільшення – з 0,58% у 2020 р. до 0,69% у 2022 р.

2.3 Аналіз розвитку інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Проблеми здійснення інвестиційної діяльності, пошуку і мобілізації джерел інвестування та реалізації інвестиційних проектів є одними з найактуальніших у всіх галузях економіки.

За НП(С)БО 1 інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Інвестиційною називається діяльність, пов’язана з управлінням інвестиціями.

Будучи суб’єктом інвестиційної діяльності, кожне підприємство самостійно визначає напрями, види та обсяги інвестицій, а також приймає рішення про вкладення власних і залучених фінансових, майнових та інтелектуальних ресурсів в об’єкти інвестування. Невід’ємною складовою інвестиційної діяльності є оцінювання інвестиційної привабливості суб’єкта господарювання [62,66].

Інвестиційна привабливість підприємства – це доцільність вкладення у його діяльність вільних грошових коштів. Інвестиційна привабливість досліджується як у зовнішньому, так і внутрішньому фінансовому аналізі. Зовнішні суб’єкти (наприклад, потенційні інвестори) оцінюють інвестиційну привабливість суб’єктів господарювання з метою вибору найкращого варіанта вкладення вільних коштів. Проте й підприємство має виявляти власні можливості для залучення зовнішніх інвестицій. Оцінювання інвестиційної привабливості має базуватися на комплексному підході до підприємства як об’єкта дослідження, що функціонує у конкретному економічному середовищі.

Для аналізу інвестиційної привабливості підприємства використовується система показників. При цьому розглядаються рівень і динаміка кожного показника за декілька періодів. Першим завданням аналізу є оцінка балансу інвестиційної діяльності підприємства щодо джерел фінансових ресурсів і об’єктів інвестицій (табл. 2.18, табл. 2.19, табл. 2.20).

Таблиця 2.18 – Баланс фінансових ресурсів та об’єктів інвестицій ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2020 р.

Джерела					Об’єкти				
Показники	Сума		Зміна до 2019 р.		Показники	Сума		Зміна до 2019 р.	
	тис. грн.	%	+,-	%		тис. грн.	%	+,-	%
Власні, у тому числі:	548460	63,76	+68585	+14,3	Необоротні активи, у тому числі:	270381	31,43	+7905	+3,0
чистий прибуток	3183	0,37	+5205	X	нематеріальні активи	702	0,08	+505	+256,3
амортизаційні відрахування	46925	5,46	+22999	+96,1	незавершені капітальні вкладення	-	-	-	-
статутний капітал	6350	0,74	+2419	+61,5	основні засоби	136572	15,88	+1928	+1,4
інші	492002	57,20	+37962	+8,4	фінансові інвестиції	104298	12,13	-447	-0,4
Залучені, у тому числі:	311674	36,24	-21361	-6,4	інші	72936	8,48	+50046	+218,6
довгострокові зобов’язання	20083	2,33	+3685	+22,5	Оборотні активи, у тому числі:	589753	68,57	+39319	+7,1
зовнішні поточні зобов’язання	253579	29,48	-50424	-16,6	запаси	335223	38,97	+32782	+10,8
внутрішні поточні зобов’язання	9096	1,06	-2538	-21,8	грошові кошти	87604	10,18	+25146	+40,3
інші	28916	3,36	+27916	+2792	інші	166926	19,41	-18609	+10,0
Разом	860134	100,0	+47224	+5,8	Разом	860134	100,0	+47224	+5,8

Аналіз даних табл. 2.18 свідчить, що підприємство у поточному періоді для інвестиційної діяльності використало 860134 тис. грн. фінансових ресурсів, що більше, ніж у минулому періоді, на 47224 тис. грн., або на 5,8%. Власні джерела коштів для інвестицій становили 63,76%, що більше ніж у минулому році на 14,3%. Найбільшу питому вагу серед них становили інші джерела – 57,20%. Залучені джерела становили 36,24%, що на 6,4% менше, ніж у 2019 р. Серед залучених джеел найбільшу питому вагу займають зовнішні поточні зобов’язання – 29,48%. Серед об’єктів інвестування необоротні активи становили 31,43%, в тому числі основні засоби – 15,88%. Частка оборотних активів досить значна і становить 68,57%, що на 7,1% більше попереднього.

Таблиця 2.19 – Баланс фінансових ресурсів та об’єктів інвестицій ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2021 р.

Джерела					Об’єкти				
Показники	Сума		Зміна до 2020 р.		Показники	Сума		Зміна до 2020 р.	
	тис. грн.	%	+,-	%		тис. грн.	%	+,-	%
Власні, у тому числі:	567935	61,47	+19475	+3,6	Необоротні активи, у тому числі:	274360	29,69	+3979	+1,5
чистий прибуток	44169	4,78	+40986	+1288	нематеріальні активи	3249	0,35	+2547	+362,8
амортизаційні відрахування	31768	3,44	-15157	+32,3	незавершені капітальні вкладення	-	-	-	-
статутний капітал	6350	0,69	0,00	0,00	основні засоби	146799	15,89	+10227	+7,5
інші	485648	52,57	-6354	-1,3	фінансові інвестиції	103697	11,22	-601	-0,6
Залучені, у тому числі:	355929	38,53	+44255	+14,2	інші	20615	2,23	-52321	-71,7
довгострокові зобов’язання	21094	2,28	+1011	+5,0	Оборотні активи, у тому числі:	649504	70,31	+59751	+10,1
зовнішні поточні зобов’язання	312297	33,80	+28718	+23,2	запаси	347725	37,64	+12502	+3,7
внутрішні поточні зобов’язання	12131	1,31	+3035	+33,4	грошові кошти	56061	6,07	-31543	-36,0
інші	10407	1,13	-18509	-64,0	інші	245718	26,60	+78792	+47,2
Разом	923864	100,0	+63730	+7,4	Разом	923864	100,0	+63730	+7,4

Аналіз даних табл. 2.19 свідчить, що підприємство у 2021 р. для інвестиційної діяльності використало 923864 тис. грн. фінансових ресурсів, що більше, ніж у минулому періоді, на 63730 тис. грн., або на 7,4%. Власні джерела коштів для інвестицій становили 61,47%, що більше ніж у минулому році на 3,6%. Найбільшу питому вагу серед них становили інші джерела – 52,57%. Залучені джерела становили 38,53%, що на 14,2% більше, ніж у 2020 р. Серед залучених джеел найбільшу питому вагу займають зовнішні поточні зобов’язання – 33,80%. Серед об’єктів інвестування необоротні активи становили 29,69%, в тому числі основні засоби – 15,89%. Частка оборотних активів досить значна і становить 70,31%, що на 10,1% більше попереднього.

Таблиця 2.20 – Баланс фінансових ресурсів та об’єктів інвестицій ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2022 р.

Джерела					Об’єкти				
Показники	Сума		Зміна до 2021 р.		Показники	Сума		Зміна до 2021 р.	
	тис. грн.	%	+,-	%		тис. грн.	%	+,-	%
Власні, у тому числі:	571058	52,68	+3123	+0,5	Необоротні активи, у тому числі:	299830	27,66	+25470	+9,3
чистий прибуток	3936	0,36	-40233	-91,1	нематеріальні активи	4423	0,41	+1174	+36,1
амортизаційні відрахування	24437	2,25	-7331	-23,1	незавершені капітальні вкладення	-	-	-	-
статутний капітал	6350	0,59	0,00	0,00	основні засоби	169794	15,66	+22995	+15,7
інші	536335	49,48	+50687	+10,4	фінансові інвестиції	103211	9,52	-486	-0,5
Залучені, у тому числі:	512952	47,32	+157023	+44,1	інші	22402	2,07	+1787	+8,7
довгострокові зобов’язання	22817	2,10	+1723	+8,2	Оборотні активи, у тому числі:	784180	72,34	+134676	+20,7
зовнішні поточні зобов’язання	468567	43,23	+156270	+50,0	запаси	424426	39,15	+76701	+22,1
внутрішні поточні зобов’язання	11721	1,08	-410	-3,4	грошові кошти	43022	3,97	-13039	-23,3
інші	9847	0,91	-560	-5,4	інші	316732	29,22	+71014	+28,9
Разом	1084010	100,0	+160146	+17,3	Разом	1084010	100,0	+160146	+17,3

Як видно з табл. 2.20, підприємство у поточному періоді для інвестиційної діяльності використало 1084010 тис. грн. фінансових ресурсів, що більше, ніж у минулому періоді, на 160146 тис. грн., або 17,3%.

Власні джерела коштів для інвестицій становили 571058 тис. грн. або 52,68% у структурі джерел для інвестування діяльності підприємства, що на 3123 тис. грн. більше ніж у попередньому році, або на 0,5%.

У структурі серед власних джерел найбільшу питому вагу займають інші джерела – 49,48%, найменшу – чистий прибуток – 0,36%, що на 91,1% менше попереднього року.

Залучені джерела становили 47,32%, що на 157023 тис. грн. або на 44,1%

більше ніж у 2021 р. Найбільшу питому вагу серед залучених джерел займають зовнішні поточні зобов'язання – 43,23%, найменшу – внутрішні поточні зобов'язання – 1,08%.

Серед об'єктів інвестування необоротні активи становили 27,66%, в тому числі основні засоби – 15,66%. Частка оборотних активів досить значна і становить майже 73%. Найбільшу питому вагу серед них займають запаси – 39,15%.

Більш наглядно структуру фінансових ресурсів та об'єктів інвестицій демонструє рис. 2.8.

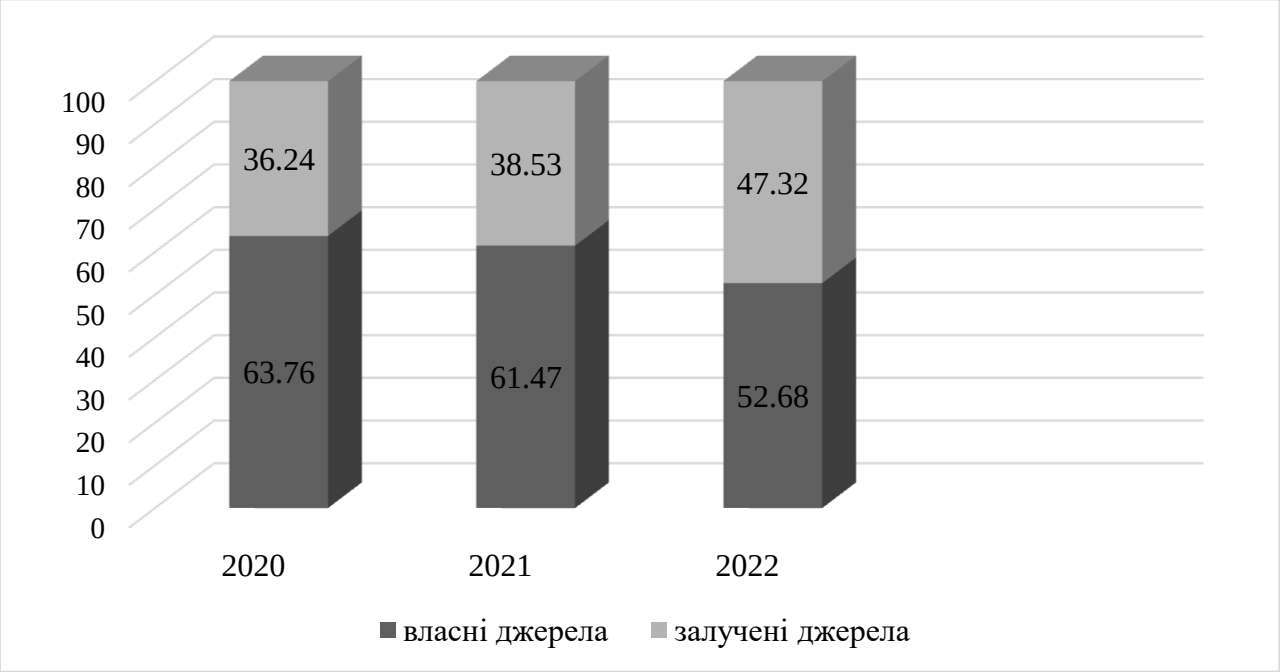

Рисунок 2.8 – Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за 2020-2022 рр.,%

Аналіз наведених рисунків свідчить, що у структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат за період, що досліджується, збільшилась частка залучених джерел з 36,24% до 47,32% і, відповідно, зменшилась частка власних джерел з 63,76% до 52,68%, що свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Друге завдання аналізу – визначити величину, структуру і динаміку основних джерел інвестиційної діяльності підприємства (табл. 2.21).

Таблиця 2.21 – Аналіз формування фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Показники	Роки					
	2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Амортизація, у тому числі за:	389277	42,86	423794	41,23	450221	38,44
основними засобами	388611	42,79	421983	41,05	446899	38,16
нематеріальними активами	666	0,07	1811	0,18	3322	0,28
Чистий прибуток	3183	0,35	44169	4,30	3936	0,34
Внески у формування власного капіталу	204063	22,47	204063	19,85	204063	17,42
Довгострокові зобов’язання	20083	2,21	21094	2,05	22817	1,95
Поточні зобов’язання	291591	32,11	334835	32,57	490135	41,85
Разом	908197	100,00	1027955	100,00	1171172	100,00

За даними табл. 2.21, підприємство використовує різні види фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності. Зокрема, більша частина інвестицій на підприємстві здійснюється за рахунок амортизації – 38,44% і 0,34% за рахунок чистого прибутку у 2022 р. У сукупності вказані джерела у поточному періоді формували майже 40% фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності. Поряд із значними власними джерелами інвестицій для розвитку підприємства використовується невелика сума залучених довгострокових зобов’язань. Їх частка в загальному обсягу фінансових ресурсів зменшилася з 2,21% до 1,95% та значна питома вага поточних зобов’язань, що збільшилась з 32,11% до 41,85%. Зауважимо, що в динаміці для здійснення інвестицій має відбуватися нарощення використання чистого прибутку. Таким чином, забезпечуються вагомі позитивні зрушення у розширенні потенціалу підприємства і його стійкого розвитку.

Третє завдання аналізу – вивчити об’єкти інвестування щодо окремих активів і цільове використання амортизаційних відрахувань (табл. 2.22).

Таблиця 2.22 – Аналіз об’єктів інвестицій за групами основних засобів та інших необоротних матеріальних активів ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Група об’єктів інвестицій	2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1.Виробничого призначення – всього, у т.ч.	134262	98,31	144661	98,54	168063	98,98
будівлі та споруди	72866	53,35	74242	50,57	82486	48,58
машини та обладнання	54694	40,05	63885	43,52	78547	46,26
транспортні засоби	6564	4,81	6442	4,39	6996	4,12
інші основні засоби	138	0,10	92	0,06	34	0,02
2.Невиробничого призначення – всього, у т.ч.	2310	1,69	2138	1,46	1731	1,02
будівлі та споруди	1606	1,18	1478	1,01	1375	0,81
машини та обладнання	632	0,46	608	0,41	323	0,19
інші основні засоби	72	0,05	52	0,04	33	0,02
Усього	136572	100,00	146799	100,00	169794	100,00

Наведені в табл. 2.22 дані не свідчать про інноваційний напрям розвитку підприємства. Прямим підтвердженням цього висновку є той факт, що підприємство у поточному періоді порівняно з минулими періодами незначно збільшило інвестиції за об’єктами машин та обладнання, транспортні засоби і передавальні пристрої. Використання нового обладнання і відповідно розширення асортименту об’єктів господарської діяльності має стати для підприємства пріоритетним завданням розвитку, оскільки від цього залежить його конкурентоспроможність на світовому і національному ринках.

Вертикальний аналіз об’єктів інвестицій підприємства свідчить, що найбільшу питому вагу займають об’єкти виробничого призначення, частка яких збільшилась з 98,31% у 2020 р. до 98,98% у 2022 р. Частка об’єктів невиробничого призначення становить 1,69% у 2020 р. і 1,02% у 2022 р.

За допомогою вертикального аналізу дослідимо структурні зміни в об’єктах інвестицій виробничого призначення підприємства (рис. 2.9, рис.2.10).

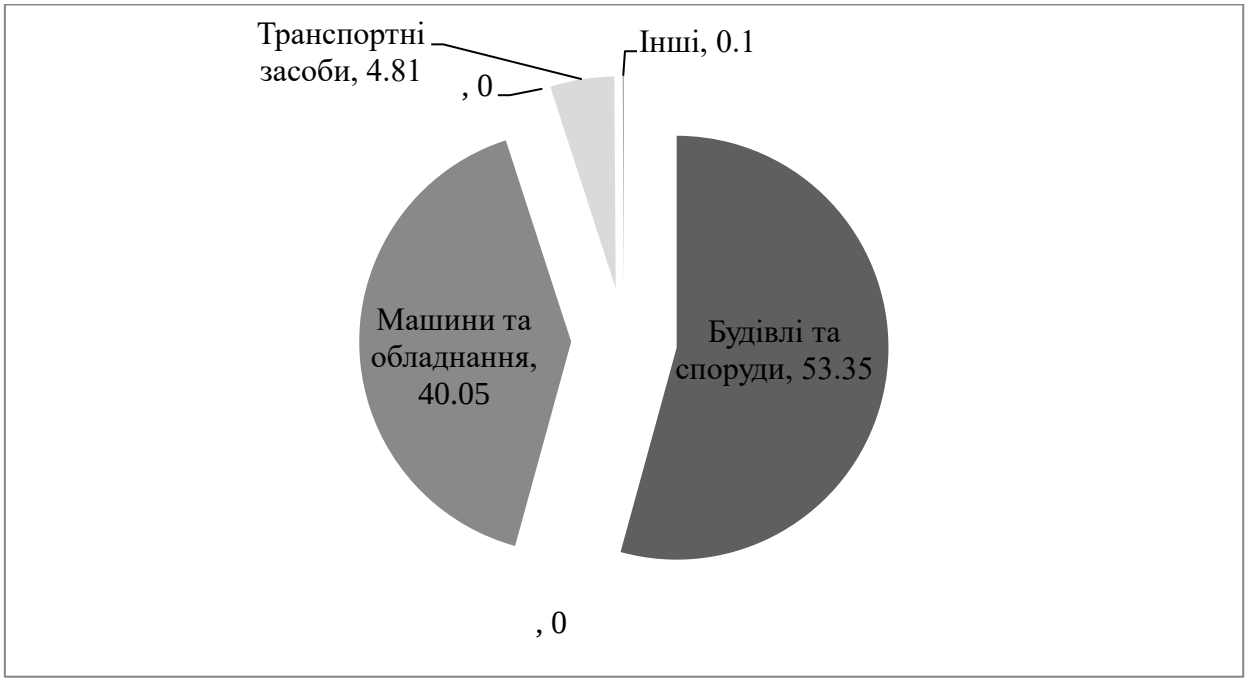

Рисунок 2.9 – Структура об’єктів інвестицій виробничого призначення ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2020 р.,%

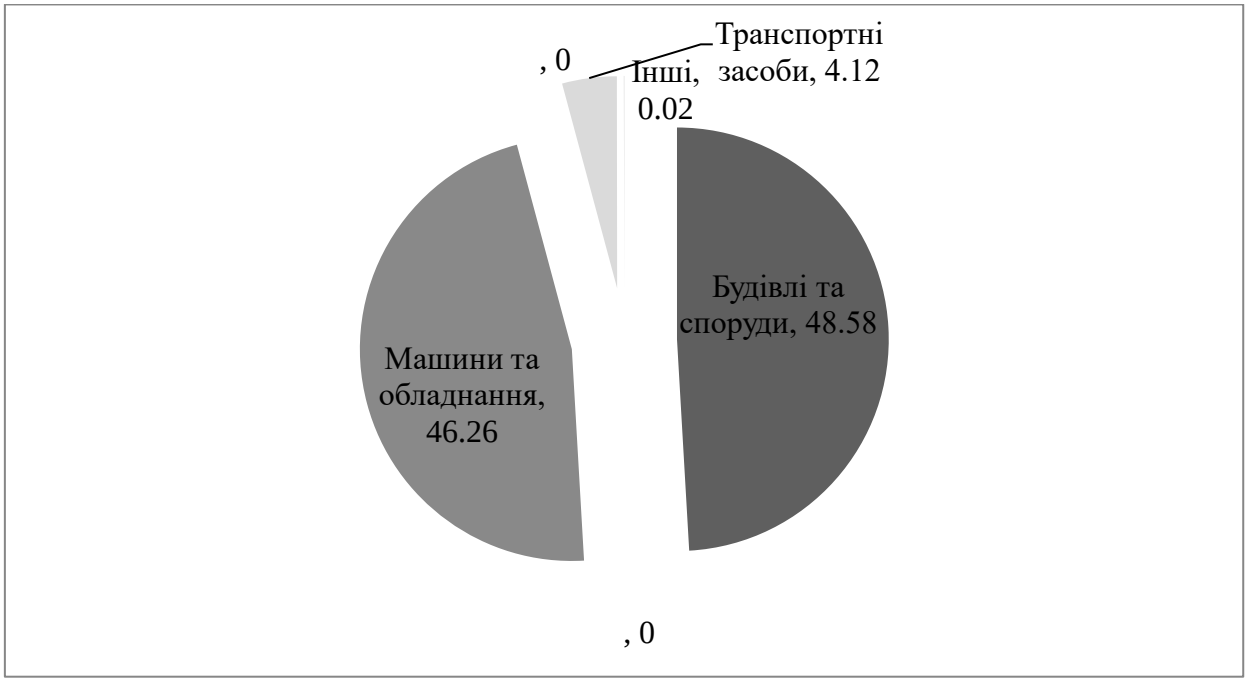

Рисунок 2.10 – Структура об’єктів інвестицій виробничого призначення ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» у 2022 р.,%

Дані, наведені на рис. 2.9 і рис. 2.10 свідчать, що у структурі об'єктів інвестицій ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» за досліджуваний період відбулись такі зрушення: збільшилась питома вага машин та обладнання – з 40,05% у 2020 р. до 46,26% у 2022 р.; зменшилась питома вага транспортних засобів – з 4,81% до 4,12% відповідно; зменшилась питома вага будівель і споруд – з 53,35% до 48,58%.

З метою поглиблення уявлення про ситуацію, яка складається в сфері інвестиційної діяльності підприємства, проведемо аналіз окремих показників інвестиційної привабливості підприємства (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Аналіз показників інвестиційної привабливості ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Показники	2020	2021	2022	Відхилення (+,-)	
				2021 р. від 2020	2022 р. від 2021
1	2	3	4	5	6
Структура активів					
Частка в майні,%:					
необоротних активів	31,43	29,70	27,66	-1,73	-2,04
оборотних активів	68,57	70,30	72,34	+1,73	+2,04
оборотних виробничих фондів	26,12	26,31	22,47	+0,19	-3,84
дебіторської заборгованості	19,16	24,75	27,53	+5,59	+2,78
грошових коштів і поточних фінансових інвестицій	10,18	6,07	3,97	-4,11	-2,10
Структура джерел формування капіталу					
Частка в джерелах формування капіталу,%:					
власного капіталу	63,76	61,47	52,68	-2,29	-8,79
зобов'язань	36,24	38,53	47,32	+2,29	+8,79
довгострокових зобов'язань	2,33	2,28	2,10	-0,05	-0,18
поточних зобов'язань	33,91	36,25	45,22	+2,34	+8,97
кредиторської заборгованості	25,51	32,42	41,09	+6,91	+8,67
Ліквідність і платоспроможність					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,30	0,17	0,09	-0,13	-0,08
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,87	0,86	0,70	-0,01	-0,16
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,02	1,94	1,60	-0,08	-0,34
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,33	1,31	1,49	-0,02	+0,18
Фінансова стійкість					
Коефіцієнт автономії	0,64	0,61	0,53	-0,03	-0,08

Продовження таблиці 2.23

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу	0,57	0,63	0,89	+0,06	+0,26
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,51	0,52	0,47	+0,01	-0,05
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	0,83	0,84	0,64	+0,01	-0,20
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,16	0,16	0,16	0,00	0,00
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,74	0,74	0,72	0,00	-0,02
Прибутковість (рентабельність)					
Рентабельність продажу,%	0,31	2,55	0,26	+2,24	-2,29
Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	0,37	4,78	0,36	+4,41	-4,42
Загальна рентабельність власного капіталу, %	15,77	7,78	0,69	-7,99	-7,09
Якість прибутку					
Частка,%:					
прибутку від основної операційної діяльності в прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	154,01	101,06	225,22	-52,95	+124,16
чистого прибутку в прибутку від звичайної діяльності до оподаткування	67,77	78,85	80,24	+11,08	+1,39
темп зростання (падіння) прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, %	х	1192,60	8,76	х	-1183,84
Ділова активність (оборотність капіталу)					
Коефіцієнт обертання капіталу	1,19	1,87	1,39	+0,68	-0,48
Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,86	3,05	2,65	+1,19	-0,40
Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,73	2,67	1,93	+0,94	-0,74
Коефіцієнт обертання запасів	2,53	4,06	2,68	+1,53	-1,38
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	6,19	7,58	5,06	+1,39	-2,52
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	3,86	4,71	2,56	+0,85	-2,15

За наведеними даними в табл. 2.23, переважна більшість показників структури активів мають позитивну динаміку, крім частки грошових коштів і поточних фінансових інвестицій, що зменшилась з 10,18% у 2020 р. до 3,97% у 2022 р. Щодо показників структури джерел формування капіталу, то

зменшилась частка власного капіталу з 63,76% до 52,68% та відповідно зросли зобов'язання підприємства. За динамікою всіх показників ліквідності та платоспроможності підприємство знизило рівень інвестиційної привабливості. За критерієм фінансової стійкості, інвестиційна привабливість зменшилась, оскільки відбулось зниження таких показників як коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, коефіцієнт нагромадження амортизації. Зниження показників рентабельності має негативний вплив на оцінку інвестиційної привабливості підприємства. Щодо показників якості прибутку, то темп падіння прибутку від звичайної діяльності до оподаткування у 2022 р. порівняно з 2021 р. має катастрофічне значення – 1183,84%. Зниження значень більшості показників ділової активності свідчить про уповільнення оборотності активів і пасивів.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів господарської діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат». Зокрема, визначено динаміку показників виробничо-господарської діяльності підприємства, проведено горизонтальний та вертикальний аналіз активів та фінансових ресурсів, поглиблений аналіз ефективності використання інвестиційних ресурсів підприємства, досліджено динаміку руху грошових коштів, проаналізовано показники ділової активності підприємства, ліквідності, фінансової стійкості.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2020-2022 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства

дозволяє виділити таке:

– відбуваються стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції; так, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 69,78%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 12,75%; собівартість продукції змінилась синхронно зі змінами доходу від реалізації продукції відповідно зросла на 66,69% у 2021 р. порівняно з 2020 р. та знизилась на 19,31% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Показники валового прибутку суттєво зросли у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 84,86%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 16,17%;

– тенденція до поступового збільшення вартості оборотних активів (з 589753 тис. грн. у 2020 р. до 649504 тис. грн. у 2021 і 784180 тис. грн. у 2022 р.), що є позитивною тенденцією і поступове збільшення вартості необоротних активів, яке за темпами зростання не перевершує темпи зростання оборотних активів (з 270381 тис. грн. у 2020 р. до 274360 тис. грн. у 2021 р. та до 299830 тис. грн. у 2022 р.), що свідчить про значні можливості створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства;

– частка оборотних активів у 2020 р. склала 68,57%; у 2021 р. – 70,30%; у 2022 р. – 72,34%, тобто спостерігається незначне збільшення;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (15,88% у 2020 р.; 15,89% у 2021 р.; 15,66% у 2022 р.); найменшу – нематеріальні активи (0,08% у 2020 р. і 0,35% у 2021 р., 0,41% у 2022 р.);

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси (18,82% у 2020 р.; 17,78% у 2021 р.; 13,45% у 2022 р.) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (5,02%; 8,16%; 13,30% відповідно по роках), найменшу – інші оборотні активи;

– баланс ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності;

– показники ліквідності підприємства мають значення менше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство не має можливості розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство не можна вважати абсолютно платоспроможним;

– за динамікою всіх показників ліквідності та платоспроможності підприємство знизило рівень інвестиційної привабливості. За критерієм фінансової стійкості, інвестиційна привабливість зменшилась, оскільки відбулось зниження таких показників як коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, коефіцієнт нагромадження амортизації. Зниження показників рентабельності має негативний вплив на оцінку інвестиційної привабливості підприємства. Щодо показників якості прибутку, то темп падіння прибутку від звичайної діяльності до оподаткування у 2022 р. порівняно з 2021 р. має катастрофічне значення – 1183,84%. Зниження значень більшості показників ділової активності свідчить про уповільнення оборотності активів і пасивів;

– аналіз об'єктів інвестицій за групами основних засобів та інших необоротних матеріальних активів не свідчать про інноваційний напрям розвитку підприємства. Прямим підтвердженням цього висновку є той факт, що підприємство у поточному періоді порівняно з минулими періодами незначно збільшило інвестиції за об'єктами машин та обладнання, транспортні засоби і передавальні пристрої. Використання нового обладнання і відповідно розширення асортименту об'єктів господарської діяльності має стати для підприємства пріоритетним завданням розвитку, оскільки від цього залежить його конкурентоспроможність на світовому і національному ринках.

3 ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ»

3.1 Напрями удосконалення організації інвестиційних процесів на підприємстві

Активізація інвестиційних процесів на рівні підприємства залежить від умов господарювання в державі. Тому особливе значення має вплив розвитку інституційних процесів на функціонування підприємств. Інституціональна природа підприємства розкривається в тому, що наявність інститутів знижує ризики. Рівень довіри до інститутів значно вищий, ніж до окремих приватних осіб, тому їх створення – це процес, спрямований на запобігання ризиків та забезпечення виконання зобов'язань. Формальні та неформальні інститути гарантують виконання певних очікувань, задоволення потреб, отримання певних результатів [66].

Ефективність конкретного інвестиційного проекту значною мірою залежить від системи управління підприємством і, зокрема, від управління інвестиційною діяльністю на підприємстві. На формування ефективності інвестиційних проектів впливає ряд складових внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 3.1).

Внутрішнє середовище підприємства має такі інструменти підвищення ефективності інвестиційних процесів, як перерозподіл прибутку підприємства із збільшенням фонду накопичення, зменшення періоду окупності інвестицій за рахунок виробництва інноваційної продукції, підвищення конкурентоздатності продукції.

Зовнішнє середовище інвестиційних процесів залежить від інвестиційного клімату, нормативно-правової бази та податкової політики. Створення сприятливого інвестиційного клімату перш за все потребує вдосконалення нормативно-правового середовища з точки зору як

національних інвесторів (посилення стимулюючої функції податкової та амортизаційної політики), так і іноземних інвесторів (створення стабільної і всеосяжної нормативно-правової бази, інститутів страхування інвестицій). Забезпечення адекватних правових, економічних, соціально-політичних та інфраструктурних умов формування інвестиційного середовища є першочерговим завданням інвестиційної політики держави [67-68].

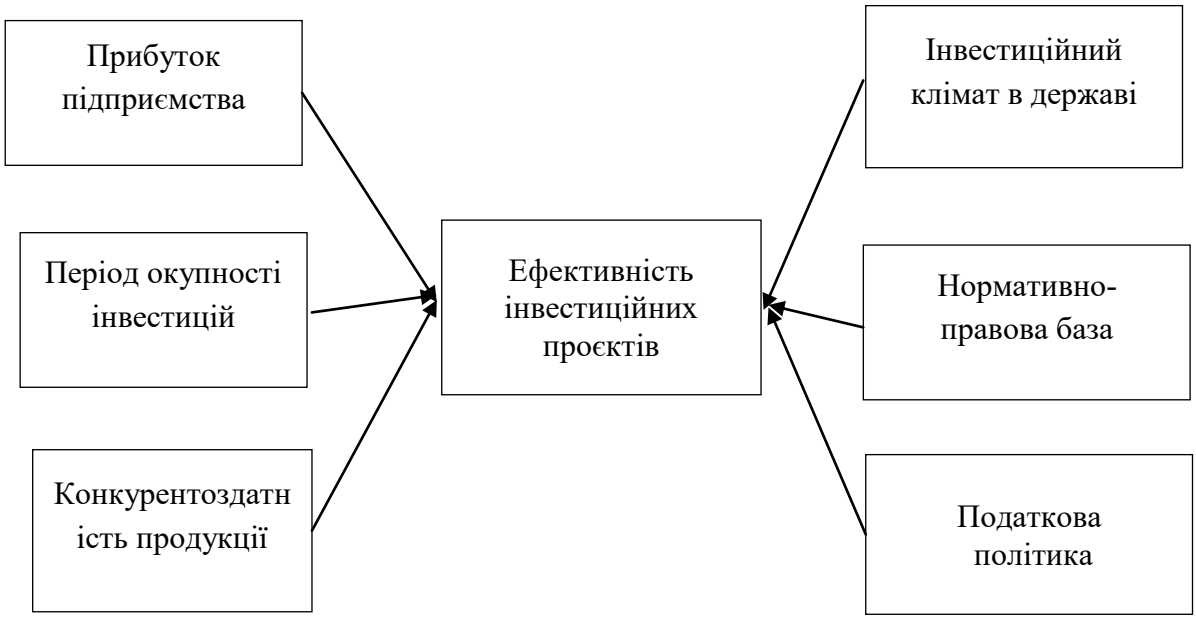

Рисунок 3.1 – Чинники, які впливають на ефективність інвестиційних проєктів [58]

Мобілізацію внутрішніх ресурсів підприємства доцільно проводити по наступних напрямках:

– реструктуризація підприємства;

– вдосконалення структури акціонерного капіталу;

– амортизаційна політика;

– реалізація інвестиційних кадрових проектів.

Залучення зовнішніх ресурсів для активізації інвестиційних процесів проводиться наступне:

– розробка і впровадження якісно нових технологій;

– зниження ризиків капіталовкладень шляхом формування портфелю безризикових цінних паперів (державні акції та облігації);

– підвищення фінансової стійкості підприємства;

– підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Одним з найважливіших внутрішніх ресурсів підприємства, тісно пов'язаних з реалізацією маркетингу, є реструктуризація, під якою розуміється оптимізація структури підприємства з метою підвищення ефективності і стійкості фінансово-господарської діяльності і інвестиційної привабливості.

Амортизаційна політика повинна бути пов'язана із загальною стратегією інвестиційної діяльності. Для цього необхідно поєднати в єдину систему податкові відрахування від прибутку підприємства, амортизацію, пільги по інвестиційному кредиту і витрати на НІОКР. Тільки в цьому випадку амортизаційні відрахування дійсно стимулюватимуть модернізацію виробництва і сприятимуть збільшенню ефективності капіталовкладень.

Підвищення ефективності інвестиційної діяльності на стадії розробки інвестиційного проекту може бути досягнуте за рахунок наступних заходів:

– скорочення терміну проектування;

– закладення в проект прогресивних форм реалізації проекту;

– широкого застосування (там, де це можливо і доцільно) типових проектів, які вже виправдали себе на практиці, що дозволяє значною мірою зменшити витрати на проектування, а також різко зменшити ризики;

– застосування в проекті самих передових технологій з урахуванням вітчизняних і зарубіжних досягнень [66].

Структурувати і оптимізувати процес управління дозволяє система бюджетування. При цьому основний акцент робиться на тому, що система бюджетування повинна будуватися за проектним принципом. Управління інвестиційною діяльністю на підприємстві, на думку автора, повинне бути побудоване на чіткому регламенті і корпоративному порядку.

Найбільш ефективним способом управління інвестиційною діяльністю є впровадження заходів по зниженню негативної дії ризиків на діяльність

підприємства через впровадження сучасної системи фінансового планування. Якщо зовнішні ризики (політичні, економічні, правового регулювання тощо) можуть піддаватися лише прогнозуванню, то боротьба з внутрішніми ризиками може бути дуже успішною за допомогою системи бюджетного планування діяльності підприємства. При цьому недопущення збитку основної діяльності підприємства можна розглядати як джерело додаткових доходів [68-69].

Внутрішнє планування і саме управління інвестиційною діяльністю в сучасних умовах через специфіку української дійсності зіткнулося з серйозними труднощами. Причиною цього виступив розрив в ієрархії управління, оскільки обґрунтування різних варіантів господарювання, адекватних відповідним прогнозним сценаріям розвитку, є неможливим без планування своєчасних рішень.

В управлінні інвестиційною діяльністю підприємства сьогодні все частіше використовується інвестиційний бюджет, який включає доходи і витрати від інвестиційної діяльності, а також потреби в інвестиційних ресурсах по всіх вибраних напрямах і інвестиційним проектам. При цьому для управління окремим інвестиційним проектом використовується бюджет інвестиційного проекту, який включає як операційний, так і фінансовий бюджет і є детально розробленим фінансовим планом інвестиційного проекту, що охоплює всі сторони його реалізації.

Проходження всіх етапів бюджетування при розробці і ухваленні управлінських рішень забезпечує наступні можливості:

– детальне опрацьовування самих інвестиційних проектів;

– комплексний розгляд інвестиційної діяльності в рамках всієї фінансово-господарської діяльності підприємства і аналіз її впливу на фінансовий стан підприємства;

– організацію контролю над подальшою реалізацією кожного окремого проекту і виконанням інвестиційного бюджету в цілому.

Ще одним з методів підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю є використання принципів наскрізного планування при формуванні і

реалізації інвестиційних проектів. Це дозволить підвищити ефективність інвестиційної діяльності і забезпечити системний взаємозв'язок інвестиційної програми із стратегічною програмою інвестиційної політики, а також прозорий контроль за ступенем досягнення цільових інвестиційних завдань.

Ефективність інвестиційної діяльності в значній мірі залежить від організації управління інвестуванням на підприємстві. Ухвалення рішень про інвестиції є найбільш складним і важливим завданням управління, у зв'язку з чим виникає необхідність інтеграції діяльності всіх учасників процесу управління, яку можливо реалізувати тільки через єдину структуру управління інвестиціями в рамках існуючої організаційної структури управління.

В умовах швидкоплинної кон'юнктури ринку, коли перед суб'єктом господарювання стоїть завдання нарощування конкурентних переваг, ефективним є дивізійний тип структури управління інвестиційною діяльністю, в якому здійснюється делегування частини управлінських функцій (ціноутворення, маркетинг, персонал, економіка, бізнес-планування) у нижчі структурні ланки, що дозволяє підрозділам частково або повністю взяти відповідальність за реалізацію інвестиційної діяльності. В результаті управлінські ресурси верхнього ешелону організації вивільняються для вирішення стратегічних завдань [70].

Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю з урахуванням невизначеності залежить від наступних чинників:

– оптимального поєднання централізації і децентралізації управління інвестиційною діяльністю;

– використання наукового підходу до процесу організації аналітичного забезпечення управління інвестиційною діяльністю;

– вироблення нових цілей і завдань по вдосконаленню організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;

– безперервного вдосконалення управління інвестиційною діяльністю;

– постійності аналітичного забезпечення і інформаційної достатності управління інвестиційною діяльністю;

– відповідності характера роботи потенційним можливостям виконавця;

– постійності підвищення кваліфікації менеджерів з управління інвестиційною діяльністю.

Одним з основних напрямів підвищення ефективності управління інвестиційними процесами на мікрорівні є використання комплексного підходу до інвестування. В умовах обмежених власних фінансових ресурсів комплексне інвестиційне проектування може розглядатися як один з прийнятних підходів до управління інвестиційною діяльністю на підприємстві. Застосування даної концепції при реалізації інвестиційної програми підприємства може сприяти оптимізації управлінських рішень в інвестиційній сфері, більш ефективному використанню обмежених інвестиційних ресурсів підприємства, зниженню потреби в ресурсах, що залучаються, формуванню позитивної динаміки основних показників фінансово-господарської діяльності.

До фінансових ресурсів підприємств, які можуть бути використані для капітальних вкладень, належать, у тому числі, кошти, що мобілізуються в результаті реалізації зайвих матеріально-технічних запасів та обладнання, використання раніше сплачених цінностей, перед усім, обладнання, а також погашення довгострокової дебіторської заборгованості.

Власні фінансові ресурси підприємства, що були накопичені в процесі господарської діяльності, та кошти, що засвідчують дольову участь у підприємстві, мають вартість. Мінімальна вартість власних ресурсів, що можуть бути використані для капітальних інвестицій, визначається як можливий дохід підприємства від альтернативного способу розміщення цих коштів. Тобто, підприємство, приймаючи рішення вкласти власні кошти в розвиток бізнесу, має оцінювати вартість цього капіталу як мінімум рівною вартості альтернативного їх вкладання.

Одним із можливих джерел фінансування інвестицій може бути довгостроковий банківський кредит. Необхідність саме довгострокового

кредитування пов’язана з різницею у часі між відтворенням необоротних фондів по вартості і в натуральній формі, оскільки засоби праці зношуються поступово, а відновлюються в натуральній формі одночасно, через певний, порівняно тривалий період часу.

Кредитування більш повно, ніж безповоротне фінансування, відповідає умовам переходу до ринку. Безумовна необхідність повернення коштів, а також сплати процентів за їх використання мотивує позичальників у всебічному техніко – економічному обґрунтуванні інвестиційного проекту, сприяє посиленню режиму економії в процесі їх використання, а також є дієвим засобом контролю за окупністю капітальних вкладень. Додатковий стимулюючий вплив, безумовно, має обов’язкова участь підприємства в реалізації інвестиційного проекту власними коштами (активами).

Таким чином, процес активізації інвестиційних процесів на підприємствах повинен здійснюватись в двох напрямках: на загальнодержавному рівні та безпосередньо на рівні підприємств. У першому випадку доцільним є здійснення заходів з виконання стратегії нагромадження та мобілізації інвестиційного потенціалу України та заходів зі збільшення бюджетного інвестування [58,70].

Для активізації інвестиційної діяльності безпосередньо на підприємствах необхідно детально розглядати чинники, які впливають на ефективність інвестиційних процесів, впроваджувати заходи по зменшенню впливу ризиків та невизначеності, використовувати інвестиційний бюджет при плануванні інвестиційного проекту. Також значний вплив на ефективність інвестиційних процесів має організація управління інвестиційною діяльністю на підприємствах та механізм інвестування. Крім того слід відмітити, що в подальших дослідженнях особливу увагу необхідно приділити іншим аспектам активізації інвестиційних процесів, таким як аналіз та оцінка динаміки інвестиційного потенціалу, прогнозування обсягів інвестування підприємств. Це дозволить більш повно розкрити проблематику розвитку інвестиційних процесів і отримати конкретні інструменти їх діагностики і планування.

3.2 Формування ефективної системи контролінгу інвестиційними проєктами

Щодо процесу створення системи контролінгу інвестицій на підприємстві чи в організації, то існують два напрямки, які цілком придатні для того, щоб вибрати один з них для його впровадження. Кожен із цих напрямків складається з ряду послідовних етапів.

Зупинимось на більш детальній характеристиці запропонованих варіантів. Згідно з першим варіантом, до складу створення системи контролінгу включають п’ять етапів [71-73]:

Перший етап – вибір і обґрунтування інвестиційного проекту відповідно до цілей і стратегій підприємства. Для цього встановлюється мета проекту і виявляється характер та ступінь впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на досягнення цієї мети. Відзначимо, що цілі здійснення інвестиційних проектів можуть бути різними: одержання прибутку, підвищення добробуту акціонерів, завоювання стратегічно нового ринку, «підстрахування» існуючих напрямків діяльності підприємства та ін.

Другий етап – вибір критерію досягнення мети проекту (ціллю проекту можуть бути, наприклад, поточна вартість майбутніх грошових потоків, частка ринку, темп росту, ступінь зменшення ризику існуючих напрямків діяльності та ін). Якщо проект переслідує кілька цілей, можливе використання системи критеріїв.

Корисно заздалегідь з’ясувати, які параметри впливають на вибрані критерії і, послідовно, які існують важелі керування досягненням поставлених цілей.

Третій етап – розробка критеріїв досягнення цілей і підконтрольних показників для кожного центру відповідальності з урахуванням можливостей і повноважень менеджерів таких центрів.

Четвертий етап – проробляння організаційних сторін контролінгу інвестицій і, насамперед, організаційних аспектів моніторингу і контролю. Для

цього розробляється структура системи звітності по інвестиційному проекту. Така звітність повинна фіксувати планові і фактичні показники за етапами робіт, термінами, витратами. У ній також повинні бути зазначені відхилення фактичних значень підконтрольних показників від планових і визначений ступінь впливу відхилень, що відбулися, на досягнення мети всього проекту.

Отже, у звітності повинні бути відображені:

– фактичні результати діяльності;

– плановані показники;

– зміни зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, які можуть вплинути на здійснення даного інвестиційного проекту, і ступінь впливу цих змін на досягнення поставленої мети;

– відхилення фактичних значень підконтрольних показників від плану з поділом на складники;

– причини розбіжностей між фактичними і плановими результатами;

– персональна відповідальність по кожному складнику відхилення.

Особливо важлива інформація в контролінговій звітності повинна бути виділена (підкреслена, виділена іншим шрифтом, знаком та ін.).

П’ятий етап – розробка і впровадження системи документообігу, що дозволяє здійснювати поряд з наступним попередній і поточний контроль за відхиленнями.

Контроль інвестиційної діяльності передбачає спостереження й перевірку результатів дій суб’єктів господарювання щодо інвестування. Тобто такий контроль передбачає зіставлення фактичних даних із запланованими з метою ефективного управління реалізацією інвестиційних проектів і програм, досягнення поставлених цілей, попередження та усунення суттєвих відхилень та негативних економічних наслідків. Інвестиційна діяльність на підприємстві здійснюється у багатьох напрямах, що мають різну природу, ступінь відповідальності, характер наслідків і рівень ризику.

Схема контролінгу інвестицій подана на рис. 3.2.

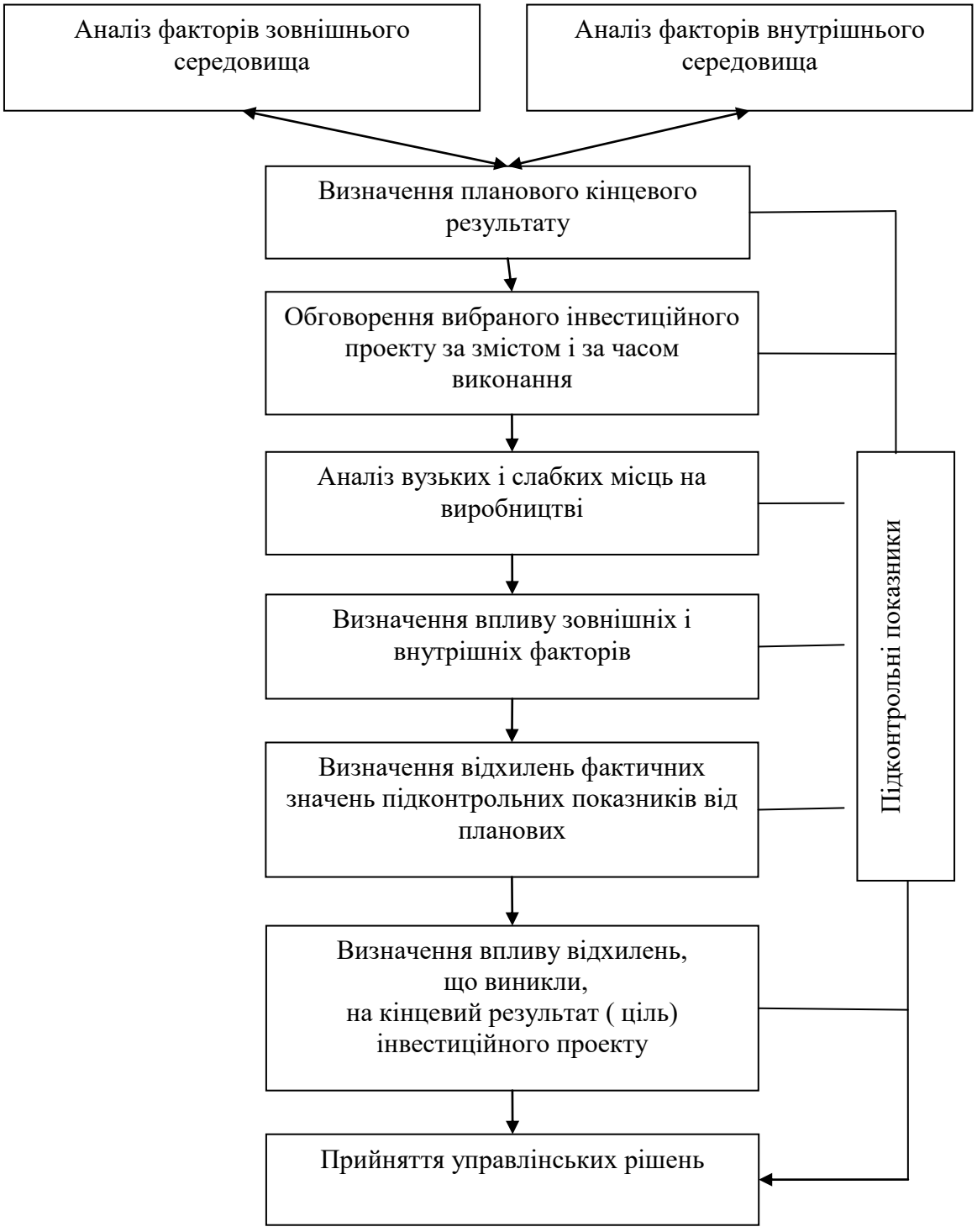

Рисунок 3.2 – Алгоритм контролінгу інвестиційних проектів

Згідно з другим варіантом передбачається здійснення таких шести етапів створення системи контролінгу інвестицій (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Зміст і послідовність етапів побудови системи інвестиційного контролінгу на підприємстві ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Зупинимось детальніше на характеристиці наведених етапів інвестиційного контролінгу [71-73].

1. Визначення об’єкта контролінгу. Це загальна вимога до побудови будь-яких видів контролінгу на підприємстві з позицій цільової його орієнтації. Об’єктом інвестиційного контролінгу є управлінські рішення за основними аспектами інвестиційної діяльності підприємств.

2. Визначення видів і сфери контролінгу. У відповідності з концепцією побудови системи контролінгу він поділяється на такі основні види: стратегічний контролінг; поточний контролінг; оперативний контролінг.

3. Формування системи пріоритетів контрольованих показників. Вся система показників, що входять у сферу кожного виду інвестиційного контролінгу, ранжується за їх значущістю. У процесі такого ранжування спочатку в систему пріоритетів першого рівня відбираються найбільш важливі з контрольованих показників даного виду контролінгу; відтак формується система пріоритетів другого рівня, показники якого знаходяться у факторному зв'язку з показниками пріоритетів першого рівня; аналогічно формується система пріоритетів третього і наступних рівнів. Такий підхід до формування системи контрольованих показників полегшує підхід до їхнього аналізу при наступному поясненні причин відхилення фактичних розмірів від передбачених відповідними завданнями.

При формуванні системи пріоритетів слід врахувати, що вони можуть бути різними за характером для окремих типів центрів відповідальності; для окремих напрямків інвестиційної діяльності підприємства; для різноманітних аспектів формування, розподілу і використання інвестиційних ресурсів. Однак при цьому має бути забезпечене як ієрархічне зведення усіх контрольованих показників на підприємстві в цілому, так і їх зведення за окремими напрямками інвестиційної діяльності.

4. Розробка системи кількісних стандартів контролю. Після того як визначено і здійснено ранжування переліку контрольованих інвестиційних показників, виникає необхідність встановлення кількісних стандартів по кожному з них. Такі стандарти можуть встановлюватись як в абсолютних, так і у відносних показниках. Крім того, такі кількісні стандарти можуть мати стабільний або рухливий характер (рухливі кількісні стандарти можуть бути використані при контролі показників гнучких бюджетів, для коригування стандартів при зміні облікової ставки, темпів інфляції і т. п.). Стандартами виступають цільові стратегічні нормативи, показники поточних планів і бюджетів, система державних або розроблених підприємством норм і нормативів тощо.

5. Побудова системи моніторингу показників, що включаються до інвестиційного контролінгу. Система моніторингу (або як її часто перекладають «спостережна система») складає основу інвестиційного контролінгу, найактивнішу частину його механізму. Система інвестиційного моніторингу являє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за показниками інвестиційної діяльності, що контролюються; ви- значення розміру відхилень фактичних результатів від передбачених; виявлення причин цих відхилень.

Побудова системи моніторингу контрольованих інвестиційних показників охоплює такі основні етапи:

а) побудова системи інформативних звітних показників по кожному виду інвестиційного контролінгу базується на даних інвестиційного та управлінського обліку. Ця система являє собою так звану «первісну інформаційну базу спостереження», необхідну для наступного розрахунку агрегованих по підприємству окремих аналітичних абсолютних і відносних показників, що характеризують результати інвестиційної діяльності підприємства;

б) розробка системи узагальнюваних (аналітичних) показників, що відображають фактичні результати досягнення передбачених кількісних стандартів контролю, здійснюється в чіткій відповідності з системою інвестиційних показників. При цьому забезпечується повне зіставлення кількісного виразу встановлених стандартів і контролюючих аналітичних показників. У процесі розробки такої системи будуються алгоритми розрахунку окремих аналітичних показників з використанням первинної ін- формаційної бази спостереження і методів інвестиційного аналізу;

в) визначення структури і показників форм контрольних звітів (рапортів) виконавців, які формують систему носіїв контрольної інформації. Для забезпечення ефективності контролінгу така форма звіту повинна бути стандартизована і містити таку інформацію:

– фактично досягнуте значення контрольованого показника (у зіставленні з передбачуваним);

– розмір відхилення фактично досягнутого значення контрольованого показника від передбаченого;

– факторне розмежування розміру відхилення (якщо контрольований показник піддається кількісному розмежуванню на окремі складники). Алгоритм такого розмежування повинен бути визначений і доведений до кожного виконавця заздалегідь;

– пояснення причин негативних відхилень по показникові в цілому і окремих його складниках;

– зазначення винуватців негативного відхилення показника (якщо це відхилення викликано внутрішніми факторами діяльності підрозділу).

Форма стандартного контрольного звіту (рапорту) виконавця диференціюється відповідно до змісту доведеного до нього бюджету (плану);

г) визначення контрольних періодів по кожному виду інвестиційного контролінгу і по кожній групі контрольованих показників. Тривалість цих періодів визначається «терміновістю реагування», яка необхідна для ефективного управління інвестиційною діяльністю на даному підприємстві. З урахуванням цього принципу виділяють:

– тижневий (декадний) контрольний звіт;

– місячний контрольний звіт;

– квартальний контрольний звіт;

д) встановлення розмірів відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів здійснюється як в абсолютних, так і у відносних показниках. Так як кожен показник міститься в контрольних звітах виконавців, то на даній стадії він агрегується в рамках підприємства в цілому. При цьому по відносних показниках всі відхилення поділяють на три групи:

– позитивне відхилення;

– негативне «допустиме» відхилення;

– негативне «критичне» відхилення.

Для проведення такої градації на кожному підприємстві повинен бути визначений критерій «критичних» відхилень, котрий може бути диференційований за контрольними періодами. В якості критерію «критичного» відхилення може бути прийнято відхилення в розмірі 20 і більше відсотків по тижневому (декадному) контрольному періоду; 15 і більше відсотків по місячному періоду; 10 і більше відсотків по квартальному періоду;

е) виявлення основних причин відхилень фактичних результатів контрольованих показників від встановлених стандартів. Воно проводиться як по підприємству в цілому, так і в розрізі окремих «центрів інвестицій».

Розроблена система моніторингу має коригуватися при зміні цілей інвестиційного контролінгу та системи показників поточних планів і бюджетів.

6. Формування системи алгоритмів дій щодо усунення відхилень є заключним етапом побудови інвестиційного контролінгу на підприємстві. Принципова схема дій менеджерів підприємств і організацій у цьому випадку зводиться до таких трьох алгоритмів:

а) «нічого не робити». Ця форма реагування доцільна в тих випадках, коли розмір негативних відхилень значно нижчий за передбачений «критичний» критерій;

б) «усунути відхилення». Така система дій передбачає процедуру пошуку і реалізації резервів по забезпеченню виконання цільових, планових або нормативних показників. Серед таких можливостей може бути введення посиленого режиму економії (за принципом «відсікання зайвого»), використання системи інвестиційних резервів та інші;

в) «змінити систему планових або нормативних показників».

Така система заходів вживається в тих випадках, коли можливості нормалізації окремих аспектів інвестиційної діяльності обмежені або взагалі відсутні. Тоді за результатами інвестиційного моніторингу вносяться пропозиції щодо коригування системи цільових стратегічних нормативів, показників поточних інвестиційних планів або окремих бюджетів. В окремих

критичних випадках можуть бути обґрунтовані пропозиції про припинення деяких інвестиційних операцій і навіть діяльності окремих центрів інвестицій.

Основними принципами побудови системи контролю інвестиційної діяльності є: спрямованість на реалізацію інвестиційної стратегії; орієнтованість на стандарти; відповідністьметодів контролю методам аналізу та планування; своєчасність проведення контролю, що дає змогу усувати поточні відхилення до того, як вони можуть прийняти серйозний характер; гнучкість та простота побудови; економічність (порівняння обсягів видатків із розміром ефекту, який може бути досягнутий у процесі інвестування).

Впровадження на підприємстві системи інвестиційного контролінгу дозволяє суттєво підвищити ефективність всього процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства.

3.3 Оцінка ефективності залучення інвестицій на підприємство ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»

Організаційною формою всієї інвестиційної діяльності є інвестиційний проект. Термін «інвестиційний проект», з одного боку, трактується як діяльність, пов’язана зі здійсненнямреального інвестування, спрямована на реалізацію інвестиційного задуму, і має часові та ресурсні обмеження, а з іншого – як документ, в якому викладено цілі та особливості конкретного інвестиційного задуму, обґрунтовано його доцільність та ефективність. Інвестиційне проектування складається з таких етапів:

1) дослідження, планування та розроблення інвестиційного проекту;
2) реалізація інвестиційного проекту;
3) поточний контроль та регулювання інвестиційного проекту;
4) оцінка та аналіз досягнутих результатів після завершення проекту.

На стадії розроблення проектів основними завданнями є формулювання їхніх цілей, дослідження ринку та ідентифікація можливих проектів, економічна оцінка проектів, вибір варіантів в умовах різних обмежень (часу, ресурсів, що мають економічну природу), формування інвестиційного портфелю. Оцінка та аналіз відповідності поставлених цілей проекту інвестиційної стратегії підприємства повинна бути невід'ємною частиною роботи фінансового менеджера та виконуватися на всіх стадіях інвестиційного проектування [74].

Як показав попередній аналіз господарської діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», через відсутність достатніх вільних фінансових ресурсів, зумовлену діяльністю підприємства, існує необхідність залучення зовнішніх інвестицій для технічного переоснащення та модернизації, адже наявне обладнання підприємства потребує оновлення та модернізації.

Перш ніж здійснювати впровадження проекту, було здійснено обґрунтування його економічної ефективності. Обґрунтування проекту здійснювалось шляхом визначення показників чистого дисконтованого доходу, чистої поточної вартості по роках реалізації проекту, строку його окупності. Також потрібно довести ймовірність повернення кредиту у встановлений термін.

В таблиці 3.1 наведемо вихідні дані для визначення доходності проекту.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для визначення доходності інвестиційного проекту, тис. грн.

Показники	Значення
Витрати на обладнання	12500
Монтажні роботи	420
Пуско-налагоджувальні роботи	200
Навчання персоналу роботі з обладнанням	290
Інші витрати	220
Разом	13630

Для прийняття рішення за інвестиційним проектом всі витрати, пов'язані з його здійсненням, необхідно розподілити на інвестиційні та виробничі. Загальна сума витрат на здійснення проекту включає витрати на формування основного капіталу містять початкові та поточні інвестиції. Вони оцінюються за допомогою складання кошторисів витрат (локальних, об'єктних та зведених кошторисних розрахунків вартості будівництва); витрати на формування оборотного капіталу; виробничі витрати [75-77].

Поточні витрати по роках реалізації інвестиційного проекту наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Поточні витрати на реалізацію інвестиційного проекту, тис. грн.

Витрати	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	Всього
Оплата праці	720	720	720	720	720	3600
Нарахування	360	360	360	360	360	1800
Матеріали	281	281	281	281	281	1405
Амортизація	112	102	93	85	78	470
Інші	125	125	125	125	125	625
Умовно-постійні витрати	940	940	940	940	940	4600
Всього	2538	2528	2519	2511	2504	12500

Далі розрахуємо вартість амортизаційних відрахувань нового обладнання підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Нарахування амортизації нового обладнання ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», тис. грн.

Витрати	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік
Вартість на початок року	12500	12388	12286	12193	12108
Амортизація протягом року	112	102	93	85	78
Вартість на кінець року	12388	12286	12193	12108	12030

Як бачимо, протягом перших 5-ти років експлуатації буде нараховано 470 тис. грн. амортизації.

Розрахунок показників ефективності інвестиційного проекту відбувався поетапно.

1. Визначення обсягу одноразових (капітальних) витрат по роках, тис. грн.

Витрати на придбання обладнання здійснюється в 0-й рік (з моменту придбання обладнання починається відлік терміну виконання проекту); витрати на монтаж обладнання та навчання персоналу здійснюються в 1-й рік.

0-й рік – 12500 тис. грн.;

1-й рік – 1130 тис. грн.

2. Визначення обсягу грошових потоків (чистого доходу + амортизації, враховуючи оподаткування прибутку), тис. грн.:

1-й рік = 112;

2-й рік = 16600-2528-2955+102=11219;

3-й рік = 16600-2519-2957+93=11217;

4-й рік = 16600-2511-2959+85=11215;

5-й рік = 16600-2504-2960+78=11214.

3. Розрахунок норми дисконтування інвестиційного проекту.

Визначення норми дисконтування проекту (D) здійснювалась за формулою:

$$D = a + b + c, \quad (3.1),$$

де a – вартість капіталу з урахуванням вартості інвестицій;

b – рівень ризику;

c – рівень ризику роботи на ринку.

$$D = 0,12 + 0,05 + 0,06 = 0,23.$$

4. Визначення чистого дисконтованого доходу (ЧДД) та чистої поточної вартості (ЧПВ).

В табл. 3.4 наведемо розрахунок чистого дисконтованого доходу проекту та чистої поточної вартості.

Таблиця 3.4 – Розрахунок чистого дисконтованого доходу та чистої поточної вартості інвестиційного проекту

Роки	D	K	$\frac{1}{(1+d)^t}$	$\frac{D}{(1+d)^t}$	$\frac{K}{(1+d)^t}$	ЧДД	ЧПВ
0	0	12500	1,00	0	12500	-12500	-12500
1	112	1130	0,81	91,1	918,7	-827,6	-13327,6
2	11219	0	0,66	7415,6	0	7415,6	-5912
3	11217	0	0,54	6027,8	0	6027,8	115,8
4	11215	0	0,44	4899,8	0	4899,8	5015,6
5	11214	0	0,36	3983,2	0	3983,2	8998,8
Всього	44977	13630	x	22417,5	13418,7	8787,5	x

5. Визначення терміну окупності проекту.

Термін окупності проекту (Ток) визначається на підставі попередніх розрахунків ЧДД та ЧПВ (табл. 3.4) за формулою:

$$Ток = р + ЧПВр / ЧДДр+1, \quad (3.2)$$

де р – останній рік, коли ЧПВ < 0;

ЧПВр – значення ЧПВ в р-му році (без мінусу);

ЧДДр+1 – значення ЧДД в (р+1)-му році.

$$Ток = 2 + 5912 / 6027,8 = 3 \text{ роки}.$$

Отже, термін окупності проекту становить 3 роки.

6. Визначення індексу доходності та середньорічної рентабельності проекту:

Індекс доходності (ІД) – це відношення сумарного дисконтованого доходу до сумарних дисконтова них витрат.

Він визначається за формулою:

$$ІД = \Sigma Dt\ t / \Sigma Kt \quad (3.3),$$

$$t=0\ (1+ d)\ t=0\ (1+ d)$$

$$ІД = 22417,5 / 13418,7 = 1,67.$$

Для доцільності проекту повинне витримуватись співвідношення ІД > 1. Оскільки 1,67 > 1, то по цьому показнику проект можна рекомендувати до впровадження.

7. Визначення середньорічної рентабельності проекту (R) за формулою:

$$R = ІД/n \text{ x } 100\% \quad (3.4),$$

Отже, середньорічна рентабельність проекту має дорівнювати:

$$R = 167\% / 5 = 33,4\%.$$

Отже, було зроблено висновки, що даний проект є рентабельним. Оскільки в перший рік впровадження обладнання освоюється та персонал навчається роботі на даному обладнанні, то грошові потоки у вигляді амортизації обладнання в перший рік не надходитимуть.

За 3 роки підприємство зможе повернути вкладені кошти, а наступні два роки буде працювати на власний прибуток.

Ефективність інвестиційних проектів тісно пов’язана із цілями виробництва, мотивами підприємництва в ринковій економіці. Це цілком природно, оскільки вони повинні приносити прибуток та сприяти підвищенню конкурентоспроможності. Безпосередні критерії оцінки інвестиційних проектів досить різноманітні та повинні включати поряд із суто економічними показниками й деякі інші, зокрема поліпшення умов праці, створення нових робочих місць, підвищення екологічної безпеки виробничих об’єктів тощо. Поряд з економічною ефективністю інвестиційні проекти повинні мати обґрунтування і з позицій мультиплікативної ефективності.

Висновки до розділу 3

Процес активізації інвестиційних процесів на підприємствах повинен здійснюватись в двох напрямках: на загальнодержавному рівні та безпосередньо на рівні підприємств. У першому випадку доцільним є

здійснення заходів з виконання стратегії нагромадження та мобілізації інвестиційного потенціалу України та заходів зі збільшення бюджетного інвестування. Для активізації інвестиційної діяльності безпосередньо на підприємствах необхідно детально розглядати чинники, які впливають на ефективність інвестиційних процесів, впроваджувати заходи по зменшенню впливу ризиків та невизначеності, використовувати інвестиційний бюджет при плануванні інвестиційного проекту.

Щодо процесу створення системи контролінгу інвестицій на підприємстві чи в організації, то існують два напрямки, які цілком придатні для того, щоб вибрати один з них для його впровадження. Кожен із цих напрямків складається з ряду послідовних етапів.

Впровадження на підприємстві системи інвестиційного контролінгу дозволяє суттєво підвищити ефективність всього процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Як показав попередній аналіз господарської діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», через відсутність достатніх вільних фінансових ресурсів, зумовлену діяльністю підприємства, існує необхідність залучення зовнішніх інвестицій для технічного переоснащення та модернизації, адже наявне обладнання підприємства потребує оновлення та модернізації.

Перш ніж здійснювати впровадження проекту, було здійснено обґрунтування його економічної ефективності. Обґрунтування проекту здійснювалось шляхом визначення показників чистого дисконтованого доходу, чистої поточної вартості по роках реалізації проекту, строку його окупності. За нашими розрахунками було зроблено висновки, що даний проект є рентабельним (середньорічна рентабельність проекту склала 33,4%, індекс дохідності – 1,67). Оскільки в перший рік впровадження обладнання освоюється та персонал навчається роботі на даному обладнанні, то грошові потоки у вигляді амортизації обладнання в перший рік не надходитимуть. За 3 роки підприємство зможе повернути вкладені кошти, а наступні два роки буде працювати на власний прибуток.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо покращення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат». Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Визначено, що розвиток економіки нерозривно пов'язаний із процесами інвестування. В умовах економічної кризи в Україні активізація інвестиційної діяльності стає одним із пріоритетних завдань, що вимагає невідкладного вирішення на всіх рівнях господарювання. Без розв'язання цієї проблеми стають неможливими перспективи оновлення виробництва на якісно новому рівні, підвищення ефективності господарської діяльності, створення конкурентоздатної економіки світового рівня.

В економіці ринкового типу умови реалізації інвестиційного процесу набувають для підприємства змінного характеру, що є результатом мінливості макро- та мікросередовища. Тож через призму дослідження інвестиційного механізму визначимо дві головні умови реалізації інвестиційного процесу на підприємстві: достатній ресурсний потенціал підприємства для розвитку інвестиційної сфери; наявність економічних суб'єктів, котрі здатні забезпечити інвестиційний процес в необхідних масштабах з урахуванням специфіки підприємства.

Динамізм інвестицій надає їм якості процесу, тимчасової тривалості та передбачає здійснення низки перетворень: ресурси (цінності) – вкладення (витрати) – дохід (ефект). Практичні кроки з реалізації даних метаморфоз взаємодії (тобто з реалізації інвестицій) являють собою інвестиційну діяльність. Беручи до уваги той факт, що без одержання доходу (вигод) зникає саме поняття «інвестиції», можна виокремити етапи інвестиційної діяльності. До першого етапу входять перетворення ресурсів у вкладення (витрати). Це

інвестування, тобто процес трансформації інвестицій в об’єкти інвестиційної діяльності. Другий етап охоплює метаморфозу «вкладення – приріст капітальних вартостей», характеризуючи кінцеве перетворення інвестицій, появу нової споживчої вартості. А на останньому етапі («приріст капітальних вартостей –вигоди») реалізується кінцева мета інвестиційної діяльності – одержання доходу від інвестування.

Тож, інвестиційний процес є незамінною складовою інвестиційного механізму, який характеризується циклічністю та визначає можливість використання інвестиційних ресурсів з метою їх приросту або досягнення певних ефектів в діяльності підприємства.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити таке:

– відбуваються стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції; так, у 2021 р. порівняно з 2020 р. – збільшення на 69,78%, у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 12,75%; собівартість продукції змінилась синхронно зі змінами доходу від реалізації продукції відповідно зросла на 66,69% у 2021 р. порівняно з 2020 р. та знизилась на 19,31% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Показники валового прибутку суттєво зросли у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 84,86%; у 2022 р. порівняно з 2021 р. відбулось зростання на 16,17%;

– тенденція до поступового збільшення вартості оборотних активів (з 589753 тис. грн. у 2020 р. до 649504 тис. грн. у 2021 і 784180 тис. грн. у 2022 р.), що є позитивною тенденцією і поступове збільшення вартості необоротних активів, яке за темпами зростання не перевершує темпи зростання оборотних активів (з 270381 тис. грн. у 2020 р. до 274360 тис. грн. у 2021 р. та до 299830 тис. грн. у 2022 р.), що свідчить про значні можливості створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства;

– частка оборотних активів у 2020 р. склала 68,57%; у 2021 р. – 70,30%; у 2022 р. – 72,34%, тобто спостерігається незначне збільшення;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (15,88% у 2020 р.; 15,89% у 2021 р.; 15,66% у 2022 р.); найменшу – нематеріальні активи (0,08% у 2020 р. і 0,35% у 2021 р., 0,41% у 2022 р.);

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси (18,82% у 2020 р.; 17,78% у 2021 р.; 13,45% у 2022 р.) та дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (5,02%; 8,16%; 13,30% відповідно по роках), найменшу – інші оборотні активи;

– баланс ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності;

– показники ліквідності підприємства мають значення менше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство не має можливості розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство не можна вважати абсолютно платоспроможним;

– за динамікою всіх показників ліквідності та платоспроможності підприємство знизило рівень інвестиційної привабливості. За критерієм фінансової стійкості, інвестиційна привабливість зменшилась, оскільки відбулось зниження таких показників як коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, коефіцієнт нагромадження амортизації. Зниження показників рентабельності має негативний вплив на оцінку інвестиційної привабливості підприємства. Щодо показників якості прибутку, то темп падіння прибутку від звичайної діяльності до оподаткування у 2022 р. порівняно з 2021 р. має катастрофічне значення – 1183,84%. Зниження значень більшості показників ділової активності свідчить про уповільнення оборотності активів і пасивів;

– аналіз об'єктів інвестицій за групами основних засобів та інших необоротних матеріальних активів не свідчать про інноваційний напрям

розвитку підприємства. Прямим підтвердженням цього висновку є той факт, що підприємство у поточному періоді порівняно з минулими періодами незначно збільшило інвестиції за об'єктами машин та обладнання, транспортні засоби і передавальні пристрої. Використання нового обладнання і відповідно розширення асортименту об'єктів господарської діяльності має стати для підприємства пріоритетним завданням розвитку, оскільки від цього залежить його конкурентоспроможність на світовому і національному ринках.

Процес активізації інвестиційних процесів на підприємствах повинен здійснюватись в двох напрямках: на загальнодержавному рівні та безпосередньо на рівні підприємств. У першому випадку доцільним є здійснення заходів з виконання стратегії нагромадження та мобілізації інвестиційного потенціалу України та заходів зі збільшення бюджетного інвестування. Для активізації інвестиційної діяльності безпосередньо на підприємствах необхідно детально розглядати чинники, які впливають на ефективність інвестиційних процесів, впроваджувати заходи по зменшенню впливу ризиків та невизначеності, використовувати інвестиційний бюджет при плануванні інвестиційного проекту.

Щодо процесу створення системи контролінгу інвестицій на підприємстві чи в організації, то існують два напрямки, які цілком придатні для того, щоб вибрати один з них для його впровадження. Кожен із цих напрямків складається з ряду послідовних етапів.

Впровадження на підприємстві системи інвестиційного контролінгу дозволяє суттєво підвищити ефективність всього процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Як показав попередній аналіз господарської діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат», через відсутність достатніх вільних фінансових ресурсів, зумовлену діяльністю підприємства, існує необхідність залучення зовнішніх інвестицій для технічного переоснащення та модернизації, адже наявне обладнання підприємства потребує оновлення та модернізації.

Перш ніж здійснювати впровадження проекту, було здійснено обґрунтування його економічної ефективності. Обґрунтування проекту здійснювалось шляхом визначення показників чистого дисконтованого доходу, чистої поточної вартості по роках реалізації проекту, строку його окупності. За нашими розрахунками було зроблено висновки, що даний проект є рентабельним (середньорічна рентабельність проекту склала 33,4%, індекс дохідності – 1,67). Оскільки в перший рік впровадження обладнання освоюється та персонал навчається роботі на даному обладнанні, то грошові потоки у вигляді амортизації обладнання в перший рік не надходитимуть. За 3 роки підприємство зможе повернути вкладені кошти, а наступні два роки буде працювати на власний прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верхоляд І.М. Інвестиційний механізм підприємства : принципи побудови, складові та особливості реалізації. *Економічний вісник НТУУ «КПІ».* Київ, 2015. №1. С. 36-46.

2. Воробьев Ю.Н., Воробьева Е.И. Инвестирование : учебное пособие. Симферополь: Таврия, 2004. 409 с.

3. Енциклопедія банківської справи України / за ред. В.С. Стельмаха. Київ : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.

4. Будюк Ю.Г. Стратегія реалізації державної політики по залученню іноземних інвестицій в економіку України : монографія. Київ : Фенікс, 2009. 111 с.

5. Бутко М.П., Акименко О.Ю. Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2009. 230 с.

6. Покатаєва К.П. Інвестиційна діяльність підприємств у глобальному середовищі: методичний інструментарій управління : монографія. Харків : ХНАДУ, 2009. 167 с.

7. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2020. 160 с.

8. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. зі змінами та доповненнями № 1560-XII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12 (дата звернення 05.09.2023).

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. зі змінами та доповненнями № 2755-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 05.09.2023).

10. Вінник О. М. Інвестиційне право : навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2009. 616 с.

11. Горбатюк Л.М. Інвестиції : економічна сутність і класифікація. *Вісник Полдавської державної аграрної академії.* Полтава, 2010. №2. С. 201-204.

12. Войнаренко М.П., Бушовська Л.Б. Інвестиційна діяльність як об’єкт управління. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2015. № 5(21). С. 40–44. URL: http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html (дата звернення 02.09.2023).

13. Дем’янчук О.Р., Костецький В.В. Інвестиційна діяльність підприємства як фактор його розвитку / Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків : збірник студентських наукових праць / відпов. за вип. О. В. Кнейслер ; уклад. : Т. В. Письменна. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. С. 43-45.

14. Доуртмес П.О. Теоретико-методичне забезпечення оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Харків, 2018. 21 с.

15. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

16. Нкайа Б.Ж., Ларка М.І. Роль і значення інвестицій в діяльності підприємств. Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2016». 7 Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених. 27 грудня 2016 р. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. С. 155–156.

17. Пічугіна Т.С., Забродська Л.Д. Інвестиційна діяльність підприємства : сутність та зміст управління. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. Харків, 2013. Вип. 2(1). С. 146–154.

18. Федоренко В.Г. Інвестознавство : підручник. 3-тє вид., допов. К иїв : МАУП, 2004. 480 с.

19. Кривов’язук І.В. Інвестиційна діяльність підприємства : сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки.* Херсон, 2018. Вип. 31. С. 83-89.

20. Шут С.О. Інвестиції: сучасний підхід до трактування економічної сутності категорії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2015. Вип. 5. С. 222-225.

21. Череп А.В., Коробов О.О. Дослідження основ розробки інвестиційного бізнес-плану підприємства. *Інвестиції : практика та досвід.* Київ, 2013. № 22. С. 12-16.

22. Шевченко С.Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. *Інвестиції : практика та досвід.*2010. №1. С. 7-10.

23. Сімкова Т.О., Байда О.К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8465 (дата звернення: 08.09.2023).

24. Новикова І.В. Вартісно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Сумський державний університет. Суми, 2013. 219 с.

25. Паньков О.Б. Управління інвестиційною діяльністю як базовий складник економічної безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4(115). С. 90-93. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/18.pdf (дата звернення 10.09.2023).

26. Левицький В.В. Ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Вісник ЖДТУ*. Житомир, 2011. № 2(56). С. 69-71.

27. Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство.* 2017. Вип.11.С.170-176. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/28.pdf (дата звернення 10.09.2023).

28. Arefieva O. V., Miagkyh I. M., Solovei N. V. The impact of investment climate and financial analysis implications in making investment decisions. *Вісник*

Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки. 2018. № 6 (129). С. 143-152.

29. Крамаренко К.М. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4 (21). С. 246-250.

30. Войнаренко М.П., Єпіфанова І.Ю. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2011. 188 с.

31. Феєр О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2016. № 851. С. 140-145.

32. Щерба А.О. Підходи до визначення інвестицій та інвестиційної активності підприємств. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку : зб. наук. пр. Київ, 2016. С. 160-174.

33. Бондарчук Н.В. Інвестиції та економічна безпека підприємства. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2016. Вип. 16. С. 94-101.

34. Кракос Ю.Б. Калініна О.М. Взаємозв'язок економічної безпеки та інвестиційної привабливості підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2015. Вип. 10. С. 144-148.

35. Лаговська О.А., Берляк Г.В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки. *Вісник ЖДТУ*. Житомир, 2013. № 4(66). С.74-81.

36. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 240 с.

37. Бородінова Ю.Ю., Тимошенко Н.Ю. Економічна сутність та значення інвестиційної політики. *Актуальні проблеми економіки та управління.* Київ, 2016. № 10. С. 72-81.

38. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. Інвестиційний словник. Львів : «Бескид Біт». 2005. 512 с.

39. Wurl H.J., Mayer J.H. Balanced Scorecard und industrielles Risikomanagement. Möglichkeiten zur Intergration. Klingebiel N. Performance Measurement & Balanced Scorecard. München, 2001. 411 p.

40. Кондрашова М. В. Теоретичні основи формування державної інвестиційної політики на рівні регіону. *Держава та регіони*. Серія : Державне управління. 2008. № 2. С. 118-121.

41. Сокуренко П.І., Кришан О.Ф. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. Європейський вектор економічного розвитку. 2010. № 1 (8). С. 208-214.

42. Гвоздєв Ю.В. Економічна сутність і значення інвестицій та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* Кропивницький, 2018. Вип. 33. С. 57-67.

43. Лайко О.І. Трансформація концепції дослідження інвестиційних процесів. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. С. 220-229.

44. Череп А.В. Інвестознавство : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 398 с.

45. Жученко З.О. Інвестиційні ресурси підприємств : механізм регулювання. *Інвестиції : практика та досвід.* Київ, 2009. № 20. С. 16-19.

46. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент : начальний курс. Київ : Ельга, Ника-Центр, 2006. - 552 с.

47. Fazzari S., Hubbard G., Petersen B. Investment-Cash Flow Sensitivities are Useful : A Comment on Kaplan and Zingales. *The Quarterly Journal of Economics*. May, 2000. Vol. 115. No. 2. P. 695-705. URL : http://www.calstatela.edu/faculty/rcastil/UABC/FazzariR.pdf.DOI:dx.doi.org/10.1162/003355300554773 (дата звернення: 29.09.2023).

48. Замятіна Н.В. Теоретико-методичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Фінансовий простір.* 2013. № 3(11). С. 138-142.

49. Сабліна Н.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 485-490. URL: http://global-national.in.ua/archive/10-2016/218.pdf. (дата звернення 15.09.2023).

50. Захаркін О.О. Порівняльна характеристика концепцій управління підприємством в системі його інноваційної діяльності. Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2014. № 4(70). С. 53-58.

51. Ульянченко О.В. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа сталого розвитку економіки держави. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Мукачево, 2015. № 2(4) С. 70-76.

52. Criscuolo P. R&D. *Internationalisation and Knowledge Transfer: Impact on MNEs and their Home Countries.* URL : http//www.merit.unu.edu/publications /phd/ PCriscuolo. pdf (дата звернення: 28.09.2023).

53. Юрчук Н.П., Вовк В.Ю., Топіна Р.П. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа реалізації концепції сталого розвитку економіки України. *Агросвіт*. Київ, 2019. № 3.С. 53-61.

54. Крамаренко К.М. Інвестиційна привабливість підприємства та методичні підходи до її визначення. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2016. Вип. 10. С. 101-104.

55. Крамаренко К.М. Економічний механізм екологізації інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий огляд*. 2015. № 6(16). С. 22-33.

56. Левандівський О.Т. Теоретичні засади інвестиційної діяльності. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* Івано-Франківськ, 2016. Том 1, вип. 12. С. 98-104.

57. Левчинський Д.Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 131-139.

58. Мєшков А.В., Ментель О.Ю. Активізація інвестиційних процесів на підприємствах України в аспекті інституційних перетворень. *Вісник Донецького національного технічного університету.* Донецьк, 2010. Вип. 6. С. 479-491.

59. Dodd D., Graham B. Security Analysis: Principles and Technique. URL : http://www.ebooksdownloadfree. com (дата звернення: 12.09.2023).

60. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с.

61. Ковальов А.І., Привалов В.П. Аналіз фінансового стану підприємства : навч. посібник. Київ : «Центр економіки і маркетингу», 2010. 188 с.

62. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

63. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

64. Склабінська А.І., Дражниця С.А., Федорук Л.Д, Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий Світ-2000», 2013. 342 с.

65. Тацій І.В. Аналіз грошових потоків підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2014. № 1. С. 150-153. URL : http://nbuv.gov.ua/jpdf/VSUNU_2014_1_32.pdf (дата звернення: 01.09.2023).

66. Пєтухова О.М. Інвестування : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 336 с.

67. Giroud A., Giroud A., Jindra B., Marek P. Heterogeneous FDI in transition economies – a novel approach to assess the developmental impact of backward linkages. *World Development*. 2017. Vol. 7. № 10. P. 2206-2220.

68. Smit H. T. J., Trigeorgis L. Strategic Investment. Real Options and Games. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. 459 p.

69. Третяк Н.М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні. *Фінансовий простір*. №3 (11). 2013. С. 165-170.

70. Чорна М.В., Смоліус С. Сучасні підходи до визначення інвестиційної політики підприємства . *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* Харків, 2006. Вип.1 (3). С. 238-244.

71. Семенова Т.В., Гуменюк Т.Є. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2018. Вип. 29 (1). С. 123-126.

72. Потрашкова Л.В. Оцінка потенціалу підприємства в умовах ризику та невизначеності. *Управління розвитком.* Харків, 2015. № 2. С. 81-86.

73. Мартиненко В.П., Усатюк В.В. Оцінка виробничого потенціалу підприємства. *Підприємництво та інновації.* Київ, 2015. Вип. 1. С. 48-54.

74. Магдич І. Методичні аспекти аналізу ефективності управління грошовими потоками в інвестиційній діяльності підприємства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2015. №5 (170) С. 60-64.

75. Кузьминчук Н.В. Оцінка рівня та реалізації ресурсно-діяльнісного потенціалу підприємств машинобудування. *Бізнес Інформ.* 2016. № 12. С. 154-159. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_12_26 (дата звернення 02.10.2023).

76. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* Київ, 2012. № 38. С. 366–368.

77. Дробот Н. Інвестиційна стратегія підприємства: засади і особливості її формування в сучасних умовах. *Регіональна економіка*. Львів, 2014. №1. С. 63-69.

ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» на 31 грудня 2020 р.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	243	1 160
первісна вартість	1001	470	2 265
накопичена амортизація	1002	227	1 105
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	140 079	133 064
первісна вартість	1011	506 769	543 597
знос	1012	366 690	410 533
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	60 376	59 967
інші фінансові інвестиції	1035	44 127	44 127
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	23 055	26 509
Відстрочені податкові активи	1045	2 064	5 990
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	269 944	270 817
II. Оборотні активи Запаси	1100	343 739	326 708
Виробничі запаси	1101	157 475	166 319
Незавершене виробництво	1102	59 952	65 580
Готова продукція	1103	124 270	93 478
Товари	1104	2 042	1 331
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	38 355	90 415
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	7 497	21 372
з бюджетом	1135	30 753	26 808

Продовження ДОДАТКУ А

1	2	3	4
у тому числі з податку на прибуток	1136	1 050	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	59 766	54 686
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Г роші та їх еквіваленти	1165	97 529	77 678
Готівка	1166	38	151
Рахунки в банках	1167	97 491	77 527
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов’язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	2 098	2 102
Усього за розділом II	1195	579 737	599 769
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	849 681	870 586

Пасив

Назва рядка	**Код рядка**	**На початок звітного періоду, тис. грн**	**На кінець звітного періоду, тис. грн**
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 350	6 350
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	191 888	191 888
Емісійний дохід	1411	191 888	191 888
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	12 175	12 175
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	338 141	337 953
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	548 554	548 366
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’ язання	1500	0	0
Пенсійні зобов’язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов’язання	1515	6 961	1 133

Продовження ДОДАТКУ А

1	2	3	4
Довгострокові забезпечення	1520	13 221	18 852
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	5 788	7 043
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов’язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	20 182	19 985
III. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	43 114	25 165
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	1 783	4 169
товари, роботи, послуги	1615	175 688	224 409
розрахунками з бюджетом	1620	1 169	3 753
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	1 875
розрахунками зі страхування	1625	95	666
розрахунками з оплати праці	1630	6 175	8 307
за одержаними авансами	1635	7 939	4 723
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	7 372	10 820
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов’язання	1690	37 610	20 223
Усього за розділом III	1695	280 945	302 235
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	849 681	870 586

Продовження ДОДАТКУ А

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» 2020 р.

Фінансові результати

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 020 172	1 291 148
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	846 963	1 091 922
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	173 209	199 226
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	72 048	63 849
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	73 602	80 489
Витрати на збут	2150	85 710	115 553
Інші операційні витрати	2180	78 711	70 519
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	7 234	0
збиток	2195	0	3 486
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0

Продовження ДОДАТКУ А

1	2	3	4
Інші фінансові доходи	2220	3 521	3 173
Інші доходи	2240	7	34
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	5 631	8 213
Втрати від участі в капіталі	2255	408	483
Інші витрати	2270	26	222
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4 697	0
збиток	2295	0	9 197
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 514	-45
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3 183	0
збиток	2355	0	9 242

Сукупний дохід

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-3 371	-2 951
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-3 371	-2 951
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-3 371	-2 951
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-188	-12 193

Елементи операційних витрат

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Матеріальні затрати	2500	614 559	864 472
Витрати на оплату праці	2505	177 198	203 885
Відрахування на соціальні заходи	2510	43 928	48 449
Амортизація	2515	46 925	26 293
Інші операційні витрати	2520	202 376	215 384
Разом	2550	1 084 986	1 358 483

ДОДАТОК Б

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» на 31 грудня 2021 р.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	1 160	5 336
первісна вартість	1001	2 265	7 854
накопичена амортизація	1002	1 105	2 518
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	133 064	160 534
первісна вартість	1011	543 597	601 543
знос	1012	410 533	441 009
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	59 967	59 174
інші фінансові інвестиції	1035	44 127	44 127
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	26 509	0
Відстрочені податкові активи	1045	5 990	6 763
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	270 817	275 934
II. Оборотні активи Запаси	1100	326 708	368 743
Виробничі запаси	1101	166 319	162 375
Незавершене виробництво	1102	65 580	92 100
Готова продукція	1103	93 478	113 019
Товари	1104	1 331	1 249
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	30 469
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	90 415	122 351
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	21 372	44 788
з бюджетом	1135	26 808	57 748
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	1 539
з нарахованих доходів	1140	0	0

Продовження ДОДАТКУ Б

1	2	3	4
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	54 686	50 010
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Г роші та їх еквіваленти	1165	77 678	34 443
Готівка	1166	151	109
Рахунки в банках	1167	77 527	34 334
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов’язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	2 102	1 627
Усього за розділом II	1195	599 769	710 179
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	870 586	986 113

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 350	6 350
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	191 888	191 888
Емісійний дохід	1411	191 888	191 888
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	12 175	12 175
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	337 855	386 161
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	548 268	596 574
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’ язання	1500	0	0
Пенсійні зобов’язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов’язання	1515	1 133	0
Довгострокові забезпечення	1520	18 852	22 204
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	7 043	10 395
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0

Продовження ДОДАТКУ Б

1	2	3	4
у тому числі: резерв довгострокових зобов’язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	19 985	22 204
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	25 165	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	4 169	1 133
товари, роботи, послуги	1615	224 500	321 853
розрахунками з бюджетом	1620	3 753	2 141
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 875	0
розрахунками зі страхування	1625	666	1 123
розрахунками з оплати праці	1630	8 307	16 910
за одержаними авансами	1635	4 723	10 257
за розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	10 820	13 441
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов’язання	1690	20 230	477
Усього за розділом III	1695	302 333	367 335
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	870 586	986 113

Продовження ДОДАТКУ Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» 2021 р.

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 732 021	1 020 172
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестрахування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 411 819	846 963
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	320 202	173 209
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов’язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	31 103	72 048
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	101 180	73 602
Витрати на збут	2150	138 493	85 710
Інші операційні витрати	2180	44 136	78 711
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	67 496	7 234
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	4 012	3 521

Продовження ДОДАТКУ Б

1	2	3	4
Інші доходи	2240	0	7
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	3 741	5 631
Втрати від участі в капіталі	2255	793	408
Інші витрати	2270	18	26
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	66 956	4 697
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-13 816	-1 514
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	53 140	3 183
збиток	2355	0	0

Сукупний дохід

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-4 834	-3 371
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-4 834	-3 371
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-4 834	-3 371
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	48 306	-188

Елементи операційних витрат

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Матеріальні затрати	2500	1 075 872	614 559
Витрати на оплату праці	2505	274 387	177 198
Відрахування на соціальні заходи	2510	65 360	43 928
Амортизація	2515	31 768	46 925
Інші операційні витрати	2520	248 241	202 376
Разом	2550	1 695 628	1 084 986

ДОДАТОК В

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» на 31 грудня 2022 р.

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	5 336	3 509
первісна вартість	1001	7 854	7 636
накопичена амортизація	1002	2 518	4 127
Основні засоби	1010	160 534	179 053
первісна вартість	1011	593 967	639 419
знос	1012	433 433	460 366
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	59 174	58 994
інші фінансові інвестиції	1035	44 127	44 127
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	26 706	
Відстрочені податкові активи	1045	8 732	9 366
Усього за розділом I	1095	277 903	321 755
II. Оборотні активи Запаси	1100	368 743	480 110
Виробничі запаси	1101	162 375	129 285
Незавершене виробництво	1102	92 100	103 498
Готова продукція	1103	113 019	245 866
Товари	1104	1 249	1 461
Векселі одержані	1120	30 469	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	113 911	100 136
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	44 783	55 096
з бюджетом	1135	55 866	132 559
у тому числі з податку на прибуток	1136	371	1 998
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	33 395	61 217
Г роші та їх еквіваленти	1165	34 443	51 600
Готівка	1166	109	122
Рахунки в банках	1167	34 334	51 478
Інші оборотні активи	1190	1 627	4 406
Усього за розділом II	1195	683 237	885 124
Баланс	1300	961 140	1 206 879

Продовження ДОДАТКУ В

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
І. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 350	6 350
Додатковий капітал	1410	191 888	191 888
Емісійний дохід	1411	191 888	191 888
Резервний капітал	1415	12 175	12 175
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	361 188	360 102
Усього за розділом І	1495	571 601	570 515
Довгострокові забезпечення	1520	22 204	23 430
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	10 395	11 621
Усього за розділом ІІ	1595	22 204	23 430
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	46 223	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов’язаннями	1610	1 133	
товари, роботи, послуги	1615	321 853	525 448
розрахунками з бюджетом	1620	2 141	759
розрахунками зі страхування	1625	1 123	107
розрахунками з оплати праці	1630	16 910	7 211
за одержаними авансами	1635	10 150	4 075
Поточні забезпечення	1660	13 441	10 001
Інші поточні зобов’язання	1690	584	19 110
Усього за розділом ІІІ	1695	367 335	612 934
Баланс	1900	961 140	1 206 879

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 511 138	1 732 021
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 139 168	1 411 819
Валовий: прибуток	2090	371 970	320 202
Інші операційні доходи	2120	62 676	30 880
Адміністративні витрати	2130	95 526	101 180
Витрати на збут	2150	172 317	138 493
Інші операційні витрати	2180	155 756	54 802

Продовження ДОДАТКУ В

1	2	3	4
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	11 047	56 607
Інші фінансові доходи	2220	2 178	3 960
Фінансові витрати	2250	2 199	3 740
Втрати від участі в капіталі	2255	180	793
Інші витрати	2270	5 941	18
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4 905	56 016
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-969	-11 847
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3 936	44 169

Сукупний дохід

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Інший сукупний дохід	2445	-5 021	-4 834
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-5 021	-4 834
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-5 021	-4 834
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-1 085	39 335

Елементи операційних витрат

Назва рядка	**Код рядка**	**За звітний період, тис. грн**	**За аналогічний період попереднього року, тис. грн**
Матеріальні затрати	2500	890 215	1 075 872
Витрати на оплату праці	2505	220 311	274 387
Відрахування на соціальні заходи	2510	53 016	65 360
Амортизація	2515	24 437	31 768
Інші операційні витрати	2520	374 788	258 907
Разом	2550	1 562 767	1 706 294

Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Гнєдашов Володимир Євгенович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти 11081983aff@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) _____

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) _____